

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DE YAPI DENETİM SİSTEMİ İLE İLGİLİ
YAKLAŞIMLAR**

Mimar Gökhan ÖZKAN

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Yapı Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Hakkı ÖNEL

İSTANBUL, 2005

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
ÖNSÖZ.....	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. YAPI DENETİM SİSTEMİ	3
2.1 Yapı Denetimi Kavramı.....	3
2.2 Yapı Denetiminin Tarihsel Gelişimi.....	3
2.2.1 Günümüzdeki Yapı Denetim Anlayışı	5
2.3 Yapı Denetiminin Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi.....	7
2.3.1 Türkiye’de Yapı Denetiminin Mevcut Durumu	8
2.4 Dünyadaki Yapı Denetim Örnekleri.....	10
2.4.1 Almanya’da Yapı Denetimi.....	11
2.4.2 Japonya’da Yapı Denetimi	12
3. TÜRKİYE’DE YAPI DENETİM SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ.....	13
3.1 Deprem Sigortası	13
3.1.1 Sigortacılık Anlayışı	14
3.1.2 Dünyada Sigorta Sektörü.....	14
3.1.3 Türkiye’de Sigortacılık.....	15
3.1.4 Zorunlu Deprem Sigortası	15
3.1.5 Zorunlu Deprem Sigortası ile İlgili Yasal Düzenlemeler.....	16
3.1.6 Zorunlu Deprem Sigortasını Getirdiği Yenilikler ile Başlıca Sakınca ve Yetersizlikleri	16
3.2 Yapı Denetimi.....	18
3.2.1 Yapı Denetiminin Getirdiği Yenilikler ile Başlıca Sakınca ve Yetersizlikleri.....	19
3.3 Mesleki Yetkinlik	21
3.3.1 Mesleki Yetkinlik Kavramının Getirdiği Yenilikler ile Başlıca Sakınca ve Yetersizlikleri	22
3.4 Bölüm Sonuçları	23
4. 4708 SAYILI YAPI DENETİM YASASINA İLİŞKİN TEMEL YAKLAŞIMLAR	25
4.1 4708 Sayılı Yapı Denetim Yasasının Uygulama Biçimi	25
4.2 4708 Sayılı Yapı Denetim Yasasının Getirdiği Sonuçlar ve Öneriler	27

5.	YAPI DENETİM SİSTEMİNİN İŞLERLİĞİ	29
6.	TÜRKİYE'DE UYGULANABİLECEK YAPI DENETİM SİSTEMİNE İLİŞKİN ÖNERİLER	32
7.	SONUÇLAR.....	36
	KAYNAKLAR.....	39
	Ek 1 Yapı Denetimi Kanunu (4708 Sayılı Kanun).....	41
	Ek 2 Yapı Denetim Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik	47
	Ek-3 Uzman Mühendis veya Uzman Mimar Belge Yönetmeliği (601 Sayılı KHK).....	70
	ÖZGEÇMİŞ.....	77

KISALTMA LİSTESİ

DASK	Doğal Afet Sigorta Kurumu
KHK	Kanun Hükümünde Kararname
LİBK	Laboratuar İzin Belgesi Kurumu
TMMOB	Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1 Hammurabi Kanunları'nı Gösteren Resim.....	4
Şekil 1.2 Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası.....	10
Şekil 4.1 Mevcut Yapı Denetim Sisteminin İşleyiş Şeması.....	26
Şekil 6.1 Türkiye İçin Önerilen Bir Yapı Denetim Sistemi Modeli.....	33
Şekil 6.2 Diğer Bir Yapı Denetim Sistemi Önerisi.....	34

ÖNSÖZ

Öncelikle, tez çalışmamın tüm aşamalarında bilgi, katkı ve kaynaklarını benimle paylaşan ve desteğini esirgemeyen, yapıcı eleştirileri ile çalışmamda yol almamı sağlayan, bilgi ve birikimlerini bana aktaran, her konuda yardımcı olan değerli hocam Prof. Hakkı Önel'e sonsuz teşekkürler ederim.

Yapı denetimi ve imar hukuku hakkında bilgi edinmemi sağlayan Yıldız Teknik Üniversitesi, Yapı Ana Bilim Dalı ve Taşıyıcı Sistemler Ana Bilim Dalı ile bu bölümdeki tüm hocalarıma, ayrıca tüm üniversite hayatım boyunca bana desteklerini hiç esirgemeyen diğer bölümlerdeki hocalarıma, asistanlarıma ve arkadaşlarıma,

Ayrıca akademik çalışma yapmam konusunda beni teşvik eden, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Depremler dünya üzerindeki en etkili ve en yıkıcı doğal afetlerden biridir. Dünyadaki tüm toplumlar ve ülkeler için önemli bir risk taşımaktadır.

Depremin etkisi insana doğrudan olmamakla beraber depremin dolaylı etkisi oldukça tehlikelidir. İnsanlar tarafından yapılan yapıların, deprem sırasında yer sarsıntısı ile gerekli dayanımı gösteremeyerek hasara uğraması veya yıkılması sonucunda oluşan maddi ve manevi kayıplar bu tehlikeleri oluşturmaktadır. İnsana zarar veren depremin kendisi değil, insanın ürettiği depreme dayanıklı olmayan yapılardır.

Günümüzde meydana gelen depremler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de etkili olmaktadır. Deprem kuşağında olan Türkiye, bu depremlerden zarar görmekte fakat depreme karşı geçerli önlemler alınmamaktadır. Dünyada bu konumda benzer ülkeler ve benzer kentleşmeler varken denetim eksikliği ve umursamazlık bu konunun başlıca sebebidir.

Ülkemizde inşa edilen yapıların çoğu depreme karşı dayanımı zayıf olan yapılardır. Bunun başlıca nedeni denetimsizlik ve kural tanınamazlıktır. Bu durum mal kaybına hatta can kaybına neden olmaktadır. Bu hataların tek çözümü doğru uygulamalar yapmak ve yapıları denetim altında tutmaktır.

Yapı denetim kavramı oldukça eski tarihlerde ortaya çıkmış olmasına rağmen Türkiye’de özellikle, yaşanan son depremlerin neden olduğu büyük kayıplar yapı denetiminin ve bunu sağlayacak olan sistemin yeniden ele alınmasına neden olmuştur.

Depremler sonrası ortaya çıkan kayıpların büyüklüğü sağlıksız ve denetimsiz yapılaşmanın ve kentleşmenin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapıların düzgün tasarlanması, sağlıklı ve doğru uygulanması ile deprem ve diğer doğal olayların afetler ile sonuçlanmasının önüne geçilecektir.

Bu çalışmada amaç; yapıların yapımı ve kullanımı sırasında eksiksiz bir biçimde uygulamasının yapılabilmesi için gerekli olan yapı denetimi kavramını açıklamak ve gerek dünyada gerekse Türkiye’de uygulanan çeşitli yapı denetim sistemlerini inceleyerek denetim sisteminin uygulanması ile ilgili ortaya çıkan ya da eksik kalan yönlerini belirlemektir.

Bu çalışmada sırası ile yapı denetim sisteminin tarihi incelenmiştir. Daha sonra farklı ülkelerin sistemleri incelenmiş Türkiye’deki sistem hakkında bilgiler verilmiştir. Bunun yanı sıra Türkiye’deki sistem hakkında yanlışlar ve eksikler belirtilmiş, bunlara eleştiriler ve öneriler getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yapı Denetimi, Yapı Tasarımı

ABSTRACT

Earthquakes are one of the most effective and destructive disaster in the world. It is an important risk for the societies and the countries in the world.

Although the effect of the earthquake to the humans is not direct. The indirect effect of them are highly dangerous. The danger is caused as a result of the constructions which are damaged or collapsed by the movement of the earth during the earthquake as they can't show the appropriate resistance. It is not the humans that give harm to themselves but the constructions that are not built strong by the humans.

The earthquakes that occur recently are also effective in Turkey as in the world. Turkey which places in seismic zone is harmed by the earthquakes but doesn't take any precautions. There are also similar countries and similar urbanisation in the world and the main reason for this is unconcern.

Most buildings that are built in our country are weak constructions against the most earthquakes. The main reasons for this are the lack of control and not obeying the rules. This situation causes the loss of property and also the loss of lives.

Although the notation "building audit" appeared long time ago especially the latest earthquakes that happened in Turkey which caused a big loss caused building audit and the systems that supply this to be reconsidered.

The amount of the loss that occur after earthquakes is the result of the poorly planned and uncontrolled built and urbanisation. Designing the constructions appropriately and applying them in a correct way will prevent the earthquakes and other natural events to become a disaster.

The ambition in this work is to explain the notion building audit which is needed to be applied perfectly during the construction and the usage of the buildings and also to determine the missing parts while applying the system by studying both the systems in the world and the system in Turkey.

First of all in this work the history of building audit is studied. Then some different countries systems are studied and information about Turkey's system is given. In addition to this the errors and shortages in Turkey's systems are mentioned, criticised and some suggestions are given.

Key words: Building audit , Building design

1. GİRİŞ

Toprak olarak % 92, insan olarak % 95'inin deprem tehlikesi altında olduğu resmi kaynaklarda açıklanan Türkiye'de sağlıklı yapılaşmanın gerekliliği yadsınamaz bir gerçektir. Sadece deprem değil diğer doğa olayları karşısında da gereksinim duyulan barınma ve hayatın devamlılığı için gereken diğer eylemleri gerçekleştirmek için de yaşama mekanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Duyulan bu ihtiyaç sadece doğa olaylarından sakınmak için değil aynı zamanda sağlıklı ve güvenli bir yaşam için de gereklidir. Sağlıksız yapılaşma sonucu toplum henüz öngöremediği daha birçok yıkım ve sorun ile de karşılama riski taşımaktadır.

Yaşanan son depremler göstermiştir ki birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin yaşayıp ufak kayıplar ile atlattığı şiddetli depremleri gelişmekte olan bir ülke olan Türkiye bir felaket tablosu ile yaşamıştır. Bunun nedeni depremlerin merkezlere yakınlığı kadar, mevcut yerleşmelerin de sağlıksız ve bilinçsizce inşa edilmiş olmalarından kaynaklanmıştır.

Türkiye'de yaygın olan konut tiplerinin büyük bir kısmı mühendislik hizmeti almamış konut stoklarıdır. Bunlardan en yaygın olanı gecekondulu tipi tek katlı veya iki katlı yapılar, bir diğeri bunların yıkılarak yerine 3-5 katlı yapılan projersiz, denetimsiz kaçak yapılar, ve başka bir örnek ise projesi olan ancak yeterli mühendislik hizmeti alamamış yasal yollara uyularak yapılan yapılarıdır. Bunların dışında ayrıca genel olarak yapılarda genellikle cephe süslemeleri ve görsel etkiler ön plana çıkmaktadır. Taşıyıcı sistem yapılan binaların çoğunda gözardı edilmektedir. Oysa yapılardaki en önemli sorun görsel etkideki düzen değil taşıyıcı sisteme gösterilmeyen önemden kaynaklanmaktadır. Bu tür yapıların deprem değil herhangi bir etki karşısında dahi, dayanımları hiç hesaplanmadığı yada eksik hesaplandığı için, dayanım göstermeleri beklenemez.

Yapı üretiminde mutlaka uzman mimar ve mühendislerin de iştirak ettiği bir denetim mekanizması ile süreç başından sonuna kadar kontrol altında tutulmalıdır. Yapı üretimi mühendis ve mimarın asli görevi olup sorumluluk bu iki kurumundur. Yapı üretecek mühendis ve mimarın başlıca görevi, yapı tasarımından, uygulama projesine, şantiye kurmaktan malzeme seçimine, işçi yönetiminden kalite kontrolüne, ölçülendirme ve ekonomik önlemlerden bitmiş yapının bakım ve muhafazasına kadar çok uzun bir süreçtir. Bu süreçte mühendis ve mimar titizlik, ciddiyet ve bilimsel metotların kullanımı ve yürütülmesi gerektiği bilinci içinde olmalı, yaptığı veya yapacağı yapının projesinin amacına uygunluğu ile birlikte yapıda sağlamlık ve güzellik unsurlarını da göz önünde tutmalıdır.

Deprem sonrası karşımıza çıkan tablo herkes tarafından bilinmektedir. Meydana gelen kayıpların büyüklüğü sağlıksız yapılaşmanın ve düzensiz kentleşmenin sonucudur. Bunun yanında denetimsizlik ve kural tanımamazlık ve en önemlisi kanunlardaki boşluklar Türkiye'deki uygulamalar için bir problemdir. Bu problem göz önüne alınarak kanunda bazı önemli değişikliklere gidilmiş ve yapı denetim kanunları oluşturularak uygulamaya geçilmiştir.

Yapı denetim kanunlarının uygulanması ve hayata geçirilmesi belirli düzenlemeler getirmiş fakat uygulanması sırasında birçok sorun yaşanmıştır. Bu yapı denetim sistemlerinin oluşturulması ile yapıların kontrol altına alınması amaçlanmış, deprem öncesi ve sonrası dönemlerde yapı kontrolü için veritabanı oluşturulması planlanmıştır.

Ayrıca gelişen toplum düzeni, ekonomik durumlar ve ihtiyaçlar yeni konut edinme talebini arttırmıştır. Bu da denetimli yapı , kontrollü ve kaliteli yapı stokları oluşturmaya başlamıştır.Devletinde yardımı ile düzensiz yerleşimlerin yerine bu tip yapı stoklarının getirilmesi , bu konumda olan yapılara talebin artması ve deprem sonrası toplumun belirli oranda bilinçlenmesi ; denetim anlayışının , kaliteli ve denetimli yapının önemini daha da arttırmaktadır.

Bu çalışmada amaç; varlığı çok eski tarihlere uzanmasına rağmen yaşanan depremler sonrası gerekliliği artık yadsınamaz bir hal alan yapı denetim sisteminin tanımlanması ve bugünkü mevcut durum ve sorunlarının ortaya konulmasıdır.

Bu çalışmanın önemi ; farklı ülkelerdeki yapı denetimi sistemi örneklerinin uygulanarak daha sağlıklı ve dayanıklı yapıların yapılabileceği görülmektedir.

Çalışmada öncelikle konu ile ilgili çıkarılan düzenlemeler, yapı denetimin amacı, yasal düzenlemelere ilişkin eleştiriler ve uygulama yanlışları konuları açıklanmış bunlarla ilgili yapılması gerekli düzenlemeler bir yöntem olarak sunulmuştur.

2. YAPI DENETİM SİSTEMİ

Yapı denetimi yaşamın sağlıklı ve güvenli bir biçimde sürdürülebilmesi için gereken bir kontrol mekanizması olarak tanımlanabilir. İlk çağlardan itibaren insanların büyük bir güven ile yapıp veya yaptırıp yaşamlarını sürdüreceklerini düşündükleri barınaklarının insanlara zarar vermesi hatta ölümlerine sebep olması denetlenmiş bir durumdur. Yapılardan kaynaklanan problemler şüphesiz ki yapan kişinin işini bilinçli yapması ile yakından ilişkilidir. Denetim konusu her dönem çeşitli şekillerde yapılmış, bugün de yasal müeyyideler ile uygulanmalarının da denetim altına alınması sağlanmaktadır.

2.1 Yapı Denetimi Kavramı

Planlar uyulması ve uygulanması gerekli hukuki belgelerdir. Plan kararları, planı yapanlar kadar plan kararlarının düzenlediği alanda yaşayanları da bağlar. Plan kararlarının uygulanmasının sağlanması, belli bir plan ile sağlıklı ve dengeli bir çevrenin yaratılması, yapıların imar planına ve mevzuata uygunluğunun ruhsatla denetlenmesi ile mümkündür. Bu konu, 3194 sayılı İmar Kanununun dördüncü bölümünde yer alan yapı ve yapıyla ilgili esaslar başlığı altındaki hükümlerle düzenlenmiştir. Ancak, bu sistem ile yeterli denetim sağlanamaması yeni yapı denetim sistemleri konusunda araştırma ve çalışmalar yapılmasına neden olmuştur. Yapı denetim sistemleri oluşturulurken uygulanacağı bölgenin sosyo-ekonomik farklılıkları dikkate alınmalı, tek bir sistem yerine koşullara bağlı farklı denetim sistemlerinin oluşturulması gerekmektedir (Şengezer ve Kansu, 1999).

2.2 Yapı Denetiminin Tarihsel Gelişimi

Çok eski tarihlerden günümüze devletler, insanların sağlıklı ve güvenilir yapılarda yaşamaları için çeşitli kurallar ve yaptırımlar uygulamışlardır. Bir binanın sahiplerinin, binanın yapım süreci içinde görev alan kişilerin yapacakları hata ve kusurlarına karşı korunmasının ilk örneklerine, M.Ö. 18. yüzyılda, tarihteki ilk yazılı yasa olarak kabul edilen Hammurabi kanunlarında rastlanmaktadır. 3800 yıllık Hammurabi Kanunları Yazıtları'nın bir bölümünde, yapı dayanımı kavramından söz edilmektedir (Karaesmen, 1989) (Şekil 1.1).

Şekil 1.1 Hammurabi Kanunları'nı gösteren resim [1] (www. hukukdevleti.com)

Hammurabi Kanunları, bir anayasa metniyle bir medeni kanun metninin karışımı olarak hazırlanmış bir kurallar ve düzenlemeler dizisi olup, tarihteki ilk yazılı yasa olarak kabul edilmektedir. Burada yapı daha özele indirgenmiş olarak bina biçimiyle ele alınmakta, yıkılıp mal ve can kaybına yol açması halinde yapan ağır bir sorumluluk taşımaktadır. Bir toplum ve bir devlet düzeni içinde yurttaşlara karşı sosyal sistemin en temel görevlerinden biri, onların can ve mal kaybının korunmasıdır. Bu koruma polis-adliye düzeneğiyle yapılırken, bir yandan da bina kalitesinin kontrolü yoluyla dolaylı bir gözetime ihtiyaç duyulmaktadır (Karaesmen, Buğdaycıoğlu, 2000). Tamamen kısasa kısas esasına dayanan bu ilk uygulamalar daha sonra, Eski Yunan ve Roma dönemlerinde de görülmektedir. Yapı sanatında mesleki uzmanlaşmanın ve profesyonel disiplinin ilk izlerine de yine bu dönemlerde rastlanmıştır (Karaesmen, 1989).

Daha sonraki dönemlerde ve farklı toplumlarda yazılı kurallar biçimine sokulmamış olmakla birlikte yapıların ve öncelikle binaların sağlamlığı ısrarla gözetilen bir unsur olmuştur. Çağdaş toplumsal hukukun çıkış noktalarından birini oluşturan Roma Dönemi yasal düzenlemelerinde de bu konuya önemle yer verildiği bilinmektedir. Roma Hukuku, kayıp, zarar ve mağduriyet kavramı içinde hesaplaşmayı eski dönemlerdekinden belki biraz daha hafif cezalarla, ama prosedür ayrıntılarıyla belirlemiştir. Mühendislik ve yapı sanatının tarihteki altın dönemlerinden biri olarak bilinen Roma İmparatorluğu çağında, sadece binalar değil, çeşitli toplumsal hizmet yapılarından da bol miktarda inşa edilmiştir. Bugüne kadar gelmiş yazılı belgeleri bulunmamakla birlikte, Roma yapı işletmeciliği yaklaşımında bir kalite gözetimi ve muhtemel bir kontrol mekanizması yer almaktadır (Karaesmen, Buğdaycıoğlu, 2000).

Orta çağlarla ilgili Batı'dan ve Uzak Doğu'dan sahip olunan bilgiler, meslek haysiyeti ve profesyonel titizliğin denetim ve sorumluluğun garantisini oluşturmaya bu dönemlerde de devam ettiği yolundadır. Fakat bu garanti daha çok, toplumu ilgilendiren ve bazı örnekleri hala mevcut olan yapılar (eski köprüler, saraylar v.b.) için söz konusu olmuş, bireysel meskenler için denetim ve sorumluluğun garantisine gerek görülmemiştir. Daha sonraları aristokrasinin güdümündeki devlet anlayışı yayıldığında bireylerin mülkiyet hakkının baskı altında tutulduğu, dolayısıyla onların mülkü olan yapılardaki denetim ve sorumluluğun gelişemediği bilinmektedir (Karaesmen, 1989).

Ancak, Gotik katedrallerin inşası döneminde yapı sağlamlığının özellikle gözetilen bir unsur olduğu kestirilebilmektedir. O dönemlerdeki yapı mekaniği bilgisi azlığı nedeniyle genelde olması gerekenden daha kalın boyutlu yapı elemanlarıyla, daha küçük açıklıklarla inşa edilen bu dönem yapıların hemen tümü yapısal yönden aşırı sağlam sınıfa girmektedir. Bu dönemde ayrıca bir yapı denetimi uygulanıp uygulanmadığı bilinmemektedir (Karaesmen, Buğdaycıoğlu, 2000).

Rönesans'la birlikte, İtalya'da mühendisin ve mimarın bireysel sorumluluğuna bağlı olarak ortaya çıkan inşaat anlayışı, yapı dayanımının sağlamlığının garantisini özellikle öngörüyordu. Osmanlı'da Sinan yapılarında doruğa ulaşan uygulamalarında da günümüze ulaşmış bir yazılı belge kaydı bulunmamakla birlikte, yapı kalitesi ve dolaylı bir yapı denetimi gözetilir olduğu düşünülmektedir. Bu dönemin Osmanlı toprakları üzerindeki yapılarda olduğu gibi, Avrupa Rönesans'ı yapılarında da açıklıkları ve yükseklikleri sınırlı tutulup, kesit kalınlıklarını biraz fazlaca koyma eylemi bir ölçüde devam etmiştir. Ama buna karşılık, mühendislik bakış açısından yapı sağlamlığı anlayışı ile mimari iç mekanların arasındaki uyum daha duyarlı biçimde gözetilir olmuştur. Mimar Sinan'ın kubbeli yapıları, bu duyarlılığın doruğa çıktığı ve başyapıtsal örnekleri oluşturan gerçekleştirmelerdir. Tüm bu dönemlerde yapı kalitesi denetiminin ayrı bir mekanizma olarak ele alındığını gösteren belgeler bulunmamakla birlikte, düzgün ve dikkatli yapı yapmaya gösterilen özen ve kalite endişesinin var olduğu düşünülebilmektedir (Karaesmen, Buğdaycıoğlu, 2000).

2.2.1 Günümüzdeki Yapı Denetim Anlayışı

Bireysel yapı mülkiyeti kavramına, burjuva devrimlerinin ve endüstriyel sığramanın bir ürünü olarak, ancak 19. yüzyılda dönemin ihtiyaçlarına göre hazırlanan Napolyon Yasal Düzenlemesi'nde, çağdaş bir anlayış içinde yer verilmiştir. İnsan unsuruna verilen değerin farklı boyutlar kazanmaya başlamasıyla yapı sağlamlığı ve uygunluğunun garanti altına

alınması arayışları gelişmiştir. Aynı yüzyılın ikinci yansında Alman Birliği'nin oluşmasıyla ortaya çıkan yasal düzenlemeler içinde yapı kalitesi ve denetimi kavramlarının ağırlık kazandığı bilinmektedir. Burjuva devrimlerinin ilkinin gerçekleştiren Fransa'da, Napolyon döneminin toplumsal düzenlemeleri içinde, bir çeşit yurttaşlık kanununun çıkartılması da yer almıştır. Günümüzün medeni kanunlarına ışık tutmuş olduğu söylenen bu tarihsel belgede yurttaşın mülk edinme hakkı insan olmanın doğal ve kaçınılmaz bir sonucu olarak tescil edilmiştir. Bu dönemlerde, Fransa başta olmak üzere birçok ülke, yerleşme ve yapılaşmaları denetlemek için, yapıyı yapanlara karşı birer tüketici konumunda olan mal sahipleri ve kullanıcıların haklarını medeni kanun ve borçlar kanunu ile güvence altına almaya başlamışlardır (Karaesmen, 1989).

Toplumsal kavramların gelişmesi 21. yüzyılda gerçekleşmiştir. Sanayileşmiş ülkelerde yeni tüketim alışkanlıkları ortaya çıkmıştır. Tüketilen nesnede, kalite aranması bir ilke haline gelmeye başlamıştır. Uygunluğun ve kalitenin denetimi sağlanamıyorsa, bunun sorumluluğunun belirlenmesi ihtiyacı da, böylece kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Bu anlamdaki denetim ve sorumluluk mekanizmasına yapı sektöründe, Birleşik Amerika, Fransa, Almanya, İngiltere gibi büyük ülkeler başta olmak üzere, bütün sanayileşmiş ülkelerde 1930'lardan itibaren ihtiyaç duyulmuştur. 2. Dünya Savaşından sonra 1950'lerde çeşitli denetim sistemleri yerine oturmuştur (Bayraktar, 2001).

Denetim ve sorumluluğun garanti altına alınmasındaki daha ileri bir adımı ise yapının uygunluk ve kalitesinin sigortalanması oluşturmuştur. 20. Yüzyılın ilk yarısında yaşanan iki büyük dünya savaşı arasındaki döneme genelde bir teknolojik atılım çağı gözüyle bakılır. Yapı tekniği bakış açısından da dolu ve ilginç açılımlara tanıklık edilmiştir. Bu dönemde köprü, tünel, sanayi tesisi, stadyum, konser salonu, ve diğer ortak kamu kullanımına sahip yapılar ile, baraj gibi önemli ve özel yapıların da, en azından dayanım ve işlevsellik yönünden kalite kontrolü çerçevesine alınmıştır (Karaesmen, Buğdaycıoğlu, 2000).

Dünyanın çeşitli ülkelerinde, denetimin işletmeciliği, sigortacılığı dışlayan ya da sigortacılık boyutuna da itibar gösteren anlayışlar içinde uygulanmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinde yapı kalite denetiminin ülkeler arasındaki uygulama farklılıkları azaltacak girişimler yapılmakta ve hazırlıklar yürütülmektedir (Karaesmen, Buğdaycıoğlu, 2000).

2.3 Yapı Denetiminin Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Türkiye'de yapı denetimi ile ilgili gelişmeler, tarih boyunca doğal afetlerin yıkıcı etkilerinden sonra gündeme gelmiştir, yazılı tarihin başlangıcından itibaren, Anadolu topraklarının büyük deprem afetlerine maruz kaldığı bilinmektedir.

Tarihler boyu Anadolu topraklarının büyük depremler geçirdiği ve Pamukkale (Hierapolis), Truva, Efes örneklerinde olduğu gibi bazı medeniyetlerin tarih sahnesinden silindiği veya yerlerinin değiştirildiğine dair birçok örnek bulunmaktadır (Akdemir, 1999).

Osmanlı'da bu konudaki ilk yazılı örnek 14 Eylül 1509 yılında meydana gelen İstanbul depremi görülmektedir. 13 bin insanın öldüğü rivayet edilen ve 109 cami ile 1047 yapının yıkıldığı bilinen bu depremden, sonar zamanın Osmanlı Padişahı 2.Beyazıt çıkardığı bir fermanla, yeniden ev yapmak amacıyla aile başına 20 altın bağışta bulunmuştur. Yine bu fermanla, harap olan Başkent'in yeniden imarı için 50 bin usta görevlendirilmiş ve 14-60 yaşları arasındaki erkeklerin inşaat işlerinde çalışmaları emredilmiş, deniz kenarındaki dolgu zeminler üzerinde ev yapmak yasaklanmış ve ahşap-karkas ev yapımı teşvik edilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde meydana gelen büyük afetlerde halka padişah fermanları ile acil yardım ve konut yardımı yapıldığına dair bazı örnekler verilebilir (Akdemir, 1999). Ancak bunlar deprem sonrası yapılan çözüm arayışları olmaktadır.

Türkiye'de İmar Hukuku'nun kökenlerini oluşturan Türuk ve Ebniye Nizamnamesi Osmanlı İmparatorluğu'nun Tanzimat Dönemi'nde 1864 yılında, Ebniye Kanunu Abdülhamit döneminde 1882 yılında; Arazi Kanunu İse 1858 yılında çıkarılmıştır.

Batı ülkelerinde yaşanan endüstriyel devrimin ardından, Osmanlı İmparatorluğu'na çekidüzen verildiği (1835 sonrası) Tanzimat Dönemi'nde, İstanbul'da ilk Planlama Çalışmaları; 1836-1839 yılları arasında Von Moltke'nin yaptığı plan ve 1839'da yayımlanan "İlmühaber" ile başlamıştır (Tekeli, 1991). Bundan sonra 1864 tarihli "Türük ve Ebniye Nizamnamesi"ne, onu izleyen (1876 sonrası) Abdülhamit Dönemi'nde ise 1882 tarihli Ebniye Kanunu'na rastlanmaktadır. Fransa'dan alınarak uygulanan merkeziyetçi kamu yönetimi mevzuatı yanında yer alan bu yasal ve ulusal kaynaklar, zamanın koşullarına göre oldukça üstün niteliktedir (28).

Kurtuluş Savaşı'nı izleyen 1923 Cumhuriyet Dönemi'nde, 1926 yılında Medeni Kanun'un Türkiye'ye oldukça benzeyen demokrat ve laik İsviçre'den uyarılama yoluyla alınmasından sonra 1933 yılında çıkartılan Belediye Yapı ve Yollar Kanunu, uzun süren savaşlar sonucunda acil çözümler bekleyen ülkede, Almanya'nın başkenti Berlin Belediyesi Yapı Tüzüğü'nden

acil olarak aktarılan bir kanundur. Bu yasa, bir kent belediyesi tüzüğünden alındığı için oldukça ayrıntılı kurallar içermektedir (Ergün, 1999).

Türkiye’de belediyelerin imar planı yaptırma zorunluluğu ilk kez 1928’de, başkent Ankara hakkında, 1351 sayılı kanunla yürürlüğe konmuştur. Daha sonra, bu kural 1930 tarihli 1580 sayılı belediye kanununa dayanılarak, tüm belediyelere yaygınlaştırılmıştır. Bu arada, Avrupa’nın ünlü şehircileri, Türkiye’deki büyük şehirlerin imar planlarıyla ilgilenmişlerdir (Ergün, 1999).

1956 tarihli 6785 sayılı ilk İmar Kanunu, gelişen toplumun ekonomik ve sosyal yapısının zorlamasıyla yetersiz kalınca; belediyeler arası metropoliten planlama, anakent örgütlenmelerine geçiş, gecekonduları önleme; kırsal alan, kıyı, orman, doğal ve kültürel çevre ve sit korumasını da kapsayan değişik düzenlemelerle mevzuat geliştirilmiş ve sonuçta bu konulara ilişkin yeni yasalarla birlikte 3194 sayılı 2. İmar Kanunu 1985 yılında yürürlüğe konulmuştur (Ergün, 1999).

2.3.1 Türkiye’de Yapı Denetiminin Mevcut Durumu

Türkiye’de yerleşme ve yapılaşmaların denetimi için ilk kez 1933 yılında çıkarılan “Belediye Yapı ve Yollar Kanunu” üzerinden 72 yıl geçmiş olmasına ve bu arada 6785, 1605, 7269, 3194, 3030 gibi yerleşme ve yapılaşmaları düzenlemek ve denetlemek amacıyla bir çok yasa ve yönetmelik çıkarılmasına rağmen, yerleşme ve yapılaşmalardaki denetim eksikliği ağır sosyal ve ekonomik kayıplar ile hemen her depremden sonra görülmektedir.

Türkiye’de yıllardır uygulanan yerleşme ve yapılaşmaların denetimi sistemi içinde değişmeyen iki ana unsur mevcuttur. Yerleşmeler açısından 1985 yılına kadar geçen sürede imar planları merkezi yönetimlerce onaylanırken, 1985 yılından sonra bu yetki yerel yönetimlere (belediye ve valiliklere) devredilmiştir. Yapı denetiminin iki ana unsuru olan proje denetimi ile yapım faaliyetlerinin denetimi ise geçen süre içerisinde çok az değişmiştir. Mevcut yasal düzenlemeler yapıların proje denetimini yerel yönetimlere, yapım işleminin denetimini ise fenni mesul (teknik uygulama sorumlusu) adı verilen serbest mühendis ve mimarlara bırakmıştır. Yasal bir zorunluluk bulunmamasına rağmen zaman zaman ilgili meslek odaları da, belediyelerle yaptıkları anlaşmalar gereğince proje denetimi aşamasına vize uygulamaları ile kısmen katılmışlardır (Ergünay, 2000).

Uygulamayı denetlemesi istenilen fenni mesullerde diploma dışında hiçbir nitelik aranmaması, ücretlerini yapı müteahhidinden almaları, bu kişilerin faaliyetlerinin hiçbir

denetime tabi olmaması ve yasalarda açık bir sorumluluk ve yaptırım yetkilerinin olmaması gibi nedenlerle uygulamada etkin hiçbir denetim hizmeti yapamamış ve yapım işleri piyasadaki eğitimsiz, bilgisiz, ve ehliyetsiz usta ve kalfalar ve yap-satçıların inşaat anlayışına göre devam etmiştir.

Yerleşme ve yapı denetimi konusundaki sorunlar ve çözüm arayışları zaman zaman beş yıllık kalkınma planlarında da yer almış olmasına rağmen bu güne kadar bu konuda etkili hiçbir önlem alınamamıştır (Ergünay, 2000).

Örneğin Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın konut sektörü ile ilgili tedbirleri arasında: "ticari amaçla yapılan konutların daha sıkı denetlenmesini sağlayacak yasal ve idari tedbirlerin alınacağı",

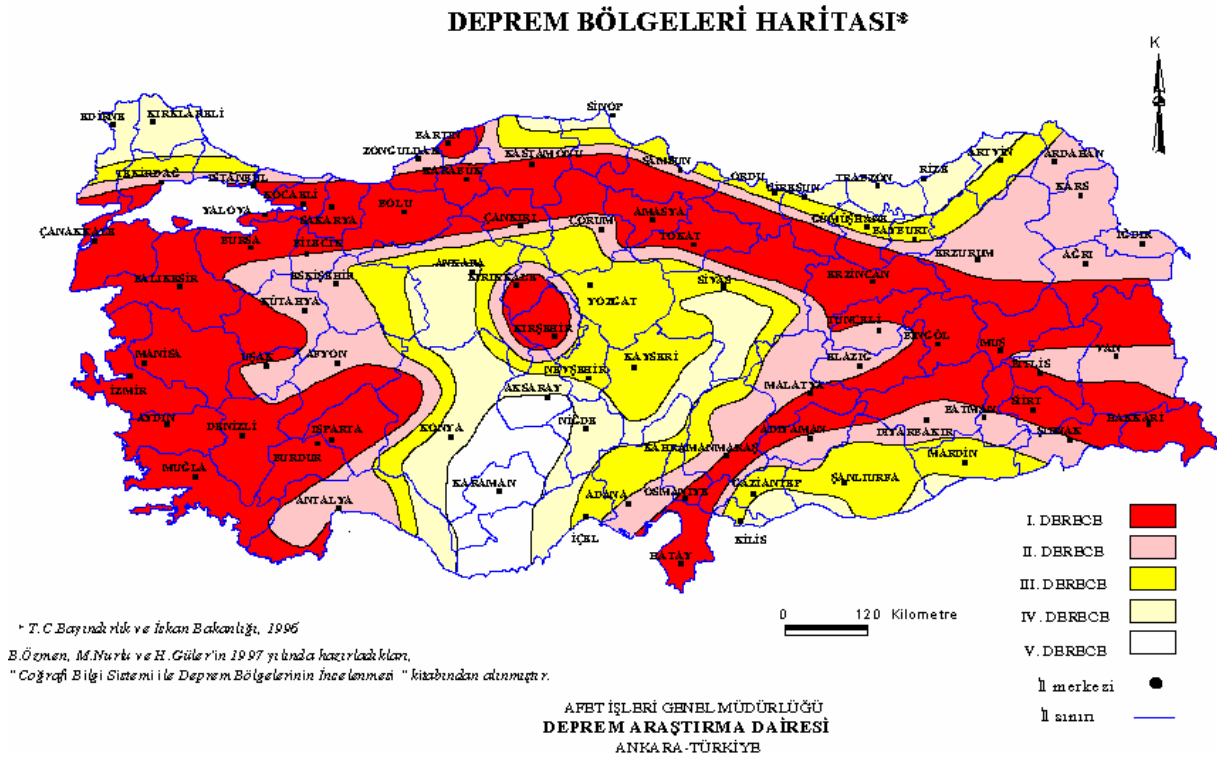
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında; "Doğal afetlere ve özellikle depremlere duyarlı yörelerde, yeni yapılacak konutlarda özel standart ve yönetmeliklerin uygulanması ve mevcut yapılarda dayanımı arttıracak onarım ve güçlendirme çalışmalarının yapılacağı,

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında; "Yapı denetimindeki mevcut aksaklıkların giderilmesi için yeni bir yapı denetim sisteminin geliştirileceği, inşaatlarda standart dışı malzeme kullanımının kesinlikle önleneyeceği",

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında; "3194 sayılı İmar Kanununun planlarını yapan, yaptıran ve aykırı hareket edenlerin sorumlulukları ve bu kişilere uygulanacak müeyyidelerin açıklıkla ortaya konulacağı" vurgulanmış ancak bu önlemlerin hiçbiri gerçekleştirilememiştir (Ergünay, 2000).

Bu dönemde yapılan çeşitli araştırmalar ve etütler, kalite sigortalamasının denetiminin 'organik bir parçası olarak işin içine sokulmasının daha uygun olacağını düşündürmüştür. Öte yandan, Türkiye'de yerel yönetimlerin, sosyal ve politik güç kazanma savaşını verdikleri bir dönemde uygulanan sistemin akışı içinde, bunların da belli bir yere sahip olmaları gerekmektedir. Buna göre, yerel yönetim ve özellikle belediye adına, onun yetkisini kullanmak üzere görevlendirilmiş özel ve özerk bir kuruluş olması arzulanan yapı kalitesi denetim şirketleri oluşturulacak, ayrıca Türk sigortacılık sistemi de bu iş için ayır bir birlik yaratmış olmak kaydıyla ek bir garanti unsuru olarak, düzenekte yer alacaktı. Türkiye için yeni ve üç-beş seneden aşağı olmayacak bir yerleşiklik dönemi için, tartışmalı gözle bakılabilecek özel denetim şirketlerinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın kanadı altında olduğu kadar, Türk mühendislik dünyasını temsil eden güçlü kuruluşların bağlantı alanı içinde

olmaları da önerilmekte ve beklenmekteydi. Bu anlayış içinde, TMMOB'ye bağlı ilgili meslek odalarının birikimleri ve potansiyelleri de organik biçimde devreye sokulmuş olabilecekti (Karaesmen, Buğdaycıoğlu, 2000). Şekil 1.2'de Türkiye'de deprem bölgeleri haritası verilmiştir.

Şekil 1.2 Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası [2] (www.deprem.gov.tr)

Denetim şirketi sorumluluğunun sigortalanması göreviyle devreye girmesi öngörülen Türk sigortacılık sisteminin sistem içindeki yeri tartışma konusu olmuştur.

Yapıda denetim ve kalite kavramlarının ve tanımlarının tartışılıyor olması ve Türk yapı sektörüne yasal bir çerçeve içinde girmiş olması sistemin gelişeceği yolunda bir ipucu vermektedir. Uygulama yönteminin zaman içindeki gözlemlere dayalı olarak değiştirme şansı bulunduğu da göz önünde tutularak gelecekteki yapılaşma ve imar hareketlerinin çok daha sağlıklı olacağı düşünülebilir.

2.4 Dünyadaki Yapı Denetim Örnekleri

Yapı denetimi kavramı Türkiye'de olduğu gibi dünyada da tartışmalar ve eleştirilere sıkça hedef olan bir konudur. Bu bölümde örnek bir yapı denetim sistemi niteliği taşıdığı için Almanya'daki yapı denetim sistemini ve depremin etkilerini Türkiye gibi sıklıkla yaşadığından Japonya'daki yapı denetim sistemi irdelenecektir.

2.4.1 Almanya’da Yapı Denetimi

Yaklaşık 80 yıldır Almanya’da “Yapı Statığı Denetim Mühendisleri” eliyle yapı denetimi uygulaması yürürlüktedir. Denetim mühendisleri, devletin yetkili imar durumu ve yapı ruhsatı veren dairelerinin nam ve hesabına görevlendirilmiş mühendisler olarak tasarım ve yapım denetimi yaparlar. Bu sistemin, kuruluşundan günümüze kadar geçen süreç içinde etkin ve ekonomik bir denetim mekanizması olduğu görülmüştür (Ürgüplü, 1997).

Alman denetim sisteminin kökleri Prusya devlet geleneğine kadar uzanır. Prusya’da önceleri sadece belediyelerin yapı ruhsatı verme yetkileri vardı. Belediyeler ruhsat başvuru dilekçelerini sonuçlandırırken, çok sayıda yasa ve yönetmeliğin inşası planlanan yapı açısından uygulanıp, uygulanmadığına bakarlardı. Bunlar arasında komşu hakkı, su ve atık su yönetmeliklerine uygunluk, statik ve stabilite irdellemeleri kontrolü ve özellikle yapım denetimi de vardı. Belediyeler ve ilgili birimleri, taşıyıcı sistemi nispeten basit, kullanılan yapı malzemeleri ve yapım yöntemleri klasikleşmiş yapılar söz konusu olduğu sürece bu denetimi görevinin üstesinden gelebiliyorlardı. Bu yüzyılın başlarında daha büyük açıklıkları daha ekonomik sistemlerle geçme çabalan statik yönden karışık taşıyıcı sistemlerin ortaya çıkmasına neden oldu. Artık yapıda stabilite ve dayanımın mevcudiyetine dayanarak veya deneye dayalı formüller kullanarak karar verilemez oldu.

Bu olay, karışık yapıların ve taşıyıcı sistemlerin statik hesaplarının yeni kurulacak özel kontrol mercileri tarafından denetlenmesi açısından esaslı bir dürtü oluşturdu. Sayıları giderek artan özel taşıyıcı sistemlerin tasarım ve yapım denetimlerinin üstesinden gelebilmek için, gittikçe daha çok sayıda uzman denetçiye gereksinim doğuyordu (Ürgüplü, 1997).

Almanya’da yapı denetiminin temel esasları, Avrupa Ortak Pazarı açısından bugün yapı denetiminin, kalite kontrolü ve tüketicinin korunması önlemleri ile beraber düşünülmesidir. Avrupa Topluluğu’nun halen geçerli norm ve yönetmeliklerinde kalitenin sağlanması ve tüketicinin korunması hususları özenle korunur. Bu, Avrupa Topluluğu olgusunun olumlu bir yansımasıdır ve yapı sektörüne önemli görevler yüklemektedir. Almanya’da kullanıcı, yapıların güvenilir ve emniyetli olduğuna emin olmuştur. Kimsenin, bir binanın veya köprünün güvenliğinden şüphesi yoktur. Kamunun genel olarak sergilediği bu güven ve emniyet hissinin temelinde, mühendislik hizmetlerinin yüksek kalitesi ve denetim mühendislerin kapsamlı ve etkin denetimi yatmaktadır (Ürgüplü, 1997).

2.4.2 Japonya'da Yapı Denetimi

Avrupa Birliği'ne dahil olmayan ÷lkelerde dahil ÷lkelerdekinden farklı yapı denetim sistemi vardır. Japonya inşaat endüstrisi Amerika'dan daha yüksek, aynı zamanda Avrupa ÷lkelerinin neredeyse toplamına yakın bir yatırım gücüne sahiptir. Buna rağmen gelenekselliğe çok bağlı olan Japonlar, batı düzeyinde sorumluluk ve denetim anlayışını benimseyememişlerdir. Müşteriler genellikle tanıdıkları ve daha önceden çalıştıkları yükleniciye iş vermeyi tercih etmektedirler. Yükleniciler tüm sorumluluk ve riski üstlenirken çıkan anlaşmazlıklar mahkemeye intikal etmeden İnşaat Bakanlığı veya yerel yönetimler tarafından çözülmektedir. Japonya'da yükleniciler basit yapılar için 5 yıl, çelik ve betonarme yapılar için 10 yıl süreyle oluşacak hasarlara karşı sorumludur (Bayraktar, 2001).

Türkiye'de olduğu gibi Japonya'da da maddi gücü olan herkesin müteahhitlik yapabilme olanağı vardır. Bu konudaki tek şart, Yapı Standartları Yasası'na uygun projeler hazırlamak ve inşaat aşamasında bunlara eksiksiz uyulmasıdır. Yapılan projelendirme ve yapım aşamasında denetim, "Kenchikuski" adı verilen özel denetim mühendisleri ve mimar grupları tarafından yapılmaktadır (Bayraktar, 2001).

3. TÜRKİYE’DE YAPI DENETİM SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ

Planlar uyulması ve uygulanması gerekli hukuki belgelerdir. Plan kararları, planı yapanları bağlayacağı gibi plan kararlarının düzenlediği alanda yaşayan herkesi bağlar. Plan kararlarının uygulanmasının sağlanması, belli bir plan çerçevesinde sağlıklı ve dengeli çevrenin yaratılması, yapıların imar planına ve mevzuata uygun olup olmadığının ruhsatla denetlenmesi ile mümkün olmaktadır. Bu konu, 3194 sayılı İmar Kanununun dördüncü bölümünde yer alan yapı ve yapıyla ilgili esaslar başlığı altındaki hükümlerle düzenlenmiştir. Ancak, bu sistem ile yeterli denetim sağlanamamaktadır. Bu nedenle yeni yapı denetim sistemleri üzerinde tartışmalar devam etmektedir. Bu sistemlerin oluşturulmasında, ülkenin sosyo-ekonomik farklılıkları dikkate alınmalı, tek bir sistem yerine koşullara bağlı farklı denetim sistemlerinin oluşturulma gerekliliği göz ardı edilmemelidir (Şengezer ve Kansu, 1999).

Yaşanan depremler sonrasında, yasa ve kurumlara ilişkin yeni düzenlemelere gidilmiş bulunmaktadır. Bu durumu hemen her deprem sonrasında görmek mümkündür. Son yaşanan depremler sonrasında da deprem stratejisini değiştirecek nitelikte yeni yaklaşımların hayata geçirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, 27.8.1999 tarihli yetki yasasına dayanılarak çıkarılmış bulunan çok sayıda Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile yeni bir deprem stratejisi geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu KHK’lerin sırası ile üçünün bu açıdan ayrı önem taşıdığı ileri sürülebilir. Bunlar çıkış sırasıyla, Zorunlu Deprem Sigortası, Yapı Denetimi, Mimarlık Mühendislik Hakkında Kanun ile TMMOB Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair (kısaca ‘Mesleki Yeterlik’ hakkında) KHK’lerdir. 7269 sayılı ‘Afetler Yasası’ ve 3194 sayılı İmar Kanunu’nda gereken uyarlamaların yapılması ile sistem işlerlik kazanır hale gelecektir (Balamir, 2000).

3.1 Deprem Sigortası

Türkiye’de deprem sigortası yaklaşık 45 yıldır makul primlerle uygulanmasına rağmen, 17 Ağustos depremi öncesinde sadece 500 bin konut poliçesi mevcuttu ve hasar gören 213 bin konuttan sadece 14 bin konut sahibi deprem teminatı bulunduğu için zararını sigortadan alabilmiştir (Alkan, 2000). Dünya da doğal afete maruz kalan bazı ülkelerde (Japonya ve Amerika gibi) bu sigortalar özel kurumlar aracılığı ile devlet gözetiminde tek elden yürütülmektedir. Doğal Afet Sigortaları Kurumu uygulaması bu ülkelerdeki örnekler değerlendirilerek ortaya konmuştur.

Özel mülkiyet yapılarının depreme güvenli duruma getirilmesi yapı sahibinin yükümlülüğündedir. Ancak, devlet bu konuda kolaylıklar sağlamalı ve yol göstermelidir. Yapısını depreme karşı güçlendirecek kişiye, küçük ama gerçek bir faizle, işlem için gerekli olan kaynağın önemli bir bölümünü karşılayabilecek kadar kredi verilmelidir. Zorunlu deprem sigortasından bunun için bir bölüm ayrılması, en doğal ve uygun seçenektir (Anonim, 2002a).

3.1.1 Sigortacılık Anlayışı

Sigortacılık ekonomik kayıplar doğuran olası risklerle baş edebilme planı olarak tanımlanmaktadır. Sigortacılık faaliyetlerinin amacı, sigortalanması mümkün olan risklerin meydana gelmesinden kaynaklanan zararların teminat altına alınarak maddi varlıkların kaybını önlemek, mali sorumlulukların karşılanmasını temin etmek, hayat sigortalarında ölüm halinde sigortalının ailesine ya da lehtarına, hayatta kalma halinde ise sigortalıya güvence ve koruma sağlamaktır (Alkan, 2000).

3.1.2 Dünyada Sigorta Sektörü

Bugünkü anlamıyla sigortacılık ilk olarak 15.yüzyıldan itibaren yeni keşifler ve okyanus aşırı deniz ticaretinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Cenevizli tüccar ve armatörlerin, deniz yoluyla gönderdikleri malların ve gemilerin kazaya ya da saldırıya uğraması ihtimaline karşı prim sistemiyle çalışan bir dayanışma içerisine girmeleri, günümüz sigortacılığının temelini atmıştır.

Kolonileşme dönemi, sigorta kavramının Kıta Avrupa'sından dünyaya yayılmasında önemli bir dönemeç teşkil etmiş, Avrupa devletleri ile yakın ticari ve siyasi ilişkiler kuran koloniler yoluyla sigortacılık Avrupa dışında da uygulanmaya başlanmıştır (Alkan, 2000).

1999 yılında tüm dünyada yaklaşık olarak 52 bin kişinin büyük felaketler sebebiyle öldüğü ve bu ölümlerin %80'inin doğal afetlerden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Deprem sebebi ile 25 bin kişinin, fırtına sebebi ile 16 binden fazla kişinin hayatının yitirdiği, hasarların toplam parasal maliyetinin 65 milyar dolar'ın üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu rakam dolaylı ekonomik kayıpları içine almamaktadır (Alkan, 2000).

1999 yılı gerek depremler ve fırtınalardan etkilenen bölgelerdeki sigortacılar gerekse uluslararası sanayi sigortacıları üzerinde büyük etki yapan, sigortacılık tarihinin ikinci pahalı yılı olmuştur. Depremlerin, fırtınaların ve insanların neden olduğu hasarlar 1999 yılında rekor rakamlara ulaşmıştır. Sektörde 1999 yılı içinde şirketler arasında önemli oranda birleşme ve satın almalar gerçekleşmiştir.

3.1.3 Türkiye’de Sigortacılık

Kadereci dünya görüşünün belirleyici rol oynadığı Osmanlı İmparatorluğu’nda halkın prim sistemine dayalı sigortacılıkla ilk karşılaşması 1870 Beyoğlu yangını ile birlikte olmuştur. Osmanlıların genel eğitim düzeyinin düşüklüğü nedeniyle Müslüman kitle içerisinde gelişme olanağı bulamayan sigortacılık, Birinci Dünya Savaşı’nın çıktığı 1914 yılına kadar genellikle yabancı uyruklu tacirler, levantenler ve azınlıklar arasında, yabancı sigorta şirketlerinin belirlediği koşullarla, devlet denetiminden uzak biçimde uygulanmıştır (Alkan, 2000).

Cumhuriyet dönemi sigortacılığına ise, Osmanlı döneminin aksine kuralcılık ve hukuksallık hakim olmuştur. Sigortacılıkla ilgili kanunlar Cumhuriyetin ilk yıllarında hazırlanarak 1927 yılında çıkartılmış, izleyen yıllarda kanunlarda gerekli değişikliklerin yapılması suretiyle sistemin ana hatları 1980’lere kadar korunmuştur.

1980’lerde ülke ekonomisinde izlenen liberalleşme politikaları çerçevesinde sigorta sektörünün yapısal sorunları da tartışılmaya başlanmış ve 1987 yılında Sigorta Murakabe Kanunu yeniden düzenlenerek güncelleştirilmiştir.

1994 yılında çıkartılan 537, 539 sayılı ve 1999 yılında çıkartılan 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’ler ile sigortacılık faaliyetlerini yeniden düzenlemiştir.

3.1.4 Zorunlu Deprem Sigortası

Zorunlu Deprem Sigortası 587 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereğince 27 Eylül 2000 tarihinde yürürlüğe giren ve her konut sahibinin yaptırmak zorunda olduğu bir sigortadır. Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Zorunlu Deprem Sigortası, depremin ve deprem sonucu oluşan, yangın; infilak ve yer kayması hasarları dahil, sigortalı binalarda ve temellerinde meydana gelebilecek doğrudan oluşacak maddi zararları kapsar (Anonim, 2002b).

Deprem sigortası diğer sigorta türlerinden oldukça farklı özellikler taşımaktadır. Doğal afet sayılan depremin nerede, ne zaman, ne şiddette olacağı ve hasarın önceden bilinmesi mümkün değildir. Yine de tutulacak deprem istatistikleri, bu konuda bazı ipuçları verebilmektedir. Uygulamada, deprem sigortası, yangın ve kasko gibi diğer sigorta türleri ile birlikte veya bu sigortalara ek olarak düzenlenmektedir. Bu nedenle çoğu ülkede deprem sigortası, zorunlu sigorta kapsamına alınmıştır (Alkan, 2000).

3.1.5 Zorunlu Deprem Sigortası ile İlgili Yasal Düzenlemeler

17 Ağustos 1999 Marmara ve 12 Kasım 1999 Bolu-Düzce depreminden sonra, hükümet bundan sonraki depremlerde maddi hasarları karşılamak amacıyla bir takım yasal düzenlemeler getirmiştir.

27.08.1999 Tarih ve 4452 Sayılı Yetki Kanunu

TBMM’ce kabul edilen bu Yetki Yasası ile, Marmara ve Düzce depremlerinin yaralarını sarmak ve gerekli her türlü tedbiri almak üzere hükümete Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisi verilmiştir. Zorunlu deprem sigortasının dayandığı temel yasal düzenleme, 4452 sayılı Yetki Kanunu olmaktadır (Alkan, 2000).

587 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

Yetki Kanununa dayanılarak 25.11.1999 tarihinde Bakanlar Kurulu’nca kabul edilen KHK/587 ile, “Tabii afetler sonunda doğacak zararların karşılanmasına yönelik bir sigorta sistemi”nin oluşturulması kabul edilmiştir. Zorunlu deprem sigortasının esaslarının ilk uygulamasının ise 27 Eylül 2000 tarihinde başlaması uygun görülmüştür (Alkan, 2000).

Doğal Afetler Sigorta Kurumu

27 Mart 2001 tarihinde kentsel alanlardaki bina sahipleri için deprem sigortasının zorunlu hale gelmesiyle birlikte, sigorta birikiminin yönetimi, Hazine Bakanlığının Sigortalar Genel müdürlüğü altında kurulan “Doğal Afet Sigorta Kurumu” (DASK) adlı yeni bir organizasyonun sorumluluğuna verilmiştir. Birikimin yönetim modeli, Yeni Zelanda’nın Deprem Komisyonu ve Kaliforniya Deprem Otoritesi üzerindeki etraflı incelemelere uygun olarak şekillendirilmiştir. DASK bu iki kamu enstitüsünden de farklıdır. DASK, üyeleri karışık olarak kamu ve özel geçmişe sahip yedi kişilik bir kurulla yönetilmektedir. Kendine ait çalışanı yoktur ve gereklerinin tümünü dışarıdan karşılar [3] (www.tsrbsb.org.tr).

3.1.6 Zorunlu Deprem Sigortasını Getirdiği Yenilikler ile Başlıca Sakınca ve Yetersizlikleri

Zorunlu deprem sigortasının getirmiş olduğu birçok yenilik vardır. Balamir’in yaptığı analiz sonucu ortaya çıkan yeniliklerden bazıları şu şekilde sıralanmaktadır (Balamir, 2000):

- Devletin afetler mevzuatı kapsamındaki ‘yara sarma’ sorumlulukları sona ermektedir.
- Hazine Müsteşarlığına bağlı ‘Doğal Afet Sigortaları Kurumu’ (DASK) kurulmaktadır.

- Zamanla giderek büyüyecek olan, maliyeden ve bütçeden oldukça bağımsız dev bir fon oluşturulmaktadır.
- Köy ve kamu yapıları dışında, tapuya kayıtlı tüm mesken/büro/ticarethane/bağımsız bölümler Türkiye genelinde sigorta yükümlüsü kılınmaktadır.
- Yükümlülere ait taşınmaz stoku ve özelliklerine ilişkin bilgileri kapsayan bir envanter oluşturmak üzere belediye, valilik, maliye elinde bulunan verilerin derlenmesi öngörülmektedir.
- Kurum, taşınmaz stokun özelliklerini ve yerel riskleri göz önünde tutarak primleri belirlemektedir.
- Kurum, oluşan bu dev kaynağı yurt içinde ve dışında uygun gördüğü gibi finansal yöntemlerle nemalandırmak üzere kullanabilmektedir.
- Kurum, teknik işlerin yürütülmesi amacıyla bir şirketle beşer yıllık sözleşmeler yapabilmekte; yurt içi veya dışı sözleşmeli danışman çalıştırabilmektedir.

Zorunlu deprem sigortasında tespit edilen başlıca sakınca ve yetersizlikler ise şu şekilde sıralanabilir (Balamir, 2000):

- Devletin bir afet sonrasında sigorta kapsamına girmeyenlere yardım eli uzatmayacağı uyarısı inandırıcı olmaktan uzaktır.
- Katılımı sağlayacak özendirmeler ve yaptırımlar zayıftır.
- İmar mevzuatı ile bağlantıları bulunmayan bir kurumlaşma öngörülmüştür.
- Yapı stokuna ilişkin ayrıntılı bir veri bankası oluşturulup işletilmesi, yapı projeleri ve taşıyıcı sistemlerine ilişkin bilgilere başvurma gereksinimleri vardır.
- Teknik iş gücünün finans sektöründe daha yaygın istihdamına yol açılmaktadır.
- Öte yandan, Kurum Yönetim Kurulu'nda teknik iş gücüne, mimar, mühendis ve plancılara yer verilmemiştir.
- Sağlanan dev birikim, yalnızca afet sonrasında uğranan özel taşınmaz kayıplar karşılığında kullanılacak bir teminat olarak durmaktadır. Alt yapı, can, ekonomik kayıplar göz ardı edilmekte, zararların, can ve mal kaybının azaltılması için sağlamlaştırma ve risk yönetimi amaçlı yatırımlara kaynak ayrılması gereksiz görülmektedir. Oysa, bunların yerine getirilebilmesi için Türkiye'de bu ölçeklerde ikinci bir kaynağın oluşturulması olanaksızdır (Balamir, 2000b).

3.2 Yapı Denetimi

İnsanları, deprem tehlikesinden korumak, deprem öncesi, deprem sırasında ve sonrasında gerekli önlemleri almak ve bunun için kurallar koymak ve bu kuralların uygulanmasını sağlamak için bir takım çalışmalar yapılmakta, uygulamalar hazırlanmaktadır. Geçmişte, bu konuda yapılan en belirgin düzenlemelerin; 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu, 1956 yılında 6785 sayılı İmar Kanunu ile 1985 yılında yürürlüğe giren ve halen uygulanmakta olan 3194 sayılı İmar Kanunu'dur (Ustaömer, 2000).

Bütün bu yasal düzenlemelere karşın hızlı göçler nedeniyle plansız ve sağlıksız gelişen kentleşmenin önüne geçilememiş ve en önemlisi kaçak ve denetimsiz yapılaşma ile can ve mal emniyeti bakımından güvensiz yapılar inşa edilmiştir.

Son olarak 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde, Marmara Bölgesi'nde ve Bolu - Düzce'de meydana gelen depremler bunun en çarpıcı örnekleri olmuştur. Resmi kayıtlara göre 20.000 civarında insanımız hayatını kaybetmiş ve 200.000 civarında yapı, çeşitli derecelerde hasar görmüş veya yıkılmıştır. Her depremden sonra önümüze çıkan bu tablo, yeni önlemler almak, imar mevzuatımızdaki boşlukları doldurmak ihtiyacını ortaya koymuştur.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı bir durum değerlendirmesi yapmış ve öncelikle denetimsiz yapılaşmanın önüne geçecek yasal düzenlemeleri ele almıştır. Bunu, plansız ve programsız yerleşmeleri de kapsayacak şekilde imar mevzuatının tamamında yapılacak çağdaş düzenlemeler izlemiştir. Bakanlık, öncelikle ve acilen 4452 sayılı yetki kanununa dayanarak, büyük can ve mal kayıplarına sebep olan plansız, kontrolsüz ve sağlıksız yapılaşmanın önüne geçmek amacıyla 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun hükmünde Kararnamemi hazırlayarak 10 Temmuz 2000 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere 10 Nisan 2000 tarihi Resmi Gazete'de yayımlamıştır (Ustaömer, 2000).

Bu KHK ile yapılan düzenlemenin ana hedefi, yapıyı denetleyen organların yetki ve sorumluluklarının yeniden belirlenmesi yanında bunların yeterli ve kaliteli bir şekilde teşkilatlanmasını sağlamaktır.

Bu maksatla, devletin denetim yetkisi saklı kalmak kaydıyla, yapıyı, projesinden başlayarak her aşamada denetim görevi, imar mevzuatı gereği maaşını yapımcı müteahhitten alan fenni mesul yerine, denetim hizmet bedelini yapı sahibinden alan ve ona hizmet veren her türlü baskıdan arındırılmış, hür iradesi ile hareket eden bağımsız yapı denetim kuruluşlarına

verilmiştir.

Uzman mühendis ve uzman mimarlardan oluşan bu kuruluşların iş ve işlemleri, her aşamada, il ve ilçe yapı denetim komisyonları ile yapı denetimi üst komisyonu tarafından gözetim altına alması, ayrıca yapı sorumluları diye adlandırılan proje müellifleri, şantiye şefi, yapı müteahhidi ve yapı denetim şirketlerinde görev alan uzman mühendis ve mimarlara sicil verilerek, gereği için bu siciller ilgililerin mensup olduğu meslek odalarına gönderilmesi hedeflenmiştir.

3.2.1 Yapı Denetiminin Getirdiği Yenilikler ile Başlıca Sakınca ve Yetersizlikleri

595 sayılı KHK ile yürürlüğe giren yeni yapı denetim sisteminin getirmiş olduğu, Balamir'in yaptığı analiz sonucu ortaya çıkan yeniliklerden bazıları şu şekilde sıralanmaktadır (Balamir, 2000):

- Yapıların sağlamlığın yanı sıra 'kaliteli' olmaları gerektiği amacı mevzuatımızda ilk kez tanımlanmaktadır.
- Yerel yönetimlerin ve teknik uygulama sorumlularının yerine getiremedikleri denetim hizmetlerinin açık ve ağır sorumluluklar altında özel kuruluşlarca yerine getirilmesi olanağı yaratılmakta; uzman meslek adamlarının sorumluluklar üstlenerek kurdukları Yapı Denetim Kuruluşları, üstlenecekleri denetim hizmetinin ölçeğine göre üç farklı sınıfta oluşturulmaktadır.
- Yapı Denetim Kuruluşları, üç farklı sınıfta yapı proje (ruhsat) ve uygulamaları (iskan) denetlenme hizmetleri vermeye yetkili kılınmaktadır.
- Yapı Denetim Kuruluşlarının yanı sıra yapı sahibi, müteahhit, şantiye şefinin sorumluluklarına da açıklık getirilmekte ve kayıt altına alınmaktadır.
- Yapı Denetim Kuruluşları'nın olumlu rapor vermeleri üzerine, ilgili idareler uygun gördükleri takdirde yapı ve oturma izinleri için onay vermektedirler.
- Yerel mülki ve belediye yönetimine diğer katılımlarla il ve ilçe Denetim Komisyonları kurularak yapılaşma ve Yapı Denetim Kuruluşları izlenmektedir.
- Sistem genelini düzenleyip denetlemek amacıyla Bayındırlık ve iskan Bakanlığı'nda Yapı Denetim Üst Komisyonu oluşturulmaktadır.
- Yapı Denetim Kuruluşları denetledikleri her yapı için on yıllık sorumluluk sigortası yaptırmakta ve meydana gelecek hasarları derhal ödemek zorunda bırakılmaktadır.
- Yapılara sertifika verilmektedir.

595 Sayılı KHK ile ilgili Balamir'in tespit ettiği başlıca sakınca ve yetersizlikler ise şu şekilde sıralanabilir (Balamir, 2000c):

- Kamu kuruluşlarının da aynı teknik yeterlik ile denetleme yetkileri kullanmaları ihmal edilmiştir.
- Yapı Denetim Kuruluşları için iş hacmi sınırlaması getirilmemiştir.
- Belgelerin saklanması zorunluluğu unutulmuştur.

TMMOB tarafından 595 sayılı kanun hükmünde kararname ile ilgili yapılan eleştiriler ise şu şekilde olmuştur:

- Yapıyı tek başına ele almakta, yapı üretimini tümüyle kamusal denetim alanı dışına çıkarmaktadır.
- Yerel yönetimleri ve Meslek Odalarını denetim alanından dışlamaktadır. Kararnameyi hazırlayan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı; TMMOB ve meslek odalarının alanına müdahale ederek Anayasa ve yasaları çiğnemektedir.
- Hazırlık süresinin uzunluğuna karşın, katılımcı bir tarzda değil, TMMOB ve meslek odalarının görüşleri reddedilerek, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın istediği ve altı ay önce ilk önerdiği biçimiyle çıkartılmıştır.
- Yapı sektöründeki büyük firmaların kuracakları kardeş yapı denetim kuruluşları ile işbirliği içinde tümüyle kamusal denetimin dışında kalmalarını sağlayacaktır.
- Yapı denetim tekelleri oluşturulacak, başlangıçta denetim alanından dışlanan serbest çalışan mühendis ve mimarların çok büyük çoğunluğu süreç içinde proje alanından da dışlanacaklardır.
- Oluşacak maliyet artışı ve yapı denetim tekellerinin küçük ölçekli yapılara ilgisinin az olması nedeniyle kaçak yapılaşma eğilimini besleyecektir.
- Yapı denetim kuruluşlarının denetimini, daha önceki süreçte mevcut planlara bütün müdahalelerinde iktidara yakın sermaye odaklarına rant aktarımını gözeten Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na bırakmaktadır.
- Bakanlar Kurulu'nun Kanun Hükmünde Kararname çıkarmak için yetki aldığı 4452 sayılı yasanın temel amacı olan “doğal afetlerde kolayca yıkılmayacak dayanıklı yapıların üretilmesi” ile çelişir bir biçimde yapı denetim kuruluşlarını “beklenenin ötesinde etkilerle oluşan ...” ve “beklenen doğal afetlerden dolayı meydana gelen yapı

hasarlarından ...” sorumlu tutmamaktadır.

- Yapı denetim kuruluşunun tüzel kişiliğine yetki tanınır ve taşıyıcı sistemlerde sorumluluğu 10 yıllı sınırlandırırken, hukuki sorumluluk, projesi aynı kuruluş tarafından onaylanmış olan projeci mühendis, mimara rücu edilebilmektedir.
- Yerel yönetimlere ait yetkileri özel kuruluşlara devretmesi nedeniyle Anayasaya aykırıdır.
- 12 yıllık deneyime dayalı uzmanlık tanımını getirirken; rant paylaşımını gözeten, plansızlığı ve denetimsizliği kural haline getiren politikaların oluşumunda pay sahibi olmayan, aksine Odaları ve TMMOB bünyesinde bu politikalara karşı mücadele etmiş olan mühendis ve mimarları depremde oluşan yıkımın sorumluları olarak ilan etmektedir.
- 12 yıllık deneyimi olan mühendis ve mimarlara Odaları tarafından uzmanlık belgesi verilmemesi durumunda bu belgenin Bakanlık tarafından verilmesi hükmüyle bu alanda da belli siyasi partiler için bir siyasi rant olanağı yaratmaktadır.

Yalnızca 12 yıllık deneyime bağlı olarak yapılan, gerçekte lisansüstü eğitim konusu olan uzmanlık tanımı yeterli olmak bir yana son derece eksik ve yanlış bir düzenlemedir (Anonim, 2000a).

3.3 Mesleki Yetkinlik

TMMOB ve Odaları, Mühendislik ve Mimarlık mesleğinin uygulama alanlarında çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilecek olan, yanlış, kusurlu, yetersiz ürün kullanımı ve uygulamaların, doğal ve kültürel çevreyi tahrip, insan sağlığını risk altına sokma veya yaşama hakkını engelleme, bireyin, toplumun, insanlığın her türlü zararına yol açma gibi sonuçları olduğunun bilincindedirler. TMMOB ve Mesleki Odaları bu bilinçten hareketle mesleğin uygulanmasında kasıtlı veya kasıtsız; yanlış, kusurlu, yetersiz ürün ve uygulamaların ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi konusunda gerekli tüm çabayı gösterir, bu hususta gerekli her türlü yasal, idari, mesleki, eğitsel girişimleri düzenler, gerekli kurumları ve mekanizmaları oluşturur (Anonim, 2004a).

Bir ülkenin eğitim politikaları, bilim, teknoloji ve sanayi politikalarından ayrı düşünülemez. Türkiye'deki eğitim ve mühendislik, mimarlık eğitimi toplum çıkarlarına göre değil, uluslararası iş bölümünün bir sonucu olarak şekillenmiştir (Anonim, 2004a).

3.3.1 Mesleki Yetkinlik Kavramının Getirdiği Yenilikler ile Başlıca Sakınca ve Yetersizlikleri

601 sayılı KHK ile yürürlüğe giren mesleki yeterlilik kavramının getirmiş olduğu, Balamir'in yaptığı analiz sonucu ortaya çıkan yeniliklerden bazıları şu şekilde sıralanmaktadır (Balamir, 2000):

- Yalnızca 'uzman mühendis / mimar' belgesi olanların proje ve uygulamada imza yetkileri tanınmaktadır.
- Depreme dayanıklı yapılaşmanın uzmanlık gerektiren bir uğraş olduğu yargısı tanımlanmaktadır.
- Uzmanlık sınavının ilgili meslek odalarınca yazılı olarak yapılması öngörülmektedir.
- Meslek içi eğitim programları + 5 yıl deneyim koşulu getirilmektedir.

Yine bu KHK ile ilgili saptanan başlıca sakınca ve yetersizlikler şu şekilde sıralanabilir:

- Mesleki 'Yetkinlik' koşulunun tanımlanmasında gereksiz yere yanıltıcı olarak 'Uzmanlık' kavramı kullanılmıştır.
- Depreme dayanıklı yapıların üretiminde uzman mimar ve mühendis hizmetlerinin alınması zorunlu tutulmamış, bu önemli koşul isteğe bağlı bırakılmıştır.
- Mesleki uzmanlık sıfatı, mesleki uygulamalarda belirli aralıklarla yenilenen bir dirilik kanıtlanması ve koşulu olarak değil, kazanılmakla ömür boyu kullanılabilir bir hak ve yetki olarak görülmektedir.
- Mesleki çalışma ve uygulamalarda imza yetkisi için meslek sigortası yaptırılması zorunluluğu getirilmemiştir (Balamir, 2000).

"Uzman mühendislik", İMO'nun daha önceden yasa taslağında kamuoyuna sunduğu "Yetkin Mühendislik" kavramının eksik bir ifadesidir. "Yetkin Mühendislik" gelişmiş ülkelerde onlarca yıldır, "profesyonel mühendislik", "sertifikalı mühendislik", "kayıtlı mühendislik" gibi değişik adlarla uygulanıyor. "Yetkinlik" belli bir mesleki deneyimin yanısıra, mesleki, ahlaki, etik tutarlılığı, bilgi birikimini, bu unvanı almış meslek adamının sözüne ve kararlarına güvenilirliği içerir. Oysa, "uzmanlık" sınırlı bir alanda derinleşmeyi ifade eder ki, "yetkinliğin" yapı mühendisliği, su mühendisliği, yol mühendisliği uzmanlık alanları gibi bir alt dalı olabilir (Tunçağ, 2000).

Depremlerde meydana gelen büyük can ve mal kayıplarının önde gelen bir nedeni de, ülkede özellikle konut inşaatı alanında uygulanan müteahhitlik sisteminin düzenlenmeden bırakılmış olmasıdır. Kamu sektöründe bir 'ön yeterlik' sistemi olarak 'müteahhitlik karnesi' sistemi, kendi içindeki bazı sorunları olmakla birlikte, uzun bir süredir uygulanmaktadır. Ne var ki,

özel sektör inşaatlarını ve özellikle konut inşaatını gerçekleştiren müteahhitler için herhangi bir ‘mesleki-kurumsal yeterlik’ sistemi bulunmamaktadır. İnşaat müteahhitliği, kendine özgü bir meslek alanı olarak değerlendirilmemekte ve müteahhitler, TOBB bünyesindeki Ticaret Odaları’nda bir alt meslek grubu olarak temsil edilmektedir. Bu durum, mesleki ve kurumsal bakımdan yetersiz ve niteliksiz kişi ve kuruluşların inşaat müteahhitliği alanına girmesine olanak tanımakta ve ‘taahhüt sektörü’ tamamen ticari bir faaliyet alanı olarak denetimsiz bir biçimde yürütülmektedir. Bu nedenle, inşaat müteahhitliği sistemi için bağımsız bir İnşaat Müteahhitleri Odası’nın kurulması, ‘kamu-özel inşaat’ ayrımı yapılmaksızın, tüm müteahhitlerin ‘mesleki-kurumsal yeterlik’leri Oda tarafından değerlendirilmeli, yeterlik belgesine sahip olmayan müteahhitlerin ve hatta ‘küçük müteahhit’ olarak nitelendirilebilecek inşaat kalfalarının ‘mesleki-kurumsal yeterlik’leri olmaksızın inşaat sektöründe etkinlik göstermeleri yasal olarak önlenmelidir (Anonim, 2002a).

Yapı denetim kuruluşları proje ile Teknik Uygulama Sorumluluğunu (TUS) ayırmakta, tek taraflı olsa da denetimi sorumluluk altına almaktadır. Daha önce birey ya da “şirket sahibi” mühendis-mimarlar tarafından “özel olarak” yürütülen TUS uygulaması, sorumlulukları tanımlanmış kuruluşlar tarafından yürütülecektir (Tunçağ, 2000).

Bu kuruluşların ortakları ve çalışanları, yalnızca proje ve denetimle uğraşmalı, çıkar çatışmasından uzak kalabilmek için hiçbir şekilde, müteahhitlik, emlak komisyonculuğu ya da inşaat malzemesi satıcılığı vb. ile uğraşmamalıdır (Tunçağ, 2000).

Oysa KHK bunları, yalnızca %51 hissesi uzman mühendis-mimarlarda olan sermaye kuruluşları olarak görmektedir. KHK’nin iki önemli eksiği daha var: Bunlardan bir tanesi sigorta konusundaki belirsizlik, diğeri de yapı sürecinde önemli bir yere sahip müteahhitliğin tanımının yapılmamış olmasıdır. 601 sayılı KHK’ “hasar” tanımındaki yetersizlik, sorumluluğun yalnızca “denetim kuruluşu”na yüklenmesi gibi konular da üzerinde tartışılması gereken noktalardır (Tunçağ, 2000).

3.4 Bölüm Sonuçları

Tüm bu eleştiri ve öneriler sonucunda oldukça tartışmalı olan Yapı Denetimi Hakkında 595 sayılı Kanun Hükmünde Kararname 10 Nisan 2000 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve ilk olarak 16.8.2000 tarihi itibarıyla uygulamasının altı aylık bir süre için ertelendiği duyurulmuş, birinci altı aylık sürenin bitimi olan 16.2.2001 tarihinden itibaren altı ay daha uygulamasının ertelendiğinin duyurulmasının ardından 26.5.2001 tarih ve 24413

sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilmiştir [3] (www.tsrbsb.org.tr). Bu hüküm 4708 Sayılı Yapı Denetim Kanunu'nda da yer almıştır.

Depreme dayanıklı yapı tasarımı ve uygulamalarının başarısı, bu alanda faaliyet gösteren meslek adamlarının ve teknik elemanların üniversite eğitimlerinin iyileştirilmesi yanı sıra, sürekli meslek içi eğitimi programlarının yürütülmesi ile de doğrudan ilgilidir. Bu bağlamda, 601 sayılı KHK ile getirilen meslek içi eğitimin meslek odaları tarafından yürütülmesi hükmü 4708 sayılı yasa ile gündemden çıkarılmış bulunmaktadır. Bu konu tekrar düzenlenerek meslek odaları meslek içi eğitim ve yetkinlik konularını düzenlemede görevli ve yetkili kılınmalıdırlar (Anonim, 2002a).

Bölümde Türkiye'deki mevcut imar sistemi ve mevzuatın tarihsel gelişim süreci ve mevcut durumu hakkında bilgi verilmiştir, imar mevzuatının yapısı, Anayasa'da İmar Kanunu'nun yeri ve ilgili yönetmelik içerikleri toparlanmıştır. Türkiye'nin sahip olduğu jeolojik yapı nedeni ile depremi sürekli olarak yaşaması kaçınılmazdır. Yapılması gereken hazırlanan mevzuatın deprem gerçeğini dikkate alarak hazırlanması ve uygulamanın da aynı şartlar dahilinde yapılmasıdır.

4. 4708 SAYILI YAPI DENETİM YASASINA İLİŞKİN TEMEL YAKLAŞIMLAR

13.7.2001 tarihli, 24461 sayılı Resmi Gazetede 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun yayımlanmıştır. Bu kanunla, 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

4708 sayılı Kanun Anayasa Mahkemesinin iptal ve yürütmeyi durdurma kararlarından doğan boşluğu doldurmak üzere çıkarılmıştır. Kanunla yapı denetimi kuruluşuna denetim faaliyeti dışında, başka ticari faaliyette bulunmama yasağı getirilmiştir.

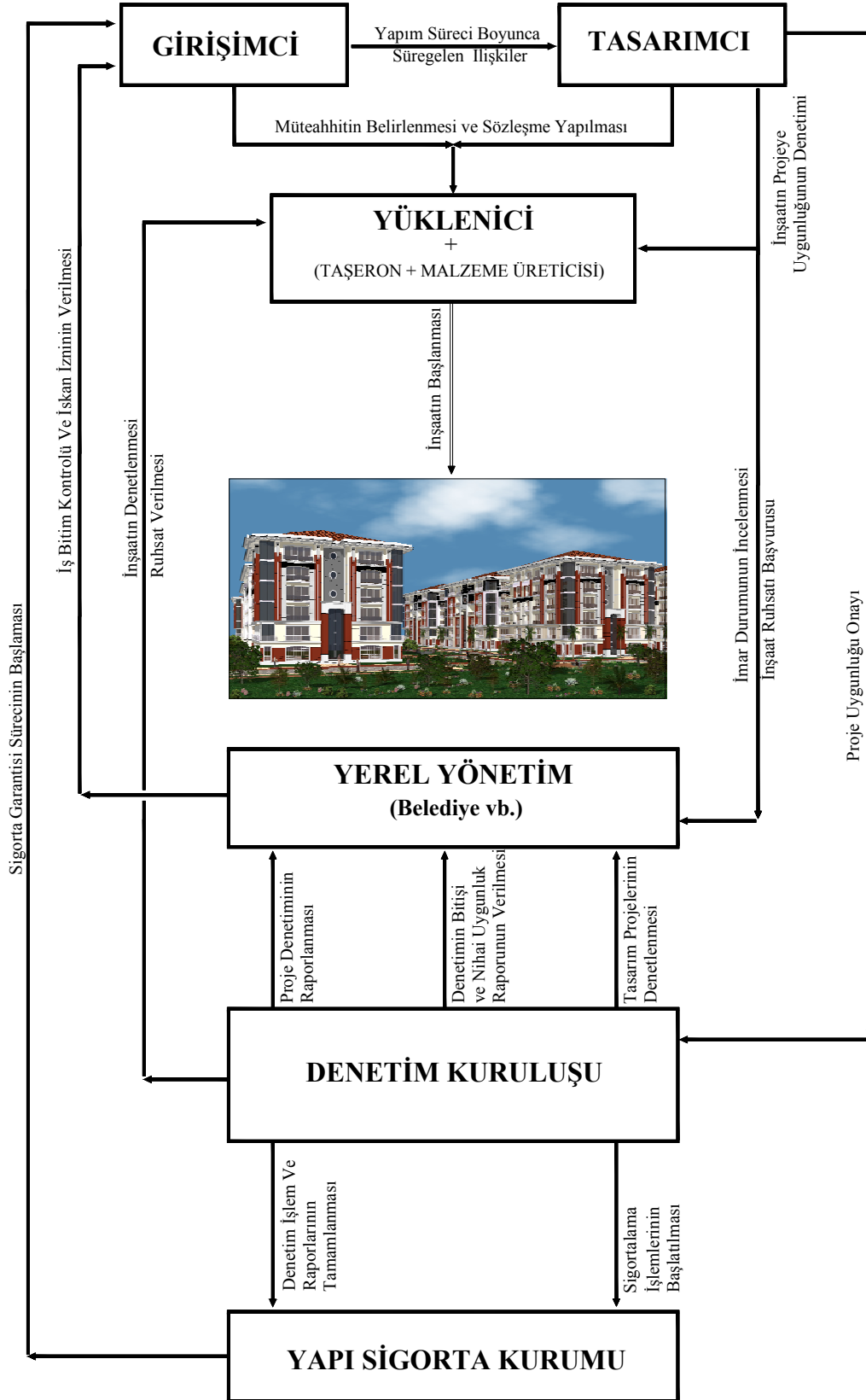
4.1 4708 Sayılı Yapı Denetim Yasasının Uygulama Biçimi

Kanuna göre yapı denetimi hizmet sözleşmeleri, yapı sahibi ile yapı denetim kuruluşu arasında yapılacak ve ilgili idareye verilecektir. Sözleşmede belirtilen hizmet bedeli, asgari hizmet bedelinden az olmayacaktır. Asgari hizmet bedeli yapı yaklaşık maliyetinin % 3'üdür. Yapı denetim kuruluşunun veya mimar veya mühendislerden birinin yapı ile ilişkisinin kesilmesi halinde durum üç gün içinde ilgili idareye bildirilecek, yerine yenisi görev almadıkça, yapının devamına izin verilmeyecektir. Denetimi yapılarak inşaa edilmiş yapılara sertifika verilecektir.

4708 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi'nde denetim faaliyetinin durdurulması ve izin belgesinin iptali ile ilgili hükümler düzenlenmiş; kanun hükümlerinin uygulanması sırasında görevini ihmal eden veya kötüye kullanan yapı denetim kuruluşunun ortakları, denetçi mimar ve mühendisleri ile proje müellifleri, laboratuvar görevlilerininin 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 3.bab 4.fasıldaki görevi ihmal ve kötüye kullanma ile ilgili hükümlerine göre cezalandırılacakları belirtilmiştir. Yapılar ile ilgili diğer düzenlemeler ile yapıların uğramış olduğu yıkım ve zararlardan dolayı ise genel hukuk hükümleri uygulanacaktır (EK-1).

Kanuna konulan geçici madde ile 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca yapı denetim kuruluşlarınca tahsil edilmiş olan mali sorumluluk sigortası primlerinin yapı sahiplerine iade edileceği hükme bağlanmıştır.

4708 sayılı yeni kanunda, denetim kuruluşlarının sorumluluklarını karşılayacak sigorta sistemine yer verilmemiştir. Kanunun 3. maddesi hükmüne göre yapı denetimi kuruluşları, denetçi mühendis ve mimarlar, proje müellifleri yapı müteahhidi ile birlikte yapının ruhsat ve eklerine fen, sağlık, sanat ve sağlık kurallarına aykırı, eksik, hatalı ve kusurlu yapılmış olması nedeniyle ortaya çıkan yapı hasarından dolayı yapı sahibi ve ilgili idare olan, belediye veya valiliklere karşı kusurları oranında sorumludurlar (Ek-1).

Şekil 4.1 Mevcut Yapı Denetim Sisteminin İşleyiş Şeması (Anonim, 2000b)

Yapının, ruhsat ve ekleri ile mevzuata uygun olarak yapılmasını denetlemek, 4708 Sayılı Yasa'ya göre Denetim Şirketi'nin görevidir. Denetim şirketi yapım işlerinde kullanılan malzemeler ile imalatın proje, teknik şartname ve standartlara uygunluğunu kontrol etmek ve sonuçlarını belgelendirmek, malzemeler ve imalatla ilgili deneyleri yaptırmak zorundadır. Bunların yanında iş yerinde, iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda gerekli tedbirlerin alınması için yapı müteahhidini yazılı olarak uyararak, uyarıya uyulmadığı takdirde durumu ilgili bölge çalışma müdürlüğüne bildirmek de yine yapı denetim şirketinin sorumluluğudur.

Şekil 4.1'de yapı denetim sisteminin olağan işleyiş şeması verilmektedir. Sistemde projecinin yani mimarın hazırladığı projeyi denetlemek ile yetkili olan denetim şirketi tüm proje hazırlandıktan sonra projeyi denetlemektedir. Denetim işlevinin tam olarak yerine getirebilmesi için proje taslağı hazırlanırken denetim başlamalı ve böylece mimarın hazırlayacak olduğu mimari proje ve mühendisin bunun üzerine tasarlayacağı statik tasarım düşünülmeyen bir değişime uğramaması sağlanmalıdır. Ayrıca müteahhidin denetim sistemine müdahil olmasının önüne geçilecek yeni düzenlemeler getirilmeli, denetimi aksatacak uygulamaların oluşumu engellenmelidir.

4.2 4708 Sayılı Yapı Denetim Yasasının Getirdiği Sonuçlar ve Öneriler

İmar sistemi kapsamında verilen mesleki hizmetlerde ve bu hizmetlerin denetiminde 'yetkinlik' tanımlamasının güvenli sonuçlar elde edilmesinde küçümsenemeyecek katkıları vardır. Hizmetleri sağlayan meslek adamlarının niteliklerinin denetimi, sonuçların da denetimidir. Bu nedenle imar sisteminin denetimi ve bu sistemi denetleyenlerin niteliği sağlıklı bir yapılaşma için gerek şart olmaktadır.

4708 Sayılı Yapı Denetim yasası, bu alan içindeki büyük bir boşluğu gidermektedir. Ancak bu yasada da yasadan önce çıkan kanun hükmünde kararnamelerde olduğu gibi bir takım eksiklikler bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmını özetlemek gerekirse;

Bu eksikliklerden en önemlisi mevcut 4708 sayılı yasada denetime tabi binalarda yapı denetim şirketi inşaat başladıktan bir süre sonra sözleşmeyi feshederek çekildiği halde inşaatı devam edilmekte, belediyeler böylece kaçak yapılaşmaya göz yummuş olmaktadır. Bu durumda yasa ile belirlenmiş herhangi bir cezai müeyyide yoktur.

Yapı denetim şirket ortakları, 4708 sayılı yasanın 2.madde 2.paragrafındaki ibareye göre mimar veya mühendisten oluşur. Ancak burada birçok mimar veya mühendisin tanımı mevcuttur (iç mimar, jeoloji mühendisi gibi). Buna göre tanımı yapılan bu mühendislerinde

şirket ortağı olacağı sonucuna varılmaktadır. Oysa yönetmelikte aksi yer almaktadır, bunun yasa ile açıkça düzenlenmesi gerekmektedir.

4708 Sayılı Yapı Denetim Yasası ve bağlı yönetmeliklerin tam olarak uygulanması sağlanmalıdır. İlgili kurum ve kuruluşlar uygulama birlikteliği içerisinde olmalıdır.

Yapı Denetim Şirketleri arasında haksız rekabetin önlenmesi için mali denetim yapılmalıdır.

Yapı Denetim Şirketlerinin vermiş olduğu hizmetler, yapı denetiminin yasa ve yönetmeliklere uygun yapılıp yapılmadığını, ruhsat veren kuruluş, meslek odası, yapı denetim şirketi temsilcilerinden oluşacak bir komisyon tarafından periyodik olarak denetlenmelidir. Denetleme sonuçları ilgili kişi ve kuruluşlara açıklanmalıdır.

4708 sayılı yasa ve ilgili yönetmeliğinde müteahhit kimliği açık şekilde bazı şartlara bağlanmalıdır. Ticaret odasına kayıt olan herkes müteahhit vasfı kazanmaktadır. Yapı denetim şirketi denetçilerinin yapıda teknik bir muhatap bulabilmesi için yapı alanı 1000 m2 yi geçen her yapı için bir şantiye şefi bulundurma zorunluluğu getirilmelidir.

Sadece Yapı Denetim Yasası ile deprem ve diğer doğal afetlere karşı ölümcül ve yıkıcı hasarlara dayanıklı yapı üretmek mümkün değildir. Bu bağlamda tüm mevzuat yeniden ele alınmalıdır. Planlama, tasarım, inşa ve bakım aşamaları yeni baştan yasal temellere oturtulmalıdır. Müteahhitlik olayı yeniden tanımlanmalıdır. Yukarıda belirtilen aşamalarda görev alan teknik elemanların mesleki yeterlilikleri sürekli denetlenmeli, mesleki eğitimi ve gelişmeyi sürekli kılacak önlemler alınmalıdır. Meslek etiğine ve mesleki kurallarına uymayarak haksız rekabet yapanlar mutlaka cezalandırılmalıdır. Yapı denetim sisteminin getireceği sonuçlar ve elde edilecek başarı ancak bu tür aksaklıkların giderilmesi ile mümkün olacaktır.

5. YAPI DENETİM SİSTEMİNİN İŞLERLİĞİ

3194 Sayılı Kanun'un yapı denetimi olarak adlandırılabilen etkili bir sistemi içermediği belirlenmiş olmasına karşın yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni süreçlerini bir yasal denetim yapısı olarak tanımlamak mümkündür. Mevcut sistemin işleyişi kendi içinde tutarlı görünmekte, ancak sistem işlememektedir. Sistem çok eksenli bir mevzuat haline gelmiştir. Sisteme bağlı kurum ve kurumların uyguladıkları yasal düzenlemeler zaman zaman çelişkilerin ve tutarsızlıkların yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu sistemin tutarlı ve etkili bir yapı denetimi sistemine dönüştürülebilmesi için gerekli olan kurumlar ve kurumsal işleyiş biçimleri aşağıda sıralanmıştır (Anonim, 2004b):

- Yapıların mimari, statik, mekanik projelerini yapan kişilerde diploma dışında bir özellik aranmamaktadır. Her diploma sahibi sınırsız imza yetkisine sahiptir. Projelerin sorumluluğunun imza yetkisinin anlamını ve sorumluluğunu bilen mimar ve mühendislerce üstlenilmesi gereklidir. İmza yetkisi bir mesleki yeterlilik sistemi içinde değerlendirilmelidir.
- Belediye ve valilikler kendilerine yapı ruhsat için sunulan projelerin teknik denetimini yapabilecek bir alt yapıya sahip değildirler. Bu durumda belediye ve valiliklere sadece projelerin imar planına uygunluğunu kontrol görevi vermek, projelerin teknik kontrolünü ise bağımsız, uzman mühendis ve mimarlara devretmek yoluyla proje kontrolü sistemine işleyiş kazandırılmalıdır. Proje kontrolü yapacak bağımsız, uzman mühendis ve mimarlar, bu işi belediye veya valilik adına yapmalıdırlar.
- İnşaat kontrolünde rol alan fenni mesul, kişisel yapısından çıkartılıp kurumsal bir yapıya kavuşturulmalıdır. Yetki, görev ve sorumlulukları bağımsız ve etkin bir işleyiş sağlayacak şekilde baştan düzenlenmeli ve mali yapısı güçlendirilmelidir.
- Kamu yapıları ve özel yapılar aynı sisteme bağlı olarak denetlenmelidir. Kamu kuruluşlarına, yaptırdıkları yapıların proje ve inşaat denetimi için sağlanan ayrıcalıklar kaldırılmalıdır.
- Köy yerleşik alanlarında ruhsata (denetime) tabi olmayan yapıların kapsamı belirlenmeli ve daraltılmalıdır.
- Yasal denetim sürecinde rol alan kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirmemesi durumunda tabi olacakları ceza yaptırımları Kanunun içinde ve yeterli caydırıcılık gücü ile yer almalıdır.

- Yapı denetimiyle ilgili her türlü sorunun, sistemdeki tüm çarpıklıkların, denetimsizliğin ve yetersizliklerin giderilmesinin; imar, planlama ve uygulama süreçlerini birlikte ele alan bütünlüklü imar yasasıyla mümkün olduğunu 3194 Sayılı İmar Yasası ve ilgili yönetmeliklerin bu kapsamda ele alınması gerekmektedir.
- Merkezi ve yerel yönetimlerde yerleşim alanlarının fiziki, ekonomik, sosyal, kültürel organizasyonunda kamu yaran ilkesiyle mesleki denetimin gerektirdiği tüm mevzuat değişikliğinin bütünsel olarak ele alınması gerektiğini tespit etmektedir. Mekanın fiziksel organizasyonunda proje ve uygulama denetimi gerektiren tüm mühendislik-mimarlık hizmetleri kapsam içine alınmalı ve kamusal denetim uygulanmalıdır.
- Meslek odaları denetim süreci içinde bir meslek kuruluşu olarak yasalarla güvenceye alınmak koşuluyla, görevlerini yüklenmek durumundadır.
- 3194 Sayılı İmar Yasası'nın neden olduğu sistemin sorunlarını ortadan kaldırmak için yapı denetimi sisteminin etkin bir yapıya kavuşması için yeni kurumsal araçlara ihtiyaç vardır. Proje-proje denetimi, yapı-yapı denetimini birbirinden ayırmak temel ihtiyaçtır. Bu denetim görevini yapacak mühendis ve mimarlara ait yetki ve sorumluluklarının bir Denetim Üst Kurulu tarafından denetlenmesi gereklidir. Denetim mühendis ve mimarları aynı zamanda mesleki yeterlilik koşullarını sağlamalı, kusurlarına karşı ise mesleki sorumluluk sigortası ile kapsanmalıdır.

Tüm bunlara ilave olarak hazırlanan parselizasyonlarda daha düzgün formlar oluşturmak da yapıların planlanmasında, hesaplanmasında ve denetimlerin yapılmasında kolaylık sağlayacaktır (Çetiner, A., 2005).

Yapı denetiminin en önemli sorunu ise belirtilenlerin dışında ; yapı denetim kanunlarının yalnızca deprem bölgesi içindeki 11 il de uygulanıyor olmasıdır. Bu kanunların bir bütünlük göstermemesi büyük bir sorundur. Türkiye' nin nerdeyse çoğu deprem kuşağındadır. Bu kanunların bir bütün olarak düşünülmesi ve standartlaşmaya gidilmesi gereklidir. Bu kanunların tüm illere uyarlanması hem Türkiye ekonomisine destek hemde uzun dönemde depremin yıkıcı etkisini en aza indirmek demektir.

Ayrıca yapı denetim ile ilgili düzenlemeler uygulanırken bir takım noktalara özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu önlemler yasalar ile de ayrıca kontrol altında tutulmalıdır. Uygulama sırasında aksaklık yaşanmasını engellemek için sayısı arttırılabilecek bu tür önlemlerin alınması gerekmektedir (Anonim, 2004b):

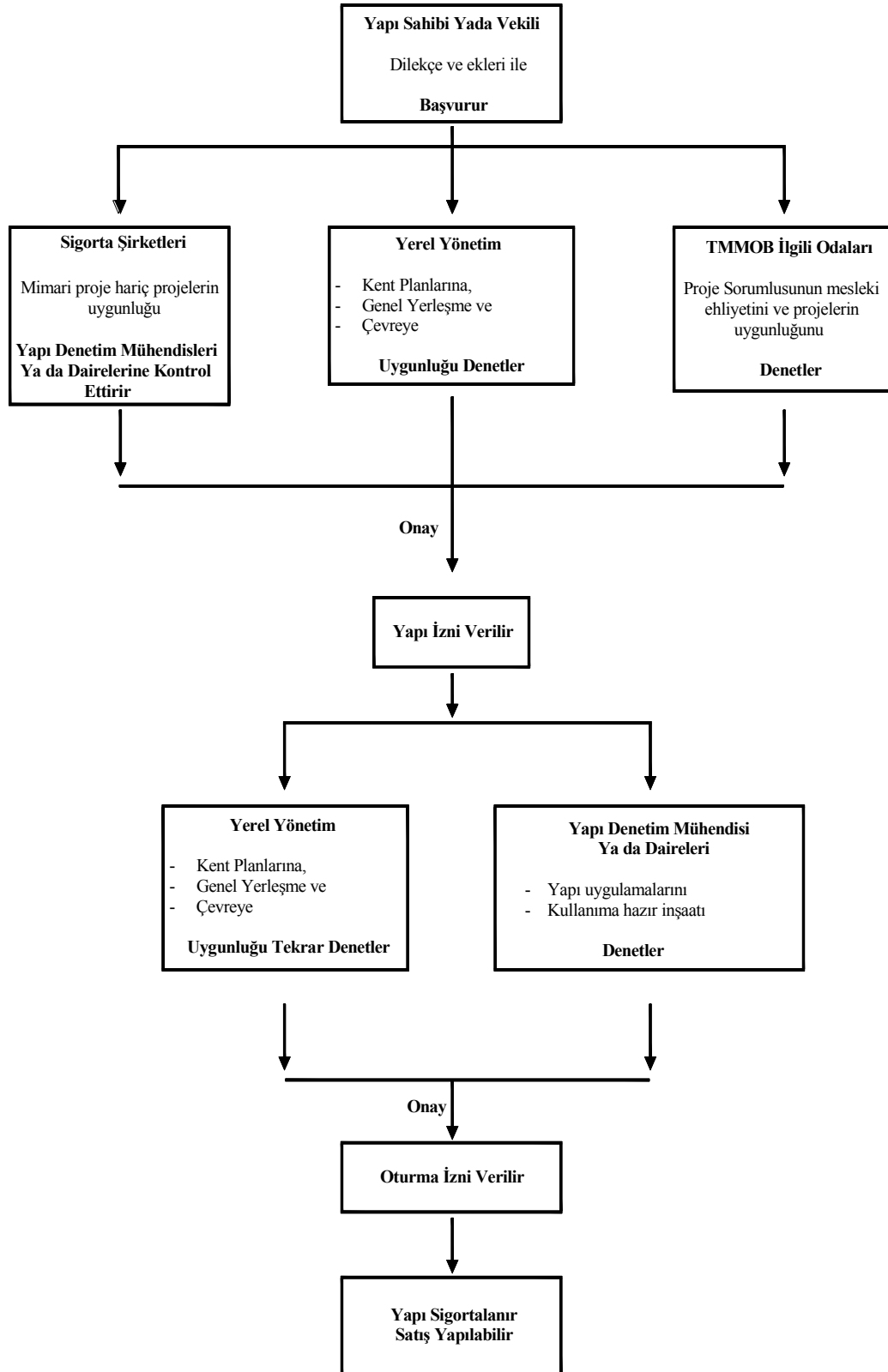
- Alt yapısı tamamlanmış arsa üretimini yaygınlaştırılmalı ve kaçak yapılaşmanın önüne geçilmelidir.
- İnşaatlarda sorumlu teknik eleman bulundurma zorunluluğu sağlanmalıdır.
- Kalite denetimleri ehliyetli kurum ve kişilerce sıkılaştırılmalıdır.
- İnşaatlarda görevlendirilen usta ve kalfaların mutlaka iki yıllık inşaat ön lisans veya İnşaat Meslek Lisesi çıkışlı olması sağlanmalıdır. Düzenlenecek kurslarda yetiştirilecek, kalıp ustası, demir ustası, beton ustası, sıva ustası vb. olarak yetki belgesi verilmeli, ayrıca usta ve kalfalar iş idaresi ve organizasyonu kurslarına tabi tutularak bunun sonucunda ustalık ve kalfalık sertifikaları verilmeli sertifika sahibi olmayanların kesinlikle bu görevi yapmasına izin verilmemeli bunu sağlamak için gerekli yasal düzenlemeler acilen çıkartılmalı ve uygulanmalıdır.
- Sertifika sahibi kişilerin mesleki örgütlenmesine olanak sağlayacak yasal düzenlemenin bir an önce çıkarılarak hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.
- Kaliteli ve yüksek mukavemetli beton üretimi sağlanmalı ve denetlenmelidir.
- Yapı üretiminin projelendirilmesi aşamasında mutlaka ve öncelikle zemin etütleri yapılmalı ve gerekli raporlar istenmelidir; hatta bu işi yerel yönetimler üslenerek üniversiteler ile işbirliği içerisinde gerek yerleşim yerlerinde gerekse yerleşime açılacak yeni yerlerde zemin incelemesini yaparak proje mühendisine alacağı zemin emniyet gerilmesine proje safhasında vermelidir.

6. TÜRKİYE'DE UYGULANABİLECEK YAPI DENETİM SİSTEMİNE İLİŞKİN ÖNERİLER

Yeni bir yapı denetimi sisteminin tasarlanmasında ilk adım mevcut sistemdeki zayıflıkları doğru saptamak ve değerlendirmektir.

Yeni bir yapı sisteminin sağlıklı bir işleyişe sahip olabilmesi ve etkili denetim sağlayabilmesi için öncelikli olarak sistemde rol alan kurum ve kuruluşların karşılıklı yetki ve sorumluluklarının tanımlanması gerekir. Yapılacak kanun ve yönetmelik revizyonları ve yeni hazırlanacak yönetmelikler ile bu sistem yürürlüğe girdiğinde, kendisinden beklenen işlevleri yerine getirebilmesinin ölçüsü belirli performans kriterlerine göre saptanmalıdır. Sistemden beklenen başlıca performans özellikleri aşağıda sıralanmıştır:

- Doğal afetlerin yapılarda meydana getirdiği zararların azalması,
- Denetimsiz yapılaşmanın engellenmesi,
- Yapıların kalitesinin artması,
- Yapıların ekonomik ömürlerinin uzaması,
- Yapıların bakım-onarım giderlerinin azalması,
- Yapım sürecinde yer alan meslek insanlarının niteliklerinin artması, nitelikli meslek insanlarının çalışma alanlarının genişlemesi,
- Mühendislik ve mimarlık mesleğinin saygınlığının artması,
- Yapı sektöründe kayıt dışı ekonominin payının azalması,
- Bina yaptıran veya satın alan kişilerin kusurlu yapım nedeniyle uğrayacakları kayıpların azalması,
- İnşaat pazarında tüketim bilincinin gelişmesi ve tüketicinin korunması,
- Kamu yapılarının genel niteliksizliği nedeniyle devletin uğradığı maddi kayıpların ve manevi yıpranmanın azalması,
- Yapım sürecinde kusur işleyenlere karşı ceza yaptırımlarının hızlı uygulanması, zarar gören kişi ve kurumların zararlarının gerçekçi olarak ve zamanında giderilmesi, tazmin edilmesi ve öncelikle devletin hukuk ve adalet düzenine olan inanç ve güvenin artması.

Şekil 6.1 Türkiye İçin Önerilen Bir Yapı Denetim Sistemi Modeli (Anonim, 2003)

Denetim	Denetim Yapan	İlgili Denetim Birimi Üzerindeki Kontrol Mekanizmaları
Proje Müellifinin Mesleki Hizmetine Yönelik Hak Ve Çıkarlarını Gözeten Koşulların Denetimi	1 TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası 2 TMMOB Harita-Kadastra Mühendisleri Odası 3 TMMOB Mimarlar Odası 4 TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası 5 TMMOB Makine MÜhendisleri Odası 6 TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası	Yapı Organı Denetimi
Şehircilik Denetimi	İlgili Yerel Yönetim	1 Merkezi Yönetim Denetimi 2 Yargı Organı Denetimi 3 Kamuoyu Denetimi 4 İç Denetim
Zemin Koşullarının Denetimi	Bağımsız Zemin Araştırma Laboratuvarları	1 Merkezi Yönetim Denetimi 2 Yargı Organı Denetimi 3 TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası ve TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Bağlamında Kamuoyu Denetimi
Norm ve Standartlara Uygunluk Denetimi	Bağımsız Malzeme Araştırma Laboratuvarları	1 Merkezi Yönetim Denetimi 2 Yargı Organı Denetimi 3 TMMOB Mimarlar Odası ve TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Bağlamında Kamuoyu Denetimi 4 TSE
Proje Ve Uygulama Denetimi	Bağımsız Yapı Denetim Mühendisleri Ya da Daireleri	1 Merkezi Yönetim Denetimi 2 Yargı Organı Denetimi 3 Sigorta Şirketleri Denetimi 4 Kamuoyu Denetimi
Kolluk Denetimi	Yapı Polisi	İç İşleri Bakanlığı
Yapım İşini Üstlenen Müteahitin Denetimi	Müteahitler Birliği	1 Yerel Yönetim Denetimi 2 Yargı Organı Denetimi 3 Sigorta Şirketleri Denetimi 4 Kamuoyu Denetimi

Şekil 6.2 Diğer bir Yapı Denetim Sistemi Önerisi (Anonim, 2003)

Türkiye’deki yapı denetim sistemi ile ilgili birçok öneri hazırlanmıştır. Bu çözüm önerilerinin çoğu ortak amaçlar ve hizmetler barındırmaktadır. Sistemlerin başarısı uygulanabilirlikleri ile doğru orantılıdır. İşlemeyen veya çözüm sunmayan bir yasalar bütünü karmaşıklığı ve çözümsüzlüğü daha da arttırır. Bu nedenle yasal mevzuatın oluşturulmasında dikkat edilmesi gereken en önemli nokta gerçekçiliğinin ve uygulanabilirliğinin derecesidir. Şekil 6.1 ve Şekil 6.2’deki modelleri çoğaltmak mümkündür. Ancak unutulmaması gereken nokta çözümsüzlüğün yasal dayanaksızlıktan değil, yasal kaynaklar arasındaki uyumsuzluk ve eksikliklerden kaynaklandığıdır.

7. SONUÇLAR

Doğal afetler ve özellikle deprem, inşaat mühendisliği, mimarlık, diğer mühendislik alanları ve şehircilik ile hukuk bilim dallarının ortak çalışma konusudur. İmar kapsamında yapılan planlamaların, düzenlemelerin en iyi ve güvenli yapılaşmayı oluşturabilmek için ortak çalışmalar ile yapılması gerekmektedir.

Uygulamadaki yapı denetim mevzuatı eksikliklerine rağmen var olması ve uygulanması gereken bir kaynaktır. Ancak uygulama ve denetimdeki eksiklikler sonucun çarpık kentleşme ve sonunda afet olmasına neden olmaktadır.

Bu bağlamda, yönetmelikler kapsamında, özellikle yer seçim kararlarının alınması konusunda daha detaylı hazırlanmış maddelerin konulması ve mevcut bazı maddelerin revizyonu gerekmektedir. Özellikle caydırıcı hükümlere yer verilmesi de bir yenilik olabilir.

Türkiye'nin bugün geldiği noktada, en azından birçok "yetkin" kurum ve kişinin yapı denetiminden yana olması sevindiricidir, örneğin; gerek hazırlanan projelerin yönetmeliklere uygunluğunun kontrol edilmesi, demir örneklerinin bağımsız ve sertifikalı laboratuvarlarda test edilmesi, beton öncesinde kalıp ve demir yerleşimlerinin projeye uygunluğunun belgelenmesi, gerekse beton örneklerinin yine bağımsız ve sertifikalı laboratuvarlarda kırılarak sonuçlarının uygunluğunun araştırılması ve en önemlisi imalatların, mimar ve mühendisler tarafından şantiyelerde her zaman denetlenmesi gibi birçok denetim eylemi, bu dönemdeki inşaat kalitesinde önemli bir artış sağlamıştır. Türkiye'de kaçak olmayan ruhsatlı yapıların ilk kez mimar ve mühendisler tarafından ciddi ve sistemli denetlenerek imal edilmesini sağlayan 595 Sayılı KHK'nin her yönüyle mükemmel değildi ama ülkemiz için gerekliydi ve sonuçları itibarı ile çok yarar sağladı kuşkusuz, yasa ve yönetmeliklerin mükemmel olduğunu söylemek de olası değildir. 595 Sayılı KHK'nin uygulama döneminde, yetki erkine ve buna bağlı kazanımlara dayalı tartışmalardan, görüş alışverişinden ve hatta çatışmadan dersler çıkartmak gereklidir. İlgili ve yetkili kurum ve kuruluşların, 3194 sayılı İmar Yasasının egemen olduğu dönemlerde, yani 595 sayılı KHK öncesinde ve KHK'nin yürütmesinin durdurulması ile 4708 Sayılı yasanın yürürlüğe girdiği zaman diliminde, mesleki yaklaşım ve uygulamalarını sorgulamasından büyük yararlar sağlanacaktır. Yapı Denetimini, yasa ve yönetmeliklerde tanımlanmış tüm işlemlerin mutlaka yerine getirilmesi olarak algılanmalı ve gerekleri yerine getirilmelidir. Yapı Denetimi, birçok parametreyi içeren çok boyutlu bir mekanizmadır ve ilgili tüm taraflar kendi üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmelidir.

Her yeni uygulama gibi, yapı denetimi uygulamasında da bazı eksiklikler, aksaklıklar olabilir.

Bakanlık, Belediye, Meslek Odası, Üniversite, Proje Müellifi, Yapı Denetim Kuruluşu gibi konuyla ilgisi olan kuruluşların ortak çalışması ve katkısıyla sistemi yerleştirmek ulusal bir görev olarak durmaktadır.

Bu sonuçlar ile birlikte Ekim 2004'te toplanan Deprem Şurası'nın sonuç raporuna da burada değinmek gerekmektedir. Toplantı sonunda konu ile ilgili alınan karar ve ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir (Anonim, 2004c):

- Türkiye nüfusunun %75'inin kentlerde toplandığı ve bu alanlarda büyük risklerin olduğu bir gerçektir ve bu gerçek karşısında acil olarak afet yönetimi çalışmalarına ağırlık vermek zorunluluğu ortaya çıkmıştır.
- Merkezi yönetim içinde yer alan Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, DPT, Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü, DSİ Genel Müdürlüğü, MTA Genel Müdürlüğü ve ilgili diğer kurumlar ile Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, deprem bilgisi paylaşımı ve işbirliği amacıyla yeniden yapılandırılmalıdır.
- Mevcut mevzuat, depreme hazırlanmayı ve riskleri azaltmayı öngören "tehlike" ve "risk" kavramlarını da içeren bir anlayışla bütüncül olarak yeniden ele alınmalıdır.
- İmar Kanunu'nda, mikro bölgeleme, kentsel risk sektörleri, sakınım planı ve yeni imar araçlarının yer alması sağlanmalıdır.
- İmar Kanunu'nun şehircilik konularını kapsar şekilde yeniden düzenlenmesi ile yapılaşma konusunda ayrı bir Yapı Kanunu'nun hazırlanması hususu tartışmaya açılarak, oluşturulacak yeni Yapı Kanunu'nda, yapının teknik konuları, yapı malzemesi, yapı denetimi, şartnameler, mesleki konular ve yapıyı ilgilendiren diğer hususların bütüncül bir yaklaşımla ele alınması önemsenmelidir.
- İmar sistemine katkı sağlayan diğer mevzuat içinde yer alan kat mülkiyeti, sigorta, vergi ve finansman konularıyla ilgili kanunlarda gerekli değişiklik ve ilaveler yapılmalıdır.
- İmar planlarına esas olarak hazırlanan yer bilimi raporları ve ayrıca temel-zemin etütleri için yeni "rapor formatı" oluşturulmalıdır.
- Mesleki yeterliliği esas alan Yapı Denetimi Kanunu desteklenmeli ve sigorta unsurunu da kapsayacak şekilde yurt geneline yaygınlaştırılmalıdır.
- Yapı malzemelerinin uygunluğu belgelendirilmeli; ürün bazında ve ülke genelinde nitelik yönetimi, piyasa gözetimi ve denetimi yapılmalıdır.

- Sigorta sistemi için ihtiyari ve zorunlu sigorta ürünleri, devlet bütçesinden bağımsız ulusal bir finansman kaynağı ve sürdürülebilir konut edinme süreçlerinden oluşan bir model oluşturulmalıdır.
- Düşük gelir gurupları için deprem sigortalarına ilişkin pirim desteği sağlanarak sigorta bilinci oluşturulmalıdır.
- Mühendislik diploması alan herkesin, uygulamada herhangi bir deneyime sahip olmaksızın bir anlamda sınırsız mesleki yetki ile donatılması, hizmetin niteliği ve güvenilirliği bakımından zaman zaman sakıncalar doğurmuştur. Benzer sorunlarla karşılaşan ülkeler hizmetin verilmesi aşamasında oluşabilecek risklerin azaltılmasını sağlamak amacıyla “yetkin mühendislik/mimarlık/şehir ve bölge plancısı” sistemini uygulamaya sokmuşlardır. Yetkin elemanlardan beklenen, çağdaş tekniklere uygun kaliteli ve güvenilir teknik hizmetlerin ülkemizde kişiler ve toplum yararına sunulmasının ve bu hizmetlerle ilgili yanlış uygulamaların önlenmesinin sağlanmasıdır. Bu hususun Türkiye'nin gündemine getirilmesi ve hazırlanacak yetkin teknik eleman yasası bir an evvel kanunlaşmalıdır.

Yapı denetimin depremler dışında getirdiği en büyük kazanç ise Avrupa 'da olduğu gibi kaliteli ve kontrollü yapıların oluşmasını sağlayacaktır. Bu hem yapıların kimliğini belirlemekte hemde onun hakkında bilgi edinmeyi sağlamaktadır. Bu aynı zamanda yeni oluşan bir konut sisteminde başlangıcını oluşturmaktadır. Mortgage sistemi mevcut yapıların uzun vadelerle satılarak konut edinme ihtiyacını karşılamaktır. Bu sistemin en önemli konusu binaların güvenilirliği ve sağlamlığıdır. Konutların bu sistem ile satışı kaliteli yapı kurumsallaşması olarak tanımlanabilir. Yapı denetimin doğru uygulanması bu sistemin doğru çalışmasını sağlamakla beraber ekonomik olarak uzun vadede ülke ekonomisi için getirisi çok fazladır.

Yapı Denetimini, yasa ve yönetmeliklerde tanımlanmış tüm işlemlerin mutlaka yerine getirilmesi olarak algılanmalı ve gerekleri yerine getirilmelidir. Sistemin yerleşmesi ise, başta Yapı Denetim Kuruluşları olmak üzere, tüm ilgili kuruluşların yaptıkları işi samimi ve ciddi bir şekilde tamamlaması ile mümkün olacaktır. Sağlıklı yapılaşma ve planlı kentleşme sistemin düzgün işlemesi ile mümkündür. Hazırlanan tüm öneri ve raporlar uygulanabilir sistemlerdir. Bir düzenleme hazırlanırken fark edilen aksaklıklar hemen düzeltilmelidir. Uygulamanın işlerliği uygulayıcılarının samimiyeti ile mümkündür. Deprem olayı, hafife alınamayacak kadar önemli, yok sayılamayacak kadar gerçektir. Hazırlanan mevzuatın bu bilgiler ışığında ortaya çıkması ve uygulanabilirliğinin denetlenerek sağlanması tartışılan tüm maddelerden daha önemlidir.

KAYNAKLAR

Akdemir, A. ve diğeri, (1999), Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Kurumsal Yapı Alt Komisyonu Raporu, İzmit.

Alkan, S., (2000), Sigorta Sektörü, Sektör Araştırmaları Serisi/No:22.

Anonim, (2000a), Doğu Marmara Depremleri ve Türkiye Gerçeği-17 Ağustos 1999,12 Kasım 1999, TMMOB, Ankara.

Anonim, (2000b), 3. Yapı Denetimi Sempozyumu, 21 Ekim 2000, İMO, İzmir Şubesi, Yayın no:37.

Anonim, (2002a), Ulusal Deprem Konseyi Raporu, Deprem Zararlarını Azaltma Ulusal Stratejisi, 6 Mayıs 2002, İstanbul.

Anonim, (2002b), Türk Sigorta Sektörü, INPUT Araştırma ve İletişim A.Ş. , İstanbul.

Anonim, (2003), İstanbul İçin Deprem Master Planı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Planlama ve İmar Dairesi Zemin ve Deprem İnceleme Müdürlüğü

Anonim, (2004a), Mühendislik - Mimarlık Kurultayı Kararları-2, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, 17.Olağan Genel Kurulu, 24-25 Ocak 2004, Komisyon Raporları, Mesleki Yeterlilik – Mesleki Yetkinlik – Mesleki Eğitim, Ankara.

Anonim, (2004b), İstanbul Bülten, İMO, İstanbul Şubesi, İstanbul.

Anonim, (2004c), Deprem Şurası Sonuç Bildirgesi, T. C. Bayındırlık Ve İskan Bakanlığı, 01 Ekim 2004, İstanbul.

Balamir, M., (2000), Türkiye Yeni Bir Deprem Stratejisi mi Geliştiriyor?, Mimarlık Dergisi, Sayı: 295.

Balamir, M., (2000b), Zoraki Deprem Güvenliği, Cumhuriyet Bilim Teknik, 18 Mart 2000.

Balamir, M., (2000c), İmar ve İnşaat İşlerinde Mesleki Kurumlaşmanın Değişen Yapısı ve Mimarlık, Arredamento Mimarlık-6.

Çetiner, A.G., (2005), İmar ile İlgili Yasal Düzenlemelerin Deprem Açısından İncelenmesi ve Aralarındaki Çelişkiler, İTÜ, Y.L. Bitirme Ödevi.

Ergünay, O., (2000), Ülkemizde Yapı Denetiminin Gelişimi ve 595 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Getirilen Yeni Yapı Denetim Sistemi, Türkiye Mühendislik Haberleri, Sayı:410.

Erkün, S., (1999), Türk İmar Hukuku'nun Ana Çizgileri, Yapı-Endüstri Merkezi, İstanbul.

Karaesmen, E., Buğdaycıoğlu, E.B., (2000), Yapı Denetimine Bir Yaklaşım Kalitesi Olayı Olarak Yaklaşmanın Özgeçmişi, 3. Yapı Denetim Sempozyumu, 21 Ekim 2000, İMO, İzmir Şubesi, Yayın no:37.

Şengezer, B., Kansu, H., (1999), Afet Zararlarını Azaltmak Amacına Yönelik Olarak İmar Mevzuatının İncelenmesi ve Kurumsal Yapının Düzeltmesine İlişkin Bir Model Önerisi, YTÜ, İstanbul.

Tekeli, İ., (1991), Kent Planlaması Konuşmaları, TMMOB, Ankara.

Tunçağ, M., (2000), Yapı Denetimi İstiyor muyuz?, Mimarlık Dergisi, Sayı:294.

Ustaömer, H., (2000), Yapı Denetimi, Türkiye Mühendislik Haberleri, Sayı:410.

Ürgüplü, M., (1997), Sertifikalı Mühendislik-Tasarım Denetimi-Yapı Denetimi, İMO, İzmir Şubesi, Yayın no:24.

T.C. İstanbul İli Sismik Mikro-Bölgeleme Dahil Afet Önleme/Azaltma Temel Planı Çalışması, (2000), Sonuç Raporu.

İNTERNET KAYNAKLARI

[1]www.hukukdevleti.com

[2]www.deprem.gov.tr

[3]www.tsrbs.org.tr

Ek 1 Yapı Denetimi Kanunu (4708 Sayılı Kanun)

13 Temmuz 2001 Tarihli Resmi Gazete

Sayı: 24461

Kanun No. 4708

Kabul Tarihi : 29.6.2001

Amaç, kapsam ve tanımlar

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı; can ve mal güvenliğini teminen, imar plânına, fen, sanat ve sağlık kurallarına, standartlara uygun kaliteli yapı yapılması için proje ve yapı denetimini sağlamak ve yapı denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Bu Kanun; 3194 sayılı İmar Kanununun 26 ncı maddesinde belirtilen kamuya ait yapı ve tesisler ile 27 nci maddesinde belirtilen ruhsata tâbi olmayan yapılar hariç, belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak yapıların denetimini kapsar.

Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Bakanlık: Bayındırlık ve İskân Bakanlığını,
- b) İlgili idare: Belediye ve mücavir alan sınırları içindeki uygulamalar için Büyükşehir belediyeleri ile diğer belediyeleri, bu alanlar dışında kalan alanlarda valilikleri, yapı ruhsatı ve kullanma izin belgesi verme yetkisine sahip diğer idareleri,
- c) Yapı sahibi: Yapı üzerinde mülkiyet hakkına sahip olan gerçek ve tüzel kişileri,
- d) Yapım süresi: Yapı sahibinin, yapı ruhsatını aldığı tarih ile yapı kullanma iznini aldığı tarih arasındaki dönemi,
- e) Yapı inşaat alanı: Işıklıklar hariç, bodrum kat, asma kat ve çatı arasında yer alan mekanlar ve ortak alanlar dahil yapının inşa edilen tüm katlarının alanını,
- f) Yapı yaklaşık maliyeti: Binalarda, Bakanlıkça her yıl yayımlanan mimarlık ve mühendislik hizmet bedellerinin hesabına esas yapı yaklaşık birim maliyetlerine ilişkin ilgili mevzuatta belirtilen birim maliyet ile yapı inşaat alanının çarpımından elde edilen bedeli; binalarda yapılacak değiştirme, güçlendirme ve esaslı onarım işlerinin ve bina dışında kalan yapılarda ise yapının keşif bedelini,
- g) Taşıyıcı sistem: Yapıların; temel, betonarme, ahşap, çelik karkas, duvar, döşeme ve çatı gibi yük taşıyan ve aktaran bölümlerini ve istinat yapılarını,
- h) Yapı hasarı: Kullanımdan doğan hasarlar hariç, yapının fen ve sanat kurallarına aykırı, eksik, hatalı ve kusurlu yapılması nedeniyle yapıda meydana gelen ve yapının kullanımını engelleyen veya yapıda değer kaybı oluşturan her türlü hasarı,
- ı) Yapı denetim kuruluşu: Bakanlıktan aldığı izin belgesi ile münhasıran yapı denetimi görevini yapan, ortaklarının tamamı mimar ve mühendislerden oluşan tüzel kişiyi,
- j) Yapı müteahhidi: Yapım işini, yapı sahibine karşı taahhüt eden veya ticarî amaçla ya da kendisi için şahsî finans kaynaklarını kullanarak üstlenen, ilgili meslek odasına kayıtlı, gerçek ve tüzel kişiyi,
- k) Proje müellifi: Mimarlık, mühendislik tasarım hizmetlerini iştigal konusu olarak seçmiş,

yapının etüt ve projelerini hazırlayan gerçek ve tüzel kişiyi,

l) Denetçi mimar ve mühendis: İlgili mühendis ve mimar meslek odalarına üyeliği devam eden ve Bakanlıkça denetçi belgesi verilmiş mühendis ve mimarları,

m) Laboratuvar: İnşaat ve yapı malzemeleri ile ilgili ham madde ve mamul madde üzerinde ilgili standartlarına veya teknik şartnamelerine göre ölçüm, muayene, kalibrasyon yapabilen ve diğer özelliklerini tayin eden, Bakanlıktan izin almış tesisi ifade eder.

Yapı denetim kuruluşları ve görevleri

MADDE 2. — Bu Kanun kapsamına giren her türlü yapı; Bakanlıktan aldığı izin belgesi ile çalışan ve münhasıran yapı denetimi ile uğraşan tüzel kişiliğe sahip yapı denetim kuruluşlarının denetimine tabidir. Yapı denetim hizmeti; yapı denetim kuruluşu ile yapı sahibi veya vekili arasında akdedilen hizmet sözleşmesi hükümlerine göre yürütülür. Yapı sahibi, yapım işi için anlaşma yaptığı yapı müteahhidini vekil tayin edemez.

Yapı denetim kuruluşlarının nama yazılı ödenmiş sermayelerinin tamamının, mimar veya mühendisler için zorunludur. Yapı denetim kuruluşları; denetçi mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanları istihdam eder.

Yapı denetim kuruluşunda görev alacak denetçi mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanlarında ve laboratuvar görevlilerinde aranacak nitelik ve deneyim ile bu kişilere belge verilmesi, yapı denetim kuruluşunun ve laboratuvarların çalışma usul ve esasları Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

Yapı denetim kuruluşları aşağıda belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdür:

a) Proje müelliflerince hazırlanan, yapının inşa edileceği arsa veya arazinin zemin ve temel raporları ile uygulama projelerini ilgili mevzuata göre incelemek, proje müelliflerince hazırlanarak doğrudan kendilerine teslim edilen uygulama projesi ve hesaplarını kontrol ederek, ilgili idareler dışında başka bir kurum veya kuruluşun vize veya onayına tabi tutulmadan, ilgili idareye uygunluk görüşünü bildirmek.

b) Yapı denetimini üstlendiğine dair ilgili idareye taahhütname vermek, yapı ruhsatının ilgili bölümünü imzalamak, bu yapıya ilişkin bilgileri yapı ruhsatı düzenleme tarihinden itibaren yedi gün içinde Bakanlığa bildirmek.

c) Yapının, ruhsat ve ekleri ile mevzuata uygun olarak yapılmasını denetlemek.

d) Yapım işlerinde kullanılan malzemeler ile imalatın proje, teknik şartname ve standartlara uygunluğunu kontrol etmek ve sonuçlarını belgelendirmek, malzemeler ve imalatla ilgili deneyleri yaptırmak.

e) Yapılan tüm denetim hizmetlerine ilişkin belgelerin bir nüshasını ilgili idareye vermek, denetimleri sırasında yapıda kullanılan malzeme ve imalatın teknik şartname ve standartlara aykırı olduklarını belirledikleri takdirde, durumu bir rapor ile ilgili idareye ve il sanayi ve/veya ticaret müdürlüklerine bildirmek.

f) İş yerinde, iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda gerekli tedbirlerin alınması için yapı müteahhidini yazılı olarak uyarmak, uyarıya uyulmadığı takdirde durumu ilgili bölge çalışma müdürlüğüne bildirmek.

g) Ruhsat ve eklerine aykırı uygulama yapılması halinde durumu üç iş günü içinde ilgili idareye bildirmek.

h) Yapının ruhsat eki projelerine uygun olarak kısmen veya tamamen bitirildiğine dair ilgili idareye rapor vermek.

i) Zemin, malzeme ve imalata ilişkin deneyleri, şartname ve standartlara uygun olarak laboratuvarlarda yaptırmak.

Sorumluluklar ve yapılamayacak işler

MADDE 3. — Bu Kanunun uygulanmasında, yapı denetim kuruluşları imar mevzuatı uyarınca öngörülen fennî mesuliyeti ilgili idareye karşı üstlenir.

Yapı denetim kuruluşları, denetçi mimar ve mühendisler, proje müellifleri, laboratuvar görevlileri ve yapı müteahhidi ile birlikte yapının ruhsat ve eklerine, fen, sanat ve sağlık kurallarına aykırı, eksik, hatalı ve kusurlu yapılmış olması nedeniyle ortaya çıkan yapı hasarından dolayı yapı sahibi ve ilgili idareye karşı, kusurları oranında sorumludurlar. Bu sorumluluğun süresi; yapı kullanma izninin alındığı tarihten itibaren, yapının taşıyıcı sisteminden dolayı on beş yıl, taşıyıcı olmayan diğer kısımlarda ise iki yıldır.

Yapıda, yapı kullanma izni alındıktan sonra, ilgili idareden izin alınmadan yapılacak esaslı tadilattan doğacak yapı hasarından, izinsiz tadilat yapan sorumludur. Yapı denetim kuruluşu; yazılı ihtarına rağmen yapı sahibi tarafından önlemleri alınmayan, parsel dışında meydana gelen ve yapıda hasar oluşturan yer kayması, çığ düşmesi, kaya düşmesi ve sel baskınından doğan hasarlardan sorumlu değildir.

Yapı denetim kuruluşlarının yöneticileri, ortakları, denetçi mimar ve mühendisleri ile proje müellifleri, laboratuvar görevlileri ve yapı müteahhidi; bu Kanunun uygulanmasından dolayı ortaya çıkan yapı hasarından sorumludur.

Yapı denetim kuruluşu denetim faaliyeti dışında başka ticarî faaliyette bulunamaz. Bu kuruluşun denetçi mimar ve mühendislerinin, denetim faaliyeti süresince başkaca meslekî ve inşaat işleri ile ilgili ticarî faaliyette bulunmaları yasaktır.

Yapı denetim komisyonu ve görevleri

MADDE 4. — Yapı denetim komisyonu; Bakanlıkça görevlendirilecek, konu ile ilgili en az genel müdür yardımcısı seviyesinde bir başkan ile en az şube müdürü seviyesinde dört üyeden oluşur ve Bakanlıkça uygun görülen birimin bünyesinde faaliyetlerini yürütür.

Yapı denetimi komisyonu, yapı denetim kuruluşlarına izin belgesi verir, faaliyetlerini denetler ve sicillerini tutar. Bu Kanunun uygulanmasından doğan uyuşmazlıkları inceler ve görüşünü bildirir.

Yapı denetim komisyonu bu Kanun hükümlerine aykırı hareket eden yapı denetim kuruluşu hakkında 8 inci maddeye göre işlem yapılmak üzere Bakanlığa teklifte bulunur.

Yapı denetim komisyonunun; çalışma usul ve esasları Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

Yapı denetimi hizmet sözleşmeleri

MADDE 5. — Yapı denetimi hizmet sözleşmeleri yapı sahibi ile yapı denetim kuruluşu arasında akdedilir. Bu sözleşmenin bir sureti taahhütname ekinde ilgili idareye verilir.

Bu sözleşmede; taahhüt edilen hizmetin konusu, yeri, inşaat alanı, süresi, varsa yapı sahibi ile yapı müteahhidi arasında akdedilen sözleşmede yer alan yapının fizikî özellikleri, yapı denetimi hizmet bedeli, yapı denetiminde görev alacak teknik personel listesi ve diğer

yükümlülükler yer alır.

İlgili idare; yapı denetimi hizmet sözleşmesinde yer alan hükümlere, yapı sahibinin uymaması halinde yapı tatil tutanağı düzenleyerek inşaatı durdurur, yapı denetim kuruluşunun uymaması halinde ise yapı denetimi komisyonuna bildirimde bulunur.

Yapı denetimi hizmetleri için yapı denetim kuruluşlarına ödenecek hizmet bedelleri, asgarî hizmet bedelinden az olmamak kaydıyla, projenin özellikleri ile yapının bulunduğu bölgenin fizikî, ekonomik ve sosyal özellikleri dikkate alınarak bu sözleşmede belirtilir.

Asgarî hizmet bedeli, yapı yaklaşık maliyetinin % 3'üdür. Yapım süresi, iki yılı aşan yapılarda, bu oran, her altı ay için % 10 artırılır, iki yıldan kısa süren yapılarda ise her altı ay için % 5 azaltılır.

Yapı denetim kuruluşu, katma değer vergisi hariç yaptığı hizmetlerden dolayı yapı sahibinden başka ad altında ayrıca hiçbir bedel talebinde bulunamaz.

Yapı denetimi hizmet sözleşmesi ve hizmet bedellerinin ödenme esasları Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

Yapı denetim kuruluşu ile mimar ve mühendislerinin yapı ile ilişkisinin kesilmesi

MADDE 6. — Yapı denetim kuruluşunun görevden ayrılması veya mimar ve/veya mühendislerinden birinin, herhangi bir sebeple yapı ile ilişkisinin kesilmesi halinde yapı denetim kuruluşu durumu; gerekçeleri ile birlikte en geç üç iş günü içinde yazılı olarak Bakanlığa ve ilgili idareye bildirir. Aksi takdirde kanunî sorumluluktan kurtulamaz.

Bu durumda; yapı sahibince, yeniden yapı denetim kuruluşu görevlendirilmedikçe veya yapı denetim kuruluşunca, ayrılan mimar ve/veya mühendislerin yerine yenisi işe başlatılmadıkça ilgili idarece yapının devamına izin verilmez.

Sicillerin tutulması ve yapılara sertifika verilmesi

MADDE 7. —Yapı denetim kuruluşlarının ve bu kuruluşların mimar ve mühendislerinin yapı denetimine ait sicilleri, ilgili idare tarafından verilen sicil raporlarına göre yapı denetimi komisyonunca tutulur.

Bu Kanun kapsamında denetlenerek inşa edilmiş yapılara ilgili idarelerce sertifika verilir.

Siciller ile sicil raporlarının tutulması ve yapılara sertifika verilmesine dair usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

Denetim faaliyetinin durdurulması ve izin belgesinin iptali

MADDE 8. — Yapı denetim kuruluşlarından, bu Kanunda öngörülen esaslara göre denetim görevini yerine getirmedikleri anlaşılınların veya son üç yıl içerisinde üç defa olumsuz sicil alanların veyahut 3 üncü maddenin son fıkrası ile 6 ncı maddenin birinci fıkrası hükümlerine aykırı hareket ettiği belirlenenlerin denetim faaliyeti, yapı denetim komisyonunun teklifi üzerine Bakanlıkça bir yıla kadar durdurulur ve belgesi geçici olarak geri alınır. Durdurma kararı, Resmî Gazetede ilan edilir ve sicillerine işlenir. Denetim faaliyetinin geçici olarak durdurulmasına neden olan yapı denetim kuruluşunun mimar ve mühendisleri, bu süre içerisinde başka ad altında dahi olsa hiçbir denetim faaliyetinde bulunamaz. Geçici durdurmaya neden olan mimar ve mühendisler Bakanlıkça ilgili meslek odasına bildirilir. Meslek odaları, bu kişiler hakkında kendi mevzuatına göre işlem yapar.

Faaliyeti üç defa durdurulan yapı denetim kuruluşunun denetim faaliyetine son verilir ve izin

belgesi Bakanlıkça iptal edilir.

İzin belgesi iptal edilen yapı denetim kuruluşunun, kusurları mahkeme kararı ile kesinleşen mimar ve mühendisleri başka bir yapı denetim kuruluşunda görev almaları halinde, görev aldıkları bu kuruluşa izin belgesi verilmez, verilmişse iptal edilir.

Denetim faaliyeti geçici olarak durdurulan veya izin belgesi iptal edilen yapı denetim kuruluşu hakkındaki bu karar ilgili idareye bildirilir ve denetimini üstlendiği yapıların devamına izin verilmez. Bu durumda, yapım faaliyetine devam edilebilmesi için yapı sahibince başka bir yapı denetim kuruluşunun görevlendirilmesi zorunludur.

Ceza hükümleri

MADDE 9. — Bu Kanun hükümlerinin uygulanması sırasında görevini ihmal eden veya kötüye kullanan yapı denetim kuruluşunun ortakları, yöneticileri, mimar ve mühendisleri, yapı müteahhidi, proje müellifi ile laboratuvar görevlileri 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 3. bab, 4. faslındaki görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma ile ilgili hükümlerine göre cezalandırılır.

Yapı denetim kuruluşunun izin belgesi alma aşamasında gerçeğe aykırı belge düzenlendiğinin izin belgesi verildikten sonra anlaşılması halinde, izin belgesi derhal iptal edilir ve ayrıca gerçeğe aykırı belge düzenlemekten, bu belgeleri düzenleyenler hakkında suç duyurusunda bulunulur.

Yapılar ile ilgili diğer düzenlemeler ile yapıların uğramış olduğu yıkım ve zararlardan dolayı genel hukuk hükümleri uygulanır.

Bu madde uyarınca hükmolunacak cezalar paraya çevrilemez ve tecil edilemez.

Bu Kanuna aykırı fiillerden dolayı hükmolunan kesinleşmiş mahkeme kararları, Cumhuriyet savcılıklarınca Bakanlığa ve mimar ve mühendislerin bağlı olduğu meslek odalarına bildirilir.

Yapı denetim kuruluşu ile denetçi mimar ve mühendisleri; eylem ve işlemlerinden 3194 sayılı İmar Kanununun fenni mesul için öngörülen hükümlerine tabidirler.

Bakanlığın denetim yetkisi

MADDE 10. — Bakanlık, bu Kanunun uygulanmasında yapı denetim kuruluşlarının işlem ve faaliyetlerini denetleme yetkisine sahiptir.

Kanunun uygulanacağı iller

MADDE 11. — Bu Kanunun uygulanmasına pilot iller olarak; Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Düzce, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ ve Yalova illerinde başlanır.

Pilot illerin genişletilmesi ve daraltılmasına, Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Diğer hükümler ve yönetmelikler

MADDE 12. — Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

Bu Kanun gereğince düzenlenmesi öngörülen yönetmelikler, Kanunun yayımı tarihinden itibaren kırkbeş gün içerisinde Bakanlıkça çıkarılır.

Yürürlükten kaldırılan ve değiştirilen hükümler

MADDE 13. — a) 3.2.2000 tarihli ve 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükümünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 27.1.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun ek 5, ek 6, ek 7 nci maddeleri ile geçici 6 ve geçici 7 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

c) 17.6.1938 tarihli ve 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 7. — 1 inci maddede belirtilen diploma veya ruhsatnamelerden birini haiz olmayanlar Türkiye’de mühendis veya mimar unvanı ile istihdam olunamazlar, imzalarla sanat icra edemezler, bu unvanları kullanarak rey veremezler ve imza da koyamazlar.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce Bakanlıkça yapı denetim kuruluşlarına verilmiş olan yapı denetimi izin belgeleri, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay süreyle geçerlidir. Bu süre içerisinde bu Kanun hükümlerine uygun olarak yenilenmeyen yapı denetim izin belgeleri geçersiz sayılır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 3194 sayılı İmar Kanunu ile 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükümünde Kararname hükümlerine göre alınan yapı ruhsatları geçerlidir.

GEÇİCİ MADDE 3. — 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükümünde Kararname uyarınca yapı denetim kuruluşlarınca tahsil edilmiş olan malî sorumluluk sigorta primleri yapı sahiplerine iade edilir.

Yürürlük

MADDE 14. — Bu Kanun yayımı tarihinden otuz gün sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 15. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Ek 2 Yapı Denetim Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik

12.08.2001

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı; can ve mal güvenliğini teminen, imar planına, fen, sanat ve sağlık kurallarına, standartlara uygun, kaliteli yapı yapılması için proje ve yapı denetimini sağlamak ve yapı denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, yapı denetim kuruluşları ve laboratuvarların çalışma usul ve esaslarını, bu kuruluşlarda görev alacak denetçi mimar ve mühendisler ile diğer görevlilerde aranacak nitelikleri, yapı denetim komisyonunun çalışma usul ve esaslarını, yapı denetimi hizmet sözleşmesi düzenlenmesi ve hizmet bedellerinin ödenmesi esaslarını, yapı denetim kuruluşları ile bu kuruluşların denetçi mimar ve mühendislerinin sicil raporlarının tutulmasına ve yapılara sertifika verilmesine dair usul ve esasları kapsar.

Hukuki Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik 29/6/2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun gereğince hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Yapı Denetim Kuruluşları ve Laboratuvarların Çalışma Usul ve Esasları

Yapı Denetim Kuruluşları

Madde 4 — Yapı denetim kuruluşlarının ortakları; mimar, inşaat mühendisi, makina mühendisi ve elektrik mühendislerinden oluşur.

Yapı denetim kuruluşlarının denetleyebilecekleri toplam yapı inşaat alanı 720.000 m²'yi geçemez. Bu kuruluşlar, görev yapacağı il dışında, kanunun uygulandığı illerde şube açabilirler. Şube açabilmeleri için yapı denetim kuruluşlarının yapı inşaat alanına bağlı olarak o ilde ikamet eden yapı denetçisi inşaat mühendisini ve yardımcı kontrol elemanlarını istihdam etmesi zorunludur. Şubede istihdam edilecek yapı denetçisi inşaat mühendislerine ait Örnek-1'e uygun taahhünamenin, denetçi belgesinin, nüfus cüzdanı örneğinin, ikametgah ilmuhaberinin, noter tasdikli imza beyanının ve yardımcı kontrol elemanı mühendislerine ait Örnek 2'ye uygun taahhünamenin, diploma suretinin ve ikametgah ilmuhaberinin Yapı Denetim Komisyonuna verilmesi gerekmektedir.

Yapı denetim kuruluşunun üzerinde başka denetim işi bulunmamak, aynı alanda ve tek ruhsata bağlı olmak şartıyla toplam yapı inşaat alanı sınırı aranmaz.

Yapı Denetim Kuruluşlarına İzin Belgesi Verilmesi

Madde 5 — Yapı denetim kuruluşları izin belgesi alabilmek için Bakanlığa, görev yapacağı ili belirten dilekçe ve eki aşağıdaki belgelerle birlikte müracaat ederler.

a) Kuruluşun ödenmiş sermayesinin nama yazılı hisselerinin tamamının mimar ve

mühendislere ait olduğunu ve yalnızca yapı denetimini faaliyet konusu olarak seçtiğini gösteren ticaret sicil gazetesi,

- b) Ticaret veya sanayi odasına kayıt belgesi,
- c) Şirket ortaklarının noter tasdikli imza sirküleri,
- d) Şirket ortaklarının Örnek-3'e uygun taahhütnameleri,
- e) Kuruluşta asgari;

- Bir denetçi mimarın,
- Bir proje denetçisi inşaat mühendisinin,
- Üç yapı denetçisi inşaat mühendisinin,
- İki denetçi makine mühendisinin,
- Bir denetçi elektrik mühendisinin,

denetim sorumluluğu üstleneceğine dair Örnek-4'e uygun taahhütnameleri, denetçi belgeleri, noter tasdikli imza beyanları, nüfus cüzdanı örnekleri ve ikametgah ilmuhaberleri.

Bu belgelerden herhangi birinin gerçeğe aykırı düzenlendiğinin anlaşılması halinde düzenleyenler veya bu tür belgeleri kullananlar hakkında suç duyurusunda bulunulur ve izin belgesi verilmişse iptal edilir.

Yapı Denetim Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları

Madde 6 — Yapı denetim kuruluşları, 29/6/2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunun 2. maddesinde belirtilen görevleri eksiksiz ve mesleki ahlak kurallarına uygun olarak yerine getirmekle yükümlüdür.

Yapı denetim kuruluşları, yapı denetimi izin belgesinin noter tasdikli sureti ile Bakanlıkça onaylanmış yapıya ilişkin bilgi formunun aslını, yapı ruhsatı alınması aşamasında ilgili idareye vermek zorundadır.

Yapı denetim kuruluşları proje denetimi aşamasında;

- a) Bakanlıkça hazırlanan Mühendislik ve Mimarlık Proje Düzenleme Esasları, imar planı, ilgili idarenin imar yönetmelikleri ile diğer yönetmelik, şartname ve standartlara uygunluğunu,
- b) Proje müelliflerince hazırlanan, uygulama projelerinin ve hesaplarının ilgili mevzuata uygunluğunu,
- c) Bakanlıkça hazırlanarak 28/6/1993 tarihli ve 393 sayılı Genelge ile yürürlüğe konulmuş olan Zemin ve Temel Etüdü Raporunun Hazırlanmasına İlişkin Esaslar'a uygun olarak bir jeoteknik raporun olup olmadığını ve temel sisteminin bu rapora uygunluğunu,
- d) Taşıyıcı sistemin öncelikle Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelik ile TS 500 ve yürürlükteki standart, şartname ve esaslara göre projelendirildiğini,
- e) 8/5/2000 tarihli ve 24043 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği'ne uygunluğunu,

kontrol eder.

Yapı denetim kuruluşu, varsa bu rapor ve projelerde tespit edilen eksiklik ve yetersizliklerin giderilmesini sağlar.

İncelenen projelerin uygun görülmesi halinde ilgili denetçi mimar ve mühendisler tarafından imzalanır. Projelerin inceleme süresi yapı denetimi hizmet sözleşmesinde belirtilir.

Yapım aşamasında;

a) Yapının taşıyıcı sistemindeki beton, beton çelik çubuk, duvar elemanları vb. malzeme ve imalatın, standart ve şartnamelere göre Bakanlıkça izin belgesi verilen özel veya kamu kuruluşlarının laboratuvarlarında muayene ve deneylerini yaptırarak raporlarını ilgili idareye verir.

b) Beton kalıbı ve demir teçhizatı kontrol edilerek Örnek-5'e uygun tutanak düzenlenmeden beton dökümüne izin verilmez. Beton, yapı denetim kuruluşunun yardımcı kontrol elemanlarının gözetiminde dökülür. Beton numuneleri, döküm yerinde yardımcı kontrol elemanlarının nezaretinde deneyi yapacak laboratuvar teknik elemanlarınca alınır, alınan numuneler belirlenen laboratuvara, bu laboratuvar teknik elemanı tarafından götürülür. Beton dökümünü müteakip Örnek-6'ya uygun tutanak düzenlenir. Bu tutanakları ve deney raporlarını, düzenleme tarihinden itibaren üç iş günü içinde ilgili idareye verir.

c) Yapı denetim kuruluşu, yazılı ihtarına rağmen ruhsat ve eklerine aykırı iş yapan işçi ve ustanın durumunu ilgili idareye bildirir.

d) Yapının ruhsat eki projelerine uygun olarak kısmen veya tamamen bitirildiğini belirten ve denetçi mimar ve mühendisler tarafından imzalanan raporu ilgili idareye verir.

e) Yapı kullanma izninin alınmasını müteakip, yapı denetim kuruluşu yapı denetimine ait diğer bilgi ve belgeleri ilgili idareye verir.

Teknik Personelin Denetim Yetkisi ve Yapı Denetim Kuruluşlarındaki İstihdam Esasları

Madde 7 — Yapı denetim kuruluşlarında görev alan denetçi mimar ve mühendisler;

a) Denetçi mimarlar; mimari projenin ve yapının bu projelere uygun yapılıp yapılmadığının denetimini yaparlar. Denetim yetkisi sınırları 360.000 m2 toplam inşaat alanıdır.

b) Proje denetçisi inşaat mühendisleri; jeoteknik raporuyla birlikte yapı statığı ve betonarme-çelik-ahşap-yığma yapı hesabı ve projelerinin denetimi ile görevlidir. Denetim yetkisi sınırları 360.000 m2 toplam inşaat alanıdır.

c) Yapı denetçisi inşaat mühendisleri; yapı denetimini yaparlar. Denetim yetkisi sınırları 120.000 m2 dir.

d) Denetçi makina mühendisleri; proje ve yapı denetimini yaparlar. Denetim yetkisi sınırları 120.000 m2 dir.

e) Denetçi elektrik mühendisleri; proje ve yapı denetimini yaparlar. Denetim yetkisi sınırları 120.000 m2 dir.

Yapı denetim kuruluşlarında görev alan yardımcı kontrol elemanları:

- İnşaat mühendisi	30.000 m2,
Teknik öğretmen, tekniker veya teknisyen	15.000 m2,
- Makina mühendisi	60.000 m2,
Teknik öğretmen, tekniker veya teknisyen	30.000 m2,
- Elektrik mühendisi	120.000 m2,
Teknik öğretmen, tekniker veya teknisyen	60.000 m2,

toplam yapı inşaat alanına kadar yapıları denetleyebilirler.

Yapı denetim kuruluşunda görev alan yardımcı kontrol elemanlarının tamamının mühendis olması zorunludur. Ayrıca, gerek duyulması halinde ilaveten diğer yardımcı kontrol elemanları da görevlendirilebilir.

Yapı denetim kuruluşları; denetçi mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanlarının denetleme yetkisine sahip oldukları yapı inşaat alanı aşıldığı takdirde, ilave denetçi mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanlarını görevlendirmek ve bununla ilgili belgeleri Yapı Denetim Komisyonuna vermek zorundadır.

Yapı denetçisi inşaat mühendisi ve yardımcı kontrol elemanları, sadece bir il sınırları içerisinde görev yapabilirler. Diğer denetçi mimar ve mühendisler ile yardımcıları için bu şart aranmaz.

Yardımcı kontrol elemanları, kuruluşun görev yaptığı ilde üstleneceği denetim hizmeti için Örnek-2'ye uygun taahhünameyi, diploma suretini, ikametgah ilmuhaberini yapı denetim kuruluşuna vermek zorundadır.

Yapı denetim kuruluşlarının proje ve yapım işini denetleyecekleri yapıların ruhsatları, kuruluşu temsilen denetçi mimar veya inşaat mühendisleri tarafından imzalanır.

Yapı denetim kuruluşları ile denetçi mimar veya mühendislerinden birinin yapı ile ilişkisinin kesilmesi halinde, ilgili idare yapının o andaki durumunu belirleyen bir tespit tutanağını üç iş günü içinde düzenleyerek bir kopyasını Yapı Denetim Komisyonuna gönderir. Yapı denetim kuruluşu, ayrılan denetçi mimar veya mühendisin yerine 30 gün içinde yeni denetçi mimar veya mühendisi görevlendirmedeği takdirde ilgili idarece yapı tatil tutanağı düzenlenir.

Yapı denetim kuruluşundan ayrılmak isteyen denetçi mimar ve mühendisler, bu isteklerini noter kanalıyla Bakanlığa ve yapı denetim kuruluşuna bildirirler. Bu durumda, bildirim Bakanlığa tebliğ tarihinden itibaren üç ay içerisinde bir başka yapı denetim kuruluşunda görev alamazlar.

Laboratuvarların Çalışma Usul ve Esasları

Madde 8 — Yapı malzemeleri ile ilgili ham madde ve mamul madde üzerinde ilgili standart veya teknik şartnamelere göre ölçüm, muayene ve kalibrasyon yapabilen ve diğer özelliklerini tespit edebilen yeterli alet, teçhizat ve personele sahip olan laboratuvarlar; Bakanlık Yapı İşleri Genel Müdürlüğünden izin belgesi almak zorundadır. İzin belgesi almak için gerekli şartlar, Bakanlıkça hazırlanan bu Yönetmelik eki Laboratuvar İzni Onay Talimatı (Ek-1) ile

Laboratuvar İzin Belgesi Teknik Şartnamesi (Ek-2)'de belirtilmiştir.

Laboratuvar kuruluşu, şube açtığı takdirde bu şube için de ayrıca izin belgesi alınması şarttır.

Yapı malzemesi üreten veya imal eden kuruluşlar ürettikleri veya imal ettikleri malzemeleri test etmek üzere kurdukları laboratuvarlarda yapı denetimine ilişkin muayene ve deneyleri yapamazlar.

Laboratuvarlarda yapı malzemesi kalite kontrolü konusunda laboratuvar denetçi belgesine sahip en az bir inşaat veya kimya mühendisi, zemin deneyleri konusunda laboratuvar denetçi belgesine sahip en az bir inşaat veya jeoloji veya jeofizik mühendisi ile yardımcı teknik elemanlar istihdam edilir.

Deneyi yapılacak numuneler, standartlarda yazılı usullere göre laboratuvar görevlilerince alınır ve usulüne uygun teste tabi tutulur.

Laboratuvarlar, her yıl en az bir defa Bakanlıkça denetlenir ve İzin Belgeleri yenilenir.

Yapı Denetim Kuruluşlarında ve Laboratuvarlarda Görev Alacak Teknik Personelin Deneyim ve Nitelikleri

Madde 9 — Yapı denetim kuruluşlarınca proje ve yapım işlerinin denetimi, denetçi mimar ve mühendis tarafından yürütülür.

Aşağıdaki şartları ve belgeleri sağlayan mimar ve mühendislere, Yapı Denetimi Komisyonuna başvurmaları halinde, Örnek-7'ye uygun denetçi mimar veya mühendis belgesi verilir.

- a) Diploma veya mezuniyet belgesi aslı veya noter tasdikli örneği,
- b) İlgili meslek odalarına kayıtlı olduklarına dair belge,
- c) Nüfus cüzdanı tasdikli örneği ve 2 adet fotoğraf,
- d) Cumhuriyet Savcılığından alınacak, yüz kızartıcı bir suçtan dolayı hüküm giymediğine dair adli sicil belgesi,
- e) Mesleğinde fiilen en az 12 yıl çalıştığına dair ilgili kurum ve kuruluşlardan alınacak belgeler,
- f) Laboratuvarlarda görev alacak denetçi mühendisler için 12 yıllık fiili meslek süresinin en az üç yılını meslek içi ihtisas alanında çalıştığına dair kurum ve kuruluşlardan alınacak belge.

Kamu çalışanı olan mimar ve mühendisler, mesleki deneyime sahip olduklarını, görev yaptıkları kurumlarından alacakları belge ile çalıştıkları mesleki ihtisas alanlarını ve çalışma süresini belirtecek şekilde belgelendirirler. Serbest veya özel kesimde çalışan mühendis ve mimarlar; mesleki deneyimlerini ve çalışma sürelerini belirten, çalıştıkları özel kuruluşlardan aldıkları ve çalışma alanı ile ilgili kamu kurum ve kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca onaylı belge ile belgelendirirler.

Yapı Denetim Komisyonunca verilen denetçi belgeleri 5 yıl için geçerli olup, 5 yılın sonunda yenilenmeyen denetçi belgesi hükümsüz sayılır.

Denetçi belgeleri;

- Mimarlar için "Proje ve Uygulama Denetçisi",
- Proje inceleyen inşaat mühendisleri için "Proje Denetçisi",

- İnşaat denetimi yapacak inşaat mühendisleri için "Yapı Denetçisi",
- Makine ve Elektrik mühendisleri için "Proje ve Yapı Denetçisi",
- Laboratuarda görev yapacaklar için "Laboratuar Denetçisi",
- Diğer mühendislik alanları için "Proje ve Uygulama Denetçisi",

adıyla düzenlenir.

Denetçi belgesine sahip olan mimar ve mühendisler, Bakanlığın veya Bakanlıkça uygun görülen kurum ve kuruluşların açacakları hizmet içi eğitim programlarına katılmak zorundadırlar. Yapı Denetim Komisyonunca uygun görülen ve geçerli bulunan belgelenmiş hastalık, tabii afet vb. sebepler olmadan iki defa kursa katılmayanların denetçi belgeleri iptal edilir, sicillerine işlenmek üzere yapı denetim kuruluşuna bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yapı Denetim Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları

Yapı Denetim Komisyonu

Madde 10 — Yapı Denetim Komisyonu; Bakanlıkça görevlendirilecek, konu ile ilgili en az genel müdür yardımcısı seviyesinde bir başkan ile en az şube müdürü seviyesinde dört üyeden oluşur.

Asil üyelerin bulunmaması halinde, yedek üyeler görev yaparlar.

Yapı Denetim Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları

Madde 11 — Yapı Denetim Komisyonu, başkanın yazılı veya sözlü çağrısı üzerine üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Komisyon kararları çoğunlukla alınır. Çekimser oy kullanılamaz. Oyların eşit olması durumunda komisyon başkanının bulunduğu taraf çoğunluğu teşkil eder.

Yapı Denetim Komisyonu; yapı denetim kuruluşlarının faaliyetlerini denetlemek, mimar ve mühendislere denetçi belgesi vermek, yapı denetim kuruluşlarına izin belgesi düzenlemek, denetçi mimar ve mühendislerin sicillerini tutmak ve yapı denetimi süresince taraflar arasında doğacak uyuşmazlıkları inceleyerek görüş bildirmekle görevlidir.

Kanunun uygulanmasına ilişkin doğabilecek uyuşmazlıklar, öncelikle yapının bulunduğu yerin il bayındırlık ve iskân müdürlüklerince incelenerek sonuçlandırılır. İtiraz halinde konu il bayındırlık ve iskân müdürlüklerince Yapı Denetim Komisyonuna bildirilir. Yapı Denetim Komisyonu itiraz konusunu, öncelikle taahhütname ve sözleşme olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerini dikkate alarak inceler ve sonuçlandırır.

Komisyon, gerektiğinde uyuşmazlık konularını, şikayetleri ve yapı denetim kuruluşlarının faaliyetlerini mahallinde incelemek üzere elemanlar ve heyetler görevlendirir.

Yapı denetim kuruluşlarının denetçi mimar ve mühendisleri ile yardımcı kontrol elemanlarına, kamu veya özel sektör kuruluşları ile birlikte belirleyeceği şartlara göre meslek içi eğitim ve faaliyet programları düzenler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yapı Denetimi Hizmet Sözleşmeleri ve Hizmet Bedellerinin Ödenmesi Esasları

Yapı Denetimi Hizmet Sözleşmesi

Madde 12 — 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun kapsamına giren yapıların sahipleri, yapı ruhsatı almadan önce bir yapı denetim kuruluşu ile Örnek-8’de belirtilen asgari şartları ihtiva eden bir hizmet sözleşmesi yapmak zorundadır.

Yapı denetimi hizmet sözleşmeleri yapı sahibi ile yapı denetim kuruluşu arasında akdedilir. Bu sözleşmenin bir sureti Örnek-9’a uygun taahhütname ekinde ilgili idareye verilir.

Yapı sahibi, yapım işi için anlaşma yaptığı yapı müteahhidini hiçbir şekilde vekil tayin edemez.

Yapı ruhsatı alındıktan sonra iki yıl içerisinde inşaaata başlanmadığı veya başlandığı halde, başlama müddeti ile birlikte beş yıl içerisinde yapı bitirilemediği ve bu süre içerisinde ruhsat yenilenmediği takdirde 3194 sayılı İmar Kanunu gereğince ruhsat hükümsüz hale gelir ve yeniden yapı ruhsatı alınması gerekir. Bu durumda yapı sahibi ile yapı denetim kuruluşu arasındaki sözleşme sona erer. Yapı sahibi önceki yapı denetim kuruluşu ile yeniden sözleşme yaparak işe devam edebileceği gibi, başka bir yapı denetim kuruluşu ile de sözleşme yaparak işe devam edebilir.

Yapı Denetimi Hesabının Tutulması

Madde 13 — Yapı denetim kuruluşlarının hizmet bedellerinin karşılanması amacıyla, il özel idareleri ve belediyeler adına bankada yapı denetim hesabı açılır. Yapı denetimi için 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun ile öngörülen hizmet bedelleri, yapı sahibi tarafından bu hesaba yatırılır. Hizmet bedelleri, yapı sahibi ve ilgili idarenin onayıyla yapı denetim kuruluşuna bu hesaptan ödenir. Bu hesap başka maksatlarla kullanılamaz; 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’da belirtilen borçlar da dahil olmak üzere haczedilemez ve hesaba tedbir konulamaz.

Yapı denetim hesabı, ilgili idarelerin kendi muhasebe sistemine göre tutulur. Bu hesaplardan ödemeler, encümen kararına gerek olmadan ita amiri veya yetkilendirdiği kişinin imzasıyla yapılır.

Hizmet Bedellerinin Tesbiti ve Tahsili

Madde 14 — Yapı denetimi hizmetleri için yapı denetim kuruluşlarına ödenecek hizmet bedellerine esas oranlar, aşağıdaki cetvelde belirlenen asgari hizmet bedelleri oranlarından az olmamak şartıyla, projenin özellikleri ile yapının bulunduğu bölgenin fiziki, ekonomik ve sosyal özellikleri dikkate alınarak, yapı sahibi ile yapı denetim kuruluşu arasında yapılacak sözleşmede belirtilir.

Yapı denetimi hizmet bedeli, yapı yaklaşık maliyeti ile hizmet bedellerine esas oranların çarpımı ile elde edilen bedeldir. Bu bedele proje ve yapı denetimi ile her türlü muayene ve deney ücreti dahildir.

Yapı yaklaşık maliyeti, Bakanlıkça her yıl yayımlanan Mimarlık ve Mühendislik Hizmet Bedellerinin Hesabında Kullanılacak Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri Hakkında Tebliğ’de belirlenen birim maliyetinin yapı inşaat alanı ile çarpımından bulunur.

Yapı Denetimi Hizmet Bedeline Esas Oranlar Cetveli :

Yapım Süresi	Asgari Hizmet Bedeli Oranları (%)
0-6 ay için	2.57
1 yıl "	2.71
1,5 yıl "	2.85
2 yıl "	3.00
2,5 yıl "	3.30
3 yıl "	3.63
3,5 yıl "	3.99
4 yıl "	4.39
4,5 yıl "	4.83
5 yıl "	5.31

Yapı denetimi hizmet sözleşmesinde belirtilen yapım süresi, herhangi bir sebeple uzadığı takdirde, uzayan sürenin her altı ayı için yukarıda belirtilen hizmet oranlarına göre ilave hizmet bedeli ödenir.

Güçlendirme, değiştirme, ilave kat vb. gibi yeniden yapı ruhsatı almayı gerektiren yapım işlerinde yapı yaklaşık maliyeti, proje müellifince hazırlanan ve ilgili idarenin onayladığı keşif bedelidir.

Yapı yaklaşık maliyeti, denetim hizmeti verilen yıl fiyatları ile belirlenir. Bir sonraki yıla devreden işlerin yapı denetim hizmet bedeli, ertesi yılın (uygulama yılı) fiyatları ile değerlendirilir. Bu durumda ilgili idarece, yıl sonu itibarı ile Yönetmelik eki Örnek-10'a uygun bir seviye tespit tutanağı düzenlenir ve yapı bölümünün kısmi oranı belirlenir. Bu oran üzerinden yapı denetim kuruluşuna ödeme yapılarak yıl sonu itibarıyla hesap kesilir.

Yapı sahibi ile yapı denetim kuruluşu arasında imzalanan sözleşme kapsamında 2 yılda başlanmayan ve 5 yılda bitirilemeyen işlerle, inşaatın herhangi bir aşamasında genel hükümler çerçevesinde sözleşmesi tasfiye edilmiş işlerde, seviye tespiti yukarıda açıklandığı şekilde yapılır.

Hizmet bedeli taksitleri aşağıda açıklanmıştır.

- a) 1. taksit: Proje inceleme ve subasmana kadar olan kısım için denetim hizmet bedelinin % 20 sidir.
- b) 2. taksit: Taşıyıcı sistem bölümü için denetim hizmet bedelinin % 40'ıdır.
- c) 3. taksit: Çatı, dolgu duvarları, kapı ve pencere kasaları, tesisat alt yapısı dahil yapının sıvaya kadar hazır duruma getirilmiş bölümü için denetim hizmet bedelinin % 20 sidir.
- d) 4. taksit: Mekanik ve elektrik tesisatı ile kalan yapı bölümü için denetim hizmet bedelinin % 20'sidir. Bu bedelin ödenmesinde ilgili idare tarafından inşaatın tamamlandığına dair tutulan tutanak yeterli olacaktır.

Yapı denetimi hizmet bedelinin ödenmesine ilişkin taksitler, yapı denetimi hizmet bedelinin % 10'undan az olmamak üzere yapının ölçülebilir seviyesi esas alınarak her bir taksit, kısmi taksitlere bölünebilir.

Yapı sahibi taksitini veya kısmi taksitini peşin olarak yatırmadan, müteakip bölümün devamına ilgili idarece izin verilmez.

Hizmet Bedellerinin Ödenmesi

Madde 15 — Yapı denetim kuruluşu, madde 14 de belirtilen her yapı bölümü veya kısmi yapı bölümü için bu bölümlerin tamamlanmasını müteakip, Örnek-11'e uygun hakediş raporu düzenler. Düzenlenen hakediş raporu, yapı sahibi ve ilgili idarenin yetkili birimince onaylandıktan sonra bedeli en geç yedi gün içerisinde yapı denetim kuruluşuna ödenir. Yapı denetim kuruluşu hakediş raporuna yapının bu bölümünde çalıştırdığı teknik elemanların Örnek-12'ye uygun personel bildirgesini eklemek zorundadır.

Yapı ruhsatının alınmasını müteakip, talebi halinde ilk taksit veya kısmi ilk taksit banka teminat mektubu veya devlet tahvili karşılığında yapı denetim kuruluşuna avans olarak ödenir. Bu avans ilk hakedişten mahsup edilir ve alınan teminat idaresince iade edilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sicillerin Tutulması ve Yapılara Sertifika Verilmesi

Sicillerin Tutulması

Madde 16 — Yapı denetim kuruluşlarının denetçi mimar ve mühendislerinin sicil raporları; her yıl sonunda yapı ruhsatını veren ilgili idare tarafından, Örnek-13'e göre düzenlenerek onaylanır ve Yapı Denetim Komisyonuna gönderilir. Yapıda görevli olup inşaat seviyesinden dolayı fiilen görevine başlamamış olan denetçi mimar ve mühendisler için bu süre içinde sicil raporu düzenlenmez.

Yapı denetim kuruluşlarının sicil raporları; denetledikleri her yapı için yapı kullanma izninin alındığı veya yapı ile ilişkisinin kesildiği tarihten itibaren 30 gün içerisinde ilgili idare tarafından Örnek-14'e göre düzenlenerek onaylanır ve Yapı Denetim Komisyonuna gönderilir.

Ortalama sicil puanı 60 (altmış) puanın altında olan yapı denetim kuruluşları ile denetçi mimar ve mühendisler olumsuz sicil almış sayılırlar. Olumsuz sicillerin somut bilgi ve belgelere dayandırılması zorunludur. Olumsuz sicil alan yapı denetim kuruluşları ile denetçi mimar ve mühendisleri, Yapı Denetim Komisyonunca yıl içinde yazılı olarak uyarılır.

Son üç yılda, üç defa olumsuz sicil almış olan yapı denetim kuruluşları hakkında, Yapı Denetim Komisyonunca 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunun 8 inci maddesi gereğince işlem yapılır.

Üst üste iki yıl olumsuz sicil alan denetçi mimar ve mühendislerin belgeleri Yapı Denetim Komisyonunca iptal edilir, durum ilgili meslek odalarına bildirilir.

Denetçi belgelerinin geçerli olduğu süre içerisinde üç kez olumsuz sicil alan denetçi mimar ve mühendislerin belgeleri yenilenmez.

Yapılara Sertifika Verilmesi

Madde 17 — İlgili idarelerce, yapı kullanma izninin verilmesini müteakip, Örnek-15'e uygun olarak hazırlanacak bir yapı sertifikası 15 gün içerisinde düzenlenerek, yapının görünür bir

yerine asılır.

Bu sertifikanın cinsi, malzemesi, ölçüleri vb. gibi özellikleri yapının büyüklüğü, önemi vb. hususlar dikkate alınarak ilgili idarelerce belirlenir.

Sertifikanın kağıt üzerine yazılmış ve onaylanmış bir kopyası yapının dosyasında saklanır.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Geçici Madde 1 — 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce Bakanlıkça verilen laboratuvar izin belgeleri, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay süreyle geçerlidir. Bu süre içerisinde bu Kanun hükümlerine uygun olarak yenilenmeyen izin belgeleri geçersiz sayılır.

Geçici Madde 2 — 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun kapsamında, yapı denetimine yönelik olarak hizmet verecek TSE Yeterlik Belgeli laboratuvarlar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay süre içerisinde Bakanlıktan izin belgesi almak zorundadır.

Geçici Madde 3 — 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesinden önce ilgili idaresine resmi olarak mimari projeleri verilmiş, ancak inceleme ve onayı tamamlanamamış olan yapılara ait ruhsat işlemleri, 28/8/2001 tarihine kadar ilgili mevzuatına göre sonuçlandırılır. Bu tarihe kadar yapı ruhsatı verilmemiş yapılara ait işlemler 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun hükümlerine göre yürütülür.

Yürürlük

Madde 18 — Bu Yönetmelik 13/8/2001 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 19 — Bu Yönetmelik hükümlerini Bayındırlık ve İskân Bakanı yürütür

Ek-1

Laboratuvar İzni Onay Talimatı

1) Amaç

Bu talimat 29/6/2001 tarihli 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun gereğince kamu veya özel kuruluşların bünyesinde kurulmuş laboratuvarlara Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından İzin Belgesi verilerek onaylanması ve laboratuvarların denetim hizmetinin yürütülmesi amacıyla hazırlanmıştır.

2) Kapsam

Bu Talimat Laboratuvar İzin Belgesi ve kullanımı ile ilgili yetki ve yükümlülükleri, başvuru için gerekli şartları, işlemleri, denetimleri, iptal ve fesih halinde uygulanacak kuralları kapsar.

3) Kısaltmalar ve Tarifler

3.1. Kısaltmalar

Bu Talimatın uygulanmasında:

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı "Bakanlık"

Yapı İşleri Genel Müdürlüğü:"Genel Müdürlük"

Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Laboratuvar İzin Belgesi Komisyonu: "LiBK"

Laboratuvar İzin Belgesi: "Belge"

Laboratuvar İzin Simgesi: "Simge"

Laboratuvar İzin Belgesi Teknik Şartnamesi: "Teknik Şartname"

Laboratuvar Değerlendirme Heyeti: "Heyet",

Laboratuvar İzni Onay Talimatı: "Talimat",

İzin Belgesi talebinde bulunan laboratuvar : "Laboratuvar", olarak anılacaktır.

3.2. Tanımlar

3.2.1-Laboratuvar izin belgesi

Laboratuvarın bağlı bulunduğu laboratuvar yetkilisi veya yetkilileri ile Bakanlık arasında yapılan sözleşme çerçevesinde, laboratuvarın yeterliğinin belirlenen teknik kritere uygunluğunu izin belgesi ekindeki kapsam çerçevesinde yapabileceği deneyleri gösteren ve üçüncü şahıslara yönelik geçerlik süresi 1 yıl olan belgedir. Belge her yıl vize yaptırılır.

3.2.2-Laboratuvar izin simgesi

İzin belgesi almış laboratuvarlarca hazırlanan deney raporları üzerinde kullanılacak Bakanlığa ait aşağıda gösterilen monogramdır.

3.2.3-Laboratuvar izin belgesi teknik şartnamesi

Bakanlık tarafından Laboratuvarlara İzin Belgesi verilmesinde kullanılan, laboratuvarın uyması ve karşılaması gereken teknik ve idari şartları ayrıntılı biçimde açıklayan temel dokümandır.

3.2.4-Laboratuvar izin onayı

Belge eki kapsamda belirtilen deneylerin laboratuvarca yapılabileceğinin LiBK tarafından tanınması ve tescil edilmesidir.

3.2.5-Laboratuvar izni onay talimatı

Laboratuvar izin Onayı için gerekli şartları, işlemleri, onay ve belge kullanma hakkıyla ilgili yetki ve yükümlülükleri açıklayan dokümandır.

3.2.6-Değerlendirmeci

Deney laboratuvarlarının değerlendirilmesi ile ilgili fonksiyonların tamamını veya bir kısmını yapan kişidir.

4) Organlar

4.1. Laboratuvar izin belgesi komisyonu "LiBK"

Genel Müdürlük bünyesinde oluşturulan bir kuruluş olup, belge verilmesi, sürekliliği, yenilenmesi, iptali, belgeli laboratuvarların denetlenmesine ilişkin her türlü kararı almaya yetkili organdır. Bu komisyon Yapı İşleri Genel Müdürü Başkanlığında, Teknik Daire Başkanlığından Sorumlu Genel Müdür Yardımcısı, Teknik Daire Başkanı, Laboratuvar Şube

Müdürü ve Yöresel Koşullar Şube Müdüründen oluşur. Heyetin hazırladığı raporları inceleyerek, gerekli kararı katılanların ekseriyetiyle alır. Oylamada çekimser kalınmaz ve sekreteryaya hizmetlerini Laboratuvar Şube Müdürlüğü yapar.

4.2. Değerlendirme heyeti

En az iki değerlendirmeciden oluşan "Laboratuvar İzin Belgesi Teknik Şartnamesi" ve "Laboratuvar Değerlendirme Klavuzu" ile "Laboratuvar İzin Onay Talimatı" hükümlerine uygun olarak görev yapan LİBK adına Laboratuvar Şube Müdürlüğü tarafından görevlendirilen elemanlardan oluşan heyettir.

5) Ücretler

5.1 - Matbu belge ücreti

Başvuru sırasında laboratuvara veya bağlı bulunduğu kuruluşa verilen "Müracaat Formları", "İzin Belgesi Teknik Şartnamesi" ve "Laboratuvar İzin Onay Talimatı" karşılığı olarak bir defaya mahsus olmak üzere alınan ücrettir.

5.2. Değerlendirme ücreti

Heyetin laboratuvarda ilk, ara kontrol ve diğer nedenlerle yapacağı her değerlendirme hizmeti için alınan ücrettir.

5.3. Belge ve vize ücreti

Düzenlenen her belge için belgelerin verilişinde ve bunların yıllık vizelerinde alınan ücrettir.

5.4. Belge kullanım ücreti

Bakanlık tarafından tespit edilerek, belge kullanma karşılığı olarak belge vize tarihinde yılda bir defa alınan ücrettir.

5.5. Teminat

Talimat, sözleşme ve bunlarla ilgili mevzuat hükümlerine aykırı davranıştan doğacak zarar ve giderleri karşılamak amacıyla, belge kullanmaya hak kazandığı zaman laboratuvar veya bağlı bulunduğu kuruluştan alınan nakittir.

5.6. Yol ve harcırah gider ücreti

Heyetinin Laboratuvarda yapacağı değerlendirme için Harcırah Kanununa göre gündelik ve ulaşım için alınan ücrettir.

6) Laboratuvar İzin Belgesi Alınması

6.1. Gerekli belgeler

- Laboratuvar İzin Belgesi için hazırlanmış müracaat formu,
- Firma yetkililerinin noter tasdikli imza sirküleri,
- Kalite El Kitabı ve Ekleri (Prosedürler, Talimatlar, Gerekli Formlar ve Deney Rapor örnekleri),
- Laboratuvar tesis ve cihazların yerleşim krokisi,
- Ticaret Sicil Gazetesi(Adı geçen Kuruluşun, laboratuvar açmaya, deney yapmaya, rapor

vermeye yetkili olduğuna dair ibare.),

-Laboratuvar da tasdik edilmiş imza yetkisi için aday gösterilen Mühendis için Bakanlıktan alınmış laboratuvar denetçisi belgesi,

-Laboratuvar da çalışan tüm teknik elemanların Noter Tasdikli Diploma Fotokopileri,

-Laboratuvar Denetçisi, çalıştığı firma ile yaptığı sözleşmenin noter tasdikli sureti ve imza sirküleri.

6.2. Müracaatın İşleme Konulabilmesi İçin

-Müracaat formunun gerçek durumu gösterecek şekilde ve eksiksiz doldurulması ve bu maddede belirtilen diğer belgelerin tamamının eksiksiz olarak teslim edilmesi şarttır.

Bu şartları yerine getiren laboratuvarın talebi üzerine aşağıdaki işlemler uygulanır.

7) İzin İşlemleri

7.1. Ön değerlendirme

7.1.1. Müracaatı kabul edilen laboratuvarın izin işlemlerini başlatmak üzere LİBK adına Laboratuvar Şube Müdürlüğüne en geç iki hafta içinde Değerlendirme Heyeti görevlendirilir.

7.1.2. Değerlendirmeciler müracaat formlarını inceleyerek bilgilerin doğruluğunu araştırır.

7.1.3. Kalite El Kitabı ve eklerinin TS EN ISO/IEC 17025-Mayıs 2000 standardına uygunluğunu inceler.

7.1.4. Ön değerlendirmede eksiği bulunan laboratuvarlara eksikleri yazı ile bildirilir dosya askıya alınır. Eksiklerini tamamlayan laboratuvarların değerlendirilmesine kaldığı yerden devam edilir.

7.1.5. Ön değerlendirmede eksiği bulunmayan laboratuvarlara yerinde değerlendirilmek üzere incelemeye gidilir.

7.2. Değerlendirme

Laboratuvarın ön değerlendirmeden sonra belge verilmesine esas olacak yerinde yapılan incelemedir.

7.2.1. Heyetin değerlendireceği hususlar

a) Laboratuvarda müracaat formlarındaki bilgilerin gerçek olup olmadığı,

b) Laboratuvarda, teknik şartnamede ve talimatta aranan şartların mevcut olup olmadığı,

c) Laboratuvarda gerekli incelemelerin yapıldığına dair tutanak, firma yetkilileri ve heyet tarafından imza altına alınır.

7.3. Komisyon kararı

Komisyon; hazırlanan heyet raporunun sekreteryaya hizmeti veren Laboratuvar Şube Müdürlüğüne teslim edildikten en geç 15 gün içerisinde, incelemesini tamamlayarak, belge kullanma hakkının verilip, verilmemesine karar verir. Karar defterine geçirilen sonuç bir yazı (Eki-Heyet Raporu) ile ilgili firmaya bildirilir.

7.4. Belgenin verilmesi

Komisyunun aldığı karar olumlu olması halinde Laboratuvar, belge kullanma hakkını, imzalanacak tip sözleşmenin noter tasdikinden sonra kazanır.

7.5. Kısmi değerlendirme

Kısmi değerlendirme, LİBK tarafından daha önce izin belgesi verilmiş laboratuvarlarda meydana gelen herhangi bir değişikliğin, laboratuvarın deney yapma kabiliyetini nasıl etkilediğini belirlemek üzere LİBK adına Laboratuvar Şube Müdürlüğünün uygun göreceği herhangi bir zamanda değerlendirme heyetine inceletilmesidir.

7.6. Ara denetim

Laboratuvarın ilk veya daha önce yapılan kısmi değerlendirmedeki şartları devam ettirip ettirmediğini incelemek amacıyla LİBK adına Laboratuvar Şube Müdürlüğünün her yıl en az bir defa olmak üzere uygun göreceği zamanda yaptıracağı denetlemedir.

7.7. Kapsam genişletme

Belgeli laboratuvarların , mevcut kapsam listesine ek deneylerin girmesi için LİBK' na yazılı müracaatta bulunması halinde; yerinde yapılacak incelemeler sonucunda hazırlanacak yeni kapsam listesinin düzenlenmesidir.

8) Laboratuvarın Yükümlülükleri

8.1. Değerlendirmeye imkan sağlama

Laboratuvar, gerek ön değerlendirme sırasında, gerekse belge verilmesinden sonra kısmi değerlendirme ve ara denetimde heyetin isteyeceği bütün bilgileri vermekle, çalışmalarında her türlü kolaylığı sağlamakla yükümlüdür.

8.2. Belge kullanma şekli

8.2.1. Laboratuvar, Bakanlıktan almış olduğu belgeyi bir başka laboratuvar için kullanılamaz. Laboratuvar belge kullanma hakkını hiçbir şahıs veya kuruluşa devredemez. Laboratuvar şube, gezici veya geçici tesisler açtığında, yer değiştirdiğinde belge almak zorundadır. Numune toplama istasyonu oluşturmalarına; bağlı olduğu laboratuvarın kalite sistemine ve teknik şartlara ilişkin gerekli düzenlemeler yapılması ve en az bir teknisyen bulundurması koşulu ile gerekli incelemeler yapıldıktan sonra olumlu bulunduğu takdirde LİBK tarafından izin verilir.

8.3. Laboratuvar, belge kapsamındaki deneyleri etkileyecek veya hükmü şahsiyeti ile ilgili meydana gelecek her değişikliği LİBK'na bildirir ve bununla ilgili belgeleri gönderir. Ayrıca laboratuvar deney faaliyetlerini bir müddet için durduracaksa veya bundan vazgeçerse bu durumdan LİBK'nu 15 gün öncesinden haberdar eder.

8.4. Laboratuvar, belge kapsamında yer almayan deneyleri LİBK simgeli deney raporlarında yayımlaması halinde, bu deneylerin LİBK tarafından belgeli olmadığını açık ve net bir şekilde belirtmelidir.

8.5. Laboratuvar belge kapsamında yer alan bir veya birkaç deney için kullanıldığı cihazın arızalanması, tadilat, taşınma vb. durumlarda, bu deney veya deneyler için LİBK simgeli rapor düzenleyemez. Yapılan tamir, bakım, düzenleme vb. çalışmaların tamamlanıp LİBK'na bildirilmesi ve yapılacak incelemeden olumlu netice alınması halinde LİBK simgeli rapor düzenlemeye tekrar başlar.

8.6. Mali yükümlülükler

8.6.1. Laboratuvar, bu talimata göre tahakkuk edecek giderleri fatura edilmesinden sonra en geç 15 gün içerisinde Genel Müdürlük Merkez Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne ödemekle yükümlüdür.

8.6.2. Laboratuvar her sözleşme dönemi sonunda almış olduğu belgelerin yıllık vizelerini en geç 15 gün içinde yaptırmak ve bununla ilgili ücretleri ödemekle yükümlüdür.

8.6.3. Bakanlıkça her yıl yayımlanan birim fiyatlar da meydana gelen artış nedeni ile doğacak teminat bedeli farklarını, laboratuvarlar yıllık vize ücreti ile birlikte ödemekle yükümlüdür.

8.7. İşbirliği

8.7.1. Kişi veya kuruluşlarla işbirliği

Laboratuvar, gerektiğinde LİBK ve bu kuruluşun görevlendireceği yetkili ile şartnamede belirtilen kriterlere uygunluğu izleme imkanı verecek şekilde işbirliğinde bulunmalıdır.

8.7.2. LİBK ile işbirliği

Bu işbirliği şunları kapsamalıdır:

- a) LİBK ve yetkilisinin deney laboratuvarının denetlenmesi için ilgili alanlara girmesinin sağlanması,
- b) Deney laboratuvarının deney yapma kapasitesinin LİBK tarafından doğrulanmasını sağlamak için gerekli kontrollerinin yapılması konusunda yardımcı olunması,
- c) Doğrulama amacıyla LİBK' nın ihtiyaç duyduğu deney numunelerinin veya şahit numunelerin hazırlanması, ambalajlanması ve en geç 15 gün içerisinde LİBK'na ulaşacak şekilde gönderilmesi,
- d) LİBK'nın uygun bulacağı değerlendirme deney programına ya da bir karşılaştırılmalı deney programına katılması,
- e) Laboratuvarın deney sonuçlarının LİBK tarafından etraflıca incelenmesine ve denetlenmesine izin verilmesi.

9) Laboratuvar İzin Belgesinden Doğan Sorumluluklar

- a) Laboratuvar İzin Belgesi Teknik Şartnamesinde belirtilen kriterlere ve LİBK tarafından belirtilen ve belirtilecek diğer kurallara her zaman için uymak,
- b) LİBK tarafından verilmiş kapsam listesini ve izin belgesini laboratuvarın uygun ve görülen bir yerine asmak,
- c) LİBK tarafından tespit edilen aralıklarla başvuru, kısmi, ara değerlendirmelere ve diğer hizmetlere ait masrafların karşılığını ödemek,
- d) Belgenin geçerliliği ne şekilde olursa olsun sona erdiğinde, Belge ile ilgili bütün reklamlar ve referansların kullanımını sona erdirmek,
- e) Belge yada kendi hazırladığı bir deney raporunun LİBK veya başka bir kuruluşun ürün onayı anlamına gelmediğini yaptığı sözleşmelerde açıkça belirtilmesi,
- f) Kurum veya kişiler deney raporunun tamamını veya bir kısmını yanıltıcı bilgi ve reklam olarak kullanamaz.

g) Laboratuvarın kapsamını ve bu şartnamedeki kurallara uygunluğunu etkileyen değişiklikleri LİBK'na bildirmek.

h) Laboratuvar, LİBK'na bir ay önceden yazılı olarak bildirimde bulunmak suretiyle laboratuvar izin belgesi sözleşmesini feshedebilir.

i) Belgeli laboratuvarın şartnamede belirtilen kriterlere uymaması halinde ihtar sonucu 15 gün içinde gerekli hususları yerine getirmek zorundadır. Belgeli laboratuvarın yukarıdaki hususlara uyma zorunluluğu vardır.

10) Laboratuvarın Kişi, Kuruluş ve Üçüncü Şahıslara Karşı Sorumlulukları

10.1. LiBK tarafından belgelendirilen laboratuvar, talimat hükümleri ve şartnamede belirtilen esaslar doğrultusunda, bu talimatın ve şartnamenin öngördüğü şartlara uygun biçimde, tüm kişi ve kuruluşlar için standard bir deney hizmeti verecektir.

10.2. Laboratuvar ve LİBK arasında sözleşme yapılması, laboratuvarı üçüncü şahıslara karşı olan kanuni yükümlülük ve sorumluluklarını yerine getirmesinden alıkoymaz.

10.3. Laboratuvar; deneylerin yeterliği ve doğrulanması açısından deney yaptıranın gözlemine açık olmalı ve gerekli kontrollerin yapılmasına izin vermelidir.

10.4. Laboratuvar tarafından deneye tabii tutulan malzeme için verilen deney raporu; standartlara uygunluk belgesi niteliği taşımayacağı gibi, söz konusu malzemenin LİBK tarafından belgelendirildiği anlamını da taşımaz. Bu durum kişi, kuruluşlar ve laboratuvar arasında yapılan tüm sözleşmelerde açık biçimde belirtilmelidir.

10.5. Laboratuvar, tüm deney raporlarını, kayıtları ve diğer verileri en az 15 sene müddetle muhafaza etmelidir.

10.6. Simge taşıyan deney raporlarında, hem belge kapsamına giren, hem de girmeyen deneylerin yer alması halinde, kapsama girmeyen deneyler için" Bu deney LiBK tarafından belgeli değildir" ibaresi kullanılmalıdır.

11) Sözleşme Konusu Teknik Esaslardaki Değişiklikler ve Düzeltmeler

LİBK, sözleşme konusu teknik şartnameyi tadil veya revize etmesi halinde bunları laboratuvarlara bildirir. Laboratuvarlarda yeni esaslara göre düzenlemeler yapar. LİBK laboratuvarın kabul edilebilir bir gerekçe ile süre talebi halinde mevzuat hükümlerine aykırı olmamak ve haksız rekabet ortamı yaratmamak kaydıyla uygun bir geçiş süresi tanımaya yetkilidir.

12) Talimata Aykırı Hareket

Laboratuvarın, personel, tesis, makina-teçhizat ve kalite kontrol sistem ve imkanlarında olumsuz yönde bir değişim olduğunun veya deneylerini belirlenen teknik kritere uygun olmayarak gerçekleştirdiğinin veya talimat ile sözleşmenin diğer hükümlerine aykırı hareket ettiğinin tespiti halinde LİBK, gerekli düzenlemeyi sağlamak amacıyla aşağıdaki uygulamaları sırasıyla veya aykırılığın önem derecesine göre herhangi birinden başlayarak tatbik eder. LİBK bu uygulamaların her kademesinde gerekli gördüğü incelemeleri yapmak ve yeni düzenleyici taleplerde bulunma yetkisine sahiptir.

12.1. Uyarı

LİBK tespit ettiği aykırılıkların derhal veya belirli bir süre içinde giderilmesi için laboratuvara uyarı bildiriminde bulunur. Laboratuvar tebligattan sonra gereğini yerine getirmek amacıyla

almış olduğu tedbirleri 15 gün içerisinde LİBK'na bir rapor halinde bildirmekle yükümlüdür.

12.2. Nakdi ceza

Düzeltilmesi için uyarı bildiriminde bulunulan aykırılıkların tekrar tespiti veya ilk defa tespit edilen bir aykırılığın önem derecesi göz önünde tutularak LİBK, madde 12.1' deki uygulamanın yanında laboratuvarın teminatının 1/2 sini gelir kaydeder. Laboratuvarın verilen nakdi cezayı 15 gün içerisinde Genel Müdürlük Merkez Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü veznesine veya banka hesabına yatırması halinde teminatına dokunulmaz. Aksi takdirde teminat çözülerek nakdi ceza tahsil edilir. Laboratuvar 15 gün içerisinde yeni teminatını vermekle yükümlüdür. Laboratuvar tebligattan sonra gereğini yerine getirmek ve almış olduğu tedbirleri LİBK 'na 15 gün içerisinde bir rapor halinde bildirmekle yükümlüdür.

12.3. Belge Kullanma Hakkının Askıya Alınması

Madde 12.1 ve/veya madde 12.2 ye göre uyarıda bulunularak düzeltilmesi talep edilen aykırılıkların tekrar tespiti veya ilk defa tespit edilen bir aykırılığın önem derecesi göz önünde tutularak, LİBK sözleşmenin Belge kullanma hakkını veren hükümlerini askıya alır ve Laboratuvar teminatının tamamını gelir kaydeder. Laboratuvar sözleşmenin askıda kalma süresinde LİBK simgeli deney raporu düzenleyemez. LİBK'nun yapacağı inceleme sonucunda olumlu görüşe varılması halinde verilecek izinden sonra belge kullanma hakkını yeniden kazanır.

13) Sözleşmenin Feshi

13.1. Belge kullanma hakkını veren sözleşme; laboratuvarın talebi veya belgelendirmenin dayanağı olan teknik esasların LİBK'nca iptal edilmesi halinde feshedilir. Bu durumda fesihden doğan masraflar ve laboratuvarın mevcut borçlarının tahsilinden sonra teminatı iade edilir.

13.2. LİBK, 12. maddede belirtilen uygulamalara rağmen aykırılıkların giderilmediğinin tespit edilmesi veya ilk defa tespit edilen aykırılığın önem derecesi göz önünde tutularak Belge kullanma hakkı veren sözleşmeyi tek taraflı fesih ederek teminatı gelir kaydeder.

13.3. Fesih kararları LİBK tarafından Resmî Gazetede ve Bakanlık yayınlarında lüzum görüldüğünde ayrıca günlük gazetelerde gerekçeli olarak yayımlanır. Laboratuvar, fesih kararının tebliğinden itibaren deney raporlarında LİBK simgesini kullanmaya derhal son verir. Ayrıca yazışma, satış bağlantıları, ilan ve reklamlarında bu simgenin kullanımını durdurur. Laboratuvar sözleşmeyle kendisine verilmiş her türlü belgeyi en geç 15 gün içerisinde LİBK'e iade eder.

14) Belgenin Haksız Kullanılması

LİBK ile sözleşme akdetmeksizin belge kullanan veya sözleşmesi fesih edildiği halde belge kullanmaya devam eden laboratuvar aleyhinde, LİBK'dan belge almış kamu ve özel laboratuvarların manevi itibarını, haksız bir rekabet ortamı yaratmak suretiyle kamu yararını zedeleyecek şekilde kullanması sebebiyle ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunurlar.

15) Ücretlerin Tahakkuk Esasları

Belgelendirme hizmetleri ile ilgili olarak alınacak belge, vize, değerlendirme, teminat, matbu belge, belge kullanım ücreti ile yol ve harcırah gider ücreti, her yıl Bakanlık tarafından tespit edilen miktara göre tahakkuk ettirilir. Yapılan değişiklikler Genel Müdürlük Merkez Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü Birim Fiyat Listesinde yayımlandığı gibi, ayrıca sözleşmeli laboratuvarlara da tebliğ edilir.

16) Genel Hükümler

16.1. LİBK, talimat ve teknik şartnamede belirtilen esaslara ilave olarak gerekli gördüğü konularda önceden bildirmek kaydı ile özel şartlar getirebilir.

16.2. Grev, lokavt, tevsi, ve re organizasyon, tabii afetler ve benzer mücbir sebeplerle laboratuvar faaliyetlerinin durdurulması halinde laboratuvar belge kullanma sözleşmelerinin devamı hususunda uygun bir süre tanınmasına LİBK yetkilidir. Bu süre içerisinde laboratuvarın her türlü hakları mahfuzdur.

16.3. LİBK ile sözleşme akdeden laboratuvar, sözleşmesinde belirtilen belgeyi, ancak belge kapsamında belirtilen deneyler için kullanmaya yetkilidir. Aksi tespit edilip LİBK tarafından yazılı olarak ikaz edilenlerin buna uymayarak belge kullanmaya devam etmeleri halinde haklarında bu Talimatın 13. maddesine göre işlem yapılır.

16.4. Sözleşmesi feshedilen laboratuvarın yeniden müracaatında:

1) İlk değerlendirme şartları aynen uygulanır.

2) Fesih tarihinden itibaren LİBK kararına bağlı olarak 3 (üç) ila 6 (altı) ay arasında müracaat işleme konulmaz.

Ancak sözleşmesi, talimat, sözleşme ve mevzuat hükümlerine aykırılıktan dolayı fesih edilmemiş olan laboratuvarın yeni müracaatları hemen işleme konur.

16.5. Belge almak için LİBK'e müracaat eden laboratuvarlar bu talimat hükümlerine eksiksiz olarak uymayı kabul etmiş sayılır. Doğacak anlaşmazlıkların hal mercii T.C.Mahkemeleri ve İcra Daireleridir.

16.6. Belge verilmiş olması laboratuvarı kanun, tüzük, kararname, yönetmelik, şartname ve diğer mevzuat hükümlerine uyma yükümlülüğünden kurtarmaz.

16.7. Laboratuvar, LİBK kararlarına, bunların tebellüğü tarihinden itibaren en geç 30 gün içerisinde itirazda bulunabilir. İtirazın incelenmesinden sonra LİBK'nun vereceği karar kesindir.

16.8. Laboratuarda gerçekleşen deneyler için hazırlanacak olan raporları imzalamak üzere, LİBK, laboratuvar personeli arasından laboratuvar denetçisi belgesine sahip bir veya daha fazla kişiye tasdik edilmiş imza yetkisi verir. Bu şahısların laboratuardan ayrılması halinde laboratuvar bu değişikliği bir hafta içinde bildirmekle yükümlüdür. Belge kapsamında belirtilen deneylerle ilgili imza yetkisine sahip kişilerin laboratuardan ayrılması, ilişkilerinin kesilmesi halinde LİBK yeni bir tasdik edilmiş imza yetkisine sahip laboratuvar denetçisi tayin edinceye kadar laboratuvarın belgesi dondurulur. Bu süre içinde laboratuvar LİBK simgesi taşıyan deney raporlarını üçüncü şahıslara veremez. Laboratuvar ayrılan ve işe yeni aldığı teknik personeli 15 gün içerisinde (noter tasdikli diploma suretleri ile birlikte) LİBK'e bildirmek zorundadır.

16.9. Laboratuvar yayımlayacağı raporlarda belge numarası ve LİBK simgesini açık bir şekilde göstermelidir. Ayrıca raporlarında "bu laboratuvara LİBK tarafından izin belge ve simgesini kullanma hakkı verilmiştir" ibaresini kullanmalıdır.

16.10. Laboratuvar, kişi ve kuruluşlara ait deney numunesi üzerinde bazı deneyleri bir başka laboratuvara yaptırması halinde; deneylerin yaptırıldığı laboratuvar; Bakanlıktan belgeli ve yaptırılan deneyler de kapsam listesinde yer almalıdır.

16.11. LİBK bu Talimatı her zaman değiştirmek hakkına sahiptir. Ancak değişiklikten önceki kazanılmış haklar sözleşmenin bitimi tarihine kadar geçerlidir. Uzatmalar yeni talimat ve

sözleşme hükümlerine uyularak yapılır.

16.12. Belge kullanılması ile ilgili olarak, üçüncü şahıslar nezdinde bütün hukuki, mali ve teknik sorumluluk laboratuara aittir.

Ek-2

LABORATUVAR İZİN BELGESİ TEKNİK ŞARTNAMESİ

1) Kapsam

1.1. Bu teknik şartname numune alma dahil, deney hizmeti veren bir laboratuvarın izin belgeli tanınması için sağlaması gereken genel şartları belirler.

2) Tanımlar

2.1. Laboratuvar: Beton, zemin ve yapı malzemesi ile ilgili hammadde ve mamul üzerinde ilgili standartlarına veya teknik şartnamelerine göre ölçüm, muayene yapabilen ve diğer özelliklerini tayin eden, deney ve hizmet karşılığı ücreti KDV si ile beraber fatura veya tahakkuk fişi düzenleyerek tahsil eden, Bakanlıktan izin almış tesisi ifade eder.

2.2. Deney: Verilen bir ürün, proses veya hizmetin belirlenmiş bir prosedüre göre bir veya birden fazla karakteristiğinin tayin edilmesi amacıyla yapılan teknik çalışmadır.

2.3. Deney Metodu: Deneyin yapılması için belirlenmiş teknik prosedürdür.

2.4. Deney Raporu: Deneyle ilgili deney sonuçlarını ve diğer bilgileri gösteren dokümandır.

2.5. Laboratuvarlar arası deney karşılaştırmaları: Önceden tayin edilmiş şartlara göre, iki veya daha çok laboratuvarında, aynı veya benzer maddeler veya malzemelere yönelik deneylerin organizasyonu, yapılması ve değerlendirmesidir.

2.6. Laboratuvar İzin Sistemi: Laboratuvar yeterliğini gerçekleştirmek için, kendi prosedür ve yönetim kuralları olan bir sistemdir.

3) Yönetim Şartları

3.1. Kuruluş

Laboratuvar veya Laboratuvarın bağlı olduğu kuruluş, yasal olarak sorumlu tutulabilecek bir özel veya kamu tüzel kişiliği olmalıdır.

3.2. Tarafsızlık ve Dürüstlük

Laboratuvar, tarafsızlığını ve kendi elemanlarının, teknik kararları etkileyebilecek her türlü ticari, mali ve diğer baskılardan uzak çalıştığını ispat etmelidir. Laboratuvar, karar verme bağımsızlığına olan güveni ve deney çalışmaları ile ilgili dürüstlüğü tehlikeye atacak hiçbir faaliyet içine girmemelidir.

Bu hususta en az aşağıdaki şartlara uyulmalıdır:

a) Muayene deney ve sonuçlarına laboratuvar çalışanları dışındaki kişi yada kuruluşların etkisi önlenmelidir.

b) Deney çalışmalarında görev alan personelin ücretleri, yapılan deney sayısına yada bu deneyin sonuçlarına bağlı olmamalıdır.

3.3. Laboratuvar

- a) Laboratuvar görevlerini yerine getirmek, kalite sisteminden veya deney prosedürlerinden sapmaları tanımlamak ve bu sapmaları önleyecek veya en aza indirecek faaliyetleri başlatmak için gerekli yetkileri ve kaynakları olan; beton deneyleri esas olmak üzere ilgili yapı malzemesi kalite kontrolü konusunda Bakanlıkça verilmiş Laboratuvar Denetçi belgesine sahip en az bir mühendis ile en az iki yapı öğretmeni veya yapı teknikeri veya teknisyene sahip olmalıdır.
- b) Yönetiminin ve personelinin yapılan işin kalitesini olumsuz yönde etkileyebilecek her türlü ticari, mali ve diğer iç ve dış baskılardan ve etkilerden uzak tutulmasını sağlayan düzenlemelere sahip olmalı;
- c) Müşterilerine ait gizli bilgilerin ve tescilli hakların korunmasını sağlayan, sonuçların elektronik olarak muhafaza edilmesini ve iletilmesini korumaya alan prosedürler de dahil olmak üzere, politika ve prosedürlere sahip olmalı;
- d) Yeterlik, tarafsızlık, karar verme veya çalışmayla ilgili dürüstlüğüne olan güveni azaltacak herhangi bir faaliyette bulunmayı önlemek için gerekli politika ve prosedüre sahip olmalı;
- e) Kuruluşu ve yönetim yapısını, herhangi bir ana kuruluş içindeki yerini; kalite yönetimi, teknik faaliyetleri ve destek hizmetleri arasındaki ilişkileri tarif edebilmeli;
- f) Deney kalitesine doğrudan etkisi olan, yönetme, uygulama ve doğrulama görevini yerine getiren bütün personelin sorumluluklarını, yetkilerini ve birbirleri ile olan ilişkilerini belirlemeli;
- g) Personel adayları dahil bütün deney metotları, prosedürleri ve deney sonuçlarını değerlendirebilen laboratuvar görevlisi tarafından uygun şekilde yönlendirilmelerini sağlamalı;
- h) Laboratuvar işlemlerinde gerekli kaliteyi sağlamak için ihtiyaç duyulan kaynakların temininden ve teknik işlemlerden genel olarak sorumlu olan bir teknik yönetime sahip olmalı;
- i) Diğer görev ve sorumluluklardan bağımsız olarak, bu standarttaki kuralların uygulanmasını ve daima takip edilmesini sağlamak için gerekli yetki ve sorumluluğa sahip, hangi isim altında olursa olsun bir kalite yöneticisi atamalı; bu yönetici, laboratuvar politikası ve kaynaklar hakkında kararların alındığı en yüksek yönetim kademesine doğrudan ulaşabilmeli;
- j) Mümkünse, kilit konumdaki yönetici personel için yardımcıları atanmalıdır.

NOT: Bireyler birden fazla fonksiyona sahip olabilirler ve her fonksiyon için bir yardımcı atanması uygun olmayabilir.

3.3.1. Laboratuvar Denetçisi

- a) Yapı Malzemesi Deneylerinde, beton esas olmak üzere ilgili yapı malzemesi kalite kontrolü deneyleri konusunda en az 3 yıl meslek içi ihtisas alanında laboratuvar denetçisi belgesine sahip inşaat mühendisi veya kimya mühendisidir.
- b) Zemin Deneyleri konusunda en az 3 yıl meslek içi ihtisas alanında laboratuvar denetçisi belgesine sahip inşaat veya jeoloji veya jeofizik mühendisidir.

3.4. Kalite Sistemi

3.4.1. Laboratuvar, faaliyetlerinin kapsamına uygun bir kalite sistemi oluşturulmalı, uygulanmalı ve sürdürülmelidir. Laboratuvar, deney sonuçlarının kalitesini güvenceye almak için gereken

bütün politika, sistem, program, prosedür ve talimatları doküman haline getirmelidir. Kalite sisteminde kullanılan dokümantasyon, ilgili personele ileilmeli ve bu personel tarafından alışımlı, ulaşılabilir ve uygulanabilir olmalıdır.

3.4.2. Laboratuvarın kalite sistem politikaları ve hedefleri bir kalite el kitabında (herhangi bir başlık altında) tanımlanmalıdır. Bütün hedefler, kalite politikası beyanında yer almalıdır. Kalite politikası beyanı, baş yöneticinin onayı ile yayınlanmalıdır. Bu beyan, en az aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- a) Hatasız profesyonel çalışma ve müşteriye verilen deney kalitesine dair Laboratuvar yönetiminin taahhüdü;
- b) Laboratuvar yönetiminin, vereceği hizmetin standardı ile ilgili beyanını;
- c) Kalite sisteminin hedeflerini;
- d) Deney çalışmalarında görev alan bütün laboratuvar personelinin, kalite dokümantasyonunu öğrenmeleri ve politika ve prosedürleri çalışmaları sırasında uygulamaları şartını;
- e) Laboratuvar yönetiminin bu şartnameye uygunlukla ilgili beyanını.

3.4.3. Kalite el kitabı, teknik prosedürler de dahil destekleyici prosedürleri içermeli veya bu prosedürlere atıfta bulunmalıdır. Kalite el kitabında, kalite sisteminde kullanılan dokümantasyonun yapısı açıklanmalıdır.

Kalite el kitabı TS EN ISO/IEC 17025/Mayıs 2000 standartlarını içermeli ve TS ISO 10013/Nisan 1996 standardına göre hazırlanmalıdır.

3.4.4. Teknik yönetimin ve kalite yöneticisinin görev ve sorumlulukları, bu şartnameye uygunluğu sağlama sorumluluğu da vurgulanarak, kalite el kitabında tanımlanmalıdır.

4) Kalite El Kitabı

Kalite el kitabında aşağıdaki başlıkları belirtilen konular bulunmalı ve bunlarla ilgili prosedür ve/veya talimatlar TS EN ISO/IEC 17025/Mayıs 2000 standardına göre hazırlanmış olmalıdır.

4.1 Yönetim Şartları

4.1.1 Kuruluş hakkında bilgiler

4.1.2 Kalite Sistemi

4.1.3 Doküman Kontrolü

4.1.4 Taleplerin, tekliflerin ve sözleşmelerin gözden geçirilmesi

4.1.5 Deneylerin taşeronu verilmesi

4.1.6 Satın Alma Hizmetleri ve Donanım

4.1.7 Müşteri Hizmetleri

4.1.8 Şikayetler

4.1.9 Uygun olmayan deney kontrolü

4.1.10 Düzeltici faaliyet

4.1.11 Önleyici faaliyet

4.1.12 Kayıtların Kontrolü

4.1.13 İç Tetkikler

4.1.14 Yönetimin gözden geçirilmesi

4.2 Teknik Şartlar

4.2.1 Genel

4.2.2 Personel

4.2.3 Yerleşim Çevre Koşulları

4.2.3 Deney metotlarının geçerli kılınması

4.2.4 Cihazlar

4.2.5 Ölçüm izlenebilirliği

4.2.6 Numune alma

4.2.7 Deney numunelerinin taşınması ve nakli

4.2.8 Deney sonuçlarının kalitesinin temini

4.2.9 Sonuçların rapor haline getirilmesi

4.2.9.1 Deney Raporları

Raporlar, deney sonuçlarını ve ilgili diğer bilgileri doğru, açık ve şüpheye meydan vermeyecek şekilde düzenlenmelidir.

Her deney raporunda; en az aşağıdaki bilgiler bulunmalıdır:

a) Başlık (mesela "Deney Raporu" gibi),

b) Deney laboratuvarının adı ve adresi; deney bu adresten farklı bir yerde yapıldığı da bu yerin adı ve adresi,

c) Laboratuvarın adı ve adresi, deney laboratuvarın adresinden farklı bir yerde yapıldıysa yeri,

d) Deney raporunun özgün bir tanımlanması (mesela, seri numarası gibi) ve sayfaların deney raporunun bir kısmı olduğunun anlaşılmasını sağlamak için her sayfanın üzerine bir tanımlama işaretinin konulması ve deney raporu son kısmının açık bir şekilde tanımlanması ve rapor tarihi,

e) Deneyi talep eden kişi veya kuruluşun adı ve adresi,

f) Deneyi yapılan numunelerin tanımı, durumu ve kesin bir tanımlaması,

g) Deney sonuçlarının geçerliliği ve uygulanması ile ilgili olmaları durumunda, deneyi yapılan numunelerin laboratuvara kabul edilme tarihi ve deneyin yapılma tarihleri,

h) Kullanılan deney metodunun tanımı,

i) Deney sonuçlarının geçerliliği ve uygulanması ile ilgili olmaları durumunda, laboratuvar veya diğer kuruluşlar tarafından kullanılan numune alma prosedürlerine yapılan atıf,

j) Deney raporunu imzalayan elemanların adları, görevleri ve imzaları veya eşdeğer tanımları,

- k) Standart olmayan bir deney metodu veya işlemi (prosedürü) kullanılmış ise, sebebi,
- l) Deney raporuna ait teknik sorumluluğu alan kişinin (kişilerin) imzası ve unvanı (unvanları),
- m) Mümkün olduğunda çizelgeler, grafikler, çizimler ve fotoğraflarla desteklenen ölçü birimleri ile birlikte muayene ve deney ile sonuçları tespit edilen kusurlar,
- n) Deney sonuçlarının, sadece deney yapılan numunelere ait olduğuna dair beyan,
- o) Deney raporunun tamamı dışında laboratuvarın yazılı onayı alınmadan raporun değişik sayfalarının çoğaltılamayacağına dair beyan,
- p) Beton raporlarında sonuçların değerlendirilmesi ile ilgili olarak TS 500'e atıf, diğer raporlar için denenen numune ilgili standart veya şartnamesinde istenen tüm limitler,

Deney Raporunun düzenlenmesinde özellikle, deney verilerinin takdimine ve okuyan tarafından kolaylıkla anlaşılabilir olmasına özen gösterilmeli ve dikkat edilmelidir. Rapor formatı her bir deney tipi için özel olarak ve dikkatle oluşturulmalı, ancak başlıklar mümkün olduğu kadar standart hale getirilmiş olmalıdır.

Deney Raporu, deney sonuçlarından çıkarılan herhangi bir tavsiye ihtiva etmemelidir.

Deney sonuçları, deney metotlarını teşkil edecek olan talimata uygun olarak; doğru, açık, tam ve şüpheye meydan vermeyecek şekilde verilmelidir.

4.2.9.2 Numune Alma İşlemlerinin Sonuçlarını İçeren Deney Raporları

Numune alma işlemlerinin sonuçlarını içeren deney raporları, yukarıda verilen bilgilere ek olarak, gerekli olduğunda deney sonuçlarının yorumlanması için aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- a) Numune alma tarihi,
- b) Numune alınan maddenin, malzemenin veya ürünün belirgin bir tanımlaması (imalatçısının adı modeli veya tipi ve seri numarası, hangisi uygunsa),
- c) Herhangi bir şemayı, çizimi veya fotoğrafı da içeren numune alma yeri,
- d) Kullanılan numune alma planına ve prosedürlere yapılan atıf ve numune alma tutanağında yer alan diğer bilgiler,
- e) Numune alma sırasında deney sonuçlarının yorumlanmasının etkileyebilecek çevre koşullarının ayrıntıları,
- f) Numune alma metodu veya prosedürü ile ilgili herhangi bir standart veya diğer şartname, dikkate alınan şartnameden sapmalar, ekleme ve çıkarmalar.

Ek-3 Uzman Mühendis veya Uzman Mimar Belge Yönetmeliği (601 Sayılı KHK)

RESMÎ GAZETE Tarih: 22.11.2000 - Sayı: 24238 (Asıl)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, mühendis ve mimarların meslek alanlarındaki hizmet kalitesinin yükseltilmesi için uzman mühendis ve uzman mimar belgesi edinebilmelerine yönelik eğitim programları ile yapılacak sınavlarla ilgili usul ve esasların, sınav konularının, eğitim programlarına katılım ve sınav giriş ücretlerinin belirlenmesi, sınav komisyonlarının oluşum, çalışma yöntem ve usullerinin tespiti ile uzman mühendis ve uzman mimar yanında çalışma şekli ve süresi, uzmanlık belgesi verilmesi süresi, yenilenmesi ve iptaline ilişkin hususlar ve meslek deneyimi için aranacak koşulların düzenlenmesidir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik; kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışan mühendis ve mimarlar ile Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin ilgili meslek odalarına üyeliği zorunlu olan mühendis ve mimarların, uzman mühendis veya uzman mimar belgesi edinebilmelerine ilişkin işlemleri kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, 27/1/1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 9/6/2000 tarihli ve 601 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun ile Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ile eklenen ek 7. ve geçici 6. maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

Bakanlık: Bayındırlık ve İskan Bakanlığını,

TMMOB: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğini,

Meslek Odası: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği bünyesinde bulunan Mühendis ve Mimar Odalarını,

Belge: Mühendis ve mimarların meslek alanlarındaki hizmet kalitesinin yükseltilmesi amacıyla bu Yönetmelik hükümlerine göre edinebilecekleri ve ilgili meslek odasınca verilecek uzman mühendis veya uzman mimar belgesini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Uzman Mühendis veya Uzman Mimar Belgesi Alınmasına İlişkin Koşullar

Belge Edinme Koşulları

Madde 5- Bu Yönetmeliğin 2 nci maddesi kapsamında belirtilen ve belge edinecek mühendis veya mimarlar için;

a) TMMOB'nin ilgili meslek odasına üye olmak, ancak kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışan mühendis ve mimarlar için üyelik şartı aranmaz,

- b) Yüz kızartıcı bir suçtan hüküm giymemiş olmak,
- c) İlgili meslek alanlarında, uzman mühendisler veya uzman mimarlar denetiminde en az 5 yıl meslek deneyimi edinmiş olduğunu belgelemek, ancak 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda değişiklik yapan 601 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihte, en az 5 yıllık deneyimi bulunduğunu bu Yönetmeliğin 23 üncü maddesi hükümlerine göre belgeleyen mühendis ve mimarlar için bu şart aranmaz,
- d) İlgili meslek odalarınca düzenlenen belge edinmeye yönelik mesleki eğitim programına katılmış olmak,
- e) Belge edinme sınavında başarılı olmak, şartları aranır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Uzman Mühendis veya Uzman Mimar Belgesi Edinilmesine Yönelik Meslek İçi Eğitim Programı

Eğitimin Düzenlenmesi

Madde 6- Mühendis ve mimarların, belge edinme sınavına girebilmeleri için ilgili meslek odasınınca en az iki hafta olmak üzere düzenlenecek ve belge sınavı ile aynı yıl içinde sonuçlandırılmış olacak meslek içi eğitim programına katılmaları şarttır. Meslek odaları, meslek içi eğitim programlarının oluşturulmasını ve eğitimin gerçekleştirilmesini kendileri yapabilecekleri gibi, isterlerse bunu ilgili uzmanlık alanlarında eğitim vermekte olan yüksek öğrenim kurumlarına veya uygulayıcı kamu kurum ve kuruluşlarına yaptırabilir veya birlik- te yapabilirler. Meslek odaları, ayrıca, mühendis ve mimarların mezuniyetleri sonrası uygulamaya yönelik mesleki deneyim sürecinde istedikleri meslek içi ihtisas alanında uzmanlaşmalarını sağlayacak meslek içi eğitim programları düzenleyebilirler. Bu eğitim programlarına katılım isteğe bağlıdır.

İlgili meslek odalarınca düzenlenecek belge edinilmesine yönelik meslek içi eğitim programında yer verilecek uzmanlık alanlarının Bakanlık görüşü alınarak, TMMOB Yönetim Kurulunca onaylanması zorunludur. Belge edinilmesine yönelik meslek içi eğitim programlarının yöntem ve esasları, ilgili meslek odalarınca belirlenir, duyurulması sağlanır. Bu çerçevede kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan mühendis ve mimarların, meslek içi eğitim programlarına katılımlarını zamanlama olarak kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılır.

Eğitim programlarına ders vermek üzere katılacakların, sınav komisyonu üyelerinde aranacak şartlara sahip olması zorunludur.

Meslek İçi Eğitim Programına Katılım Zorunluluğu

Madde 7- Bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinde belirlenen koşulları sağlamış olmaları kaydıyla, belge edinmek için ilgili meslek odalarına başvuruda bulunan ve belge sınavına girecek olan mühendis veya mimarların, meslek içi eğitim programına katılmaları zorunludur. Ayrıca belge edinme sınavına girmesi söz konusu olmayan mühendis veya mimarlardan isteyenler de meslek içi eğitim programına katılabilirler.

Eğitim Programının Konuları

Madde 8- Eğitim programı aşağıdaki konuları kapsar:

- a) T.C. Anayasası ve İdare Hukuku,
- b) Mühendislik ve mimarlık alanlarındaki uzmanlık konularıyla ilgili uygulamalara ilişkin

hukuki düzenlemelerin genel esasları,

c) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu, yapısı, işleyişi ve görevleri,

d) Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki Kanun,

e) Meslek alanlarına ve uygulanmasına ilişkin konular,

f) Belge verilmesi söz konusu mühendislik ve mimarlıkla ilgili tüm uzmanlık alanlarına ilişkin ve üniversite eğitimi sonrası meslek içi eğitimde bilgi ve beceri sahibi olunması gereken konular.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Uzman Mühendis ve Uzman Mimar Belgesi Edinme Sınavı Esasları

Sınav Koşulu

Madde 9- Uzman mühendis veya uzman mimar belgesi almak isteyenler, ilgili meslek odasınca tespit edilen ve Bakanlığın görüşü alınarak, TMMOB Yönetim Kurulunun onayladığı uzmanlık alanları ile ilgili konularda sınava tabi tutulurlar. Bu sınav, ilgili meslek odası tarafından yazılı olarak yapılır. Belge edinilmesine yönelik meslek içi eğitim programına katılan mühendis ve mimarların, belge alabilmeleri amacıyla bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak ilgili meslek odalarının yapılacak sınava girmeleri ve başarılı olmaları zorunludur.

Sınavların Açılma Zamanı ve Duyurulması

Madde 10- İlgili meslek odaları, başvuru sayısına bakılmaksızın her yıl en az bir defa sınav açar.

Sınava katılacak mühendis ve mimarlarda aranacak koşullar, başvurulacak birim, en son başvuru ile sınavların yapılacağı yer ve zaman, sınav gününden en az 30 gün önce, Resmi Gazete ve ülke çapında tirajı yüksek gazetelerden biri ile veya uygun görülecek öteki araçlarla duyurulur.

Başvuru ve Başvuruların Değerlendirilmesi

Madde 11- Başvurularda, belgelendirilmesi zorunlu konular dışında ilgilinin beyanı esas olup başkaca hiçbir belge istenmez. Sınava katılacak mühendis ve mimarların, sınavı yapacak meslek odasından edinecekleri sınava katılım başvuru formunu gerçeğe uygun olarak doldurmaları ve en son başvuru tarihi çalışma saati bitimine kadar son üç ay içinde çekilmiş 2 adet vesikalık fotoğrafla birlikte ilgili meslek odasına vermeleri gereklidir.

Sınava katılım başvuru formları, başvuru süresinin bitimini izleyen 15 gün içinde incelenerek, bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinde belirtilen koşulları sağlayanlara fotoğraflı sınav giriş belgesi verilir. Başvuru formlarını eksik dolduranlarla, koşulları taşımadığı saptananlara durumları ayrıca bildirilir ve sınava giriş belgesi verilmez.

Sınav Komisyonunun Kuruluşu ve Görevleri

Madde 12- Sınav komisyonu, ilgili meslek odası tarafından 7 asıl ve 7 yedek üyeden oluşturulur. Bu amaçla ilgili meslek odası yazılı başvuruyla, meslek disiplinleri ve uzmanlık alanları dikkate alınarak, ilgili Bakanlıklardan ve Yükseköğretim Kurulundan asıl üye sayısının üç katı kadar aday üye talebinde bulunur. Bunun üzerine ilgili Bakanlık ve Yükseköğretim Kurulu sınav komisyonunda bulundurması gereken asıl üye sayısının üç

katıkadar aday üyeyi meslek odasına bildirir. Meslek odası bu aday üyeler arasından üçer asıl üçer yedek üyeyi seçer. 1 asıl ve 1 yedek üye de ilgili meslek odasınınca belirlenir. Komisyon asıl üyeleri kendi aralarından bir üyeyi komisyon Başkanı seçer.

Sınav komisyonu üyeliklerine aday gösterileceklerin; uzman mühendis veya uzman mimar belgesine sahip olmaları ve mesleğinde fiilen onbeş yıl çalışmış veya bu süre kadar öğretim üyeliği yapmış bulunmaları şarttır. Bu şart ilk kez oluşturulacak komisyon için aranmaz.

Sınav komisyonunun asıl üyelerin katılımıyla toplanarak sınavı sonuçlandırmaları esastır. Sınav komisyonu üyeleri 3 yıl için seçilir.

Süreleri dolan üyeler yeniden seçilebilirler. Gerekli durumlarda birden fazla sınav komisyonu kurulabilir.

Sınav komisyonu, bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinde belirtilen sınav konularından olmak üzere, soruları, her meslek ve uzmanlık konularıyla ilgili olarak hazırlamak veya yüksek öğrenim kurumlarına hazırlattırmak, sınav sonuçlarını değerlendirmek, buna göre bir başarı listesi düzenlemek, ilan etmek ve varsa itirazları inceleyip sonuca bağlamakla görevlidir.

Sınav Şekli ile Eğitim Programına Katılım ve Sınav Giriş Ücretleri

Madde 13- Sınavlar yazılı olarak klasik usulde veya test uygulaması şeklinde yapılır. Meslek içi eğitim programları ile sınavların gerçekleştirilmesi için gerekli harcamaların karşılanması amacıyla eğitim programına ve sınava katılacak mühendis ve mimarlardan alınacak katılım ücretleri, ilgili meslek odalarınınca belirlenir. Bu ücret, Yükseköğretim Kurumunun belge sınavının yapılacağı tarihteki öğretim yılı için geçerli "Mühendislik ve Mimarlık Fakültelerine ait öğrenci katkı payı" bedelinin 3 katından fazla olamaz.

Sınav Konuları ve Değerlendirme

Madde 14- Sınav bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinde belirtilen konularda yapılır. Sınav konuları, 8 inci maddenin a, b, c, d bentlerinde sayılanlar "Genel", e ve f bentlerinde belirtilenler ise "Mesleki" olmak üzere iki bölüme ayrılır. Sınavda her iki bölüm soruları 100 puan üzerinden değerlendirilir.

Sınavı başarmış olmak için genel bölümden en az 60 puan, mesleki bölümden ise en az 70 puan alınması zorunludur.

Sınavın Yürütülmesi

Madde 15- Sınav giriş belgesi olmayanlar sınava alınmazlar. Sınavlar duyurulan saatte başlar. Bu Yönetmeliğin 12 nci maddesinde öngörüldüğü şekilde sınav komisyonunca hazırlanan veya hazırlattırılan sorular, sınavın başlama saatinde salonda açılır. Klasik sistemde yapılan sınavlarda köşesi kapanabilir ve ilgili meslek odasınınca mühürlenmiş özel kağıtların kullanılması zorunludur.

Sınavlarda kural dışı davranışları saptananlar hakkında tutanak düzenlenerek, ilgilinin sınavı geçersiz sayılır.

Sınavın sorumluluğu sınavı gerçekleştiren komisyona aittir. Sınavın kurallara uygun ve düzenli bir şekilde yürütülmesinden sınav komisyonu sorumludur.

Tutanaklar

Madde 16- Sınav başlarken, soruların sınav başlama saatinde komisyon üyelerince açıldığını ve sınavın başlama saatini belirten bir tutanak düzenlenir. Sınav bitiş saatini, sınava girenlerin sayısını, kaç kağıt kullandıklarını ve sınavın akışını belirleyen bir ikinci tutanak daha

düzenlenerek sınavı yapan komisyon üyelerince imzalanır.

Başarı Listesinin Düzenlenmesi

Madde 17- Belge almaya hak kazanan mühendis ve mimarlara ait liste, komisyon üyeleri ve başkanı tarafından imzalanır ve ilgili meslek odası yetkililerine bir tutanakla teslim edilir.

Gerçeğe Aykırı Bildirimde Bulunanlar

Madde 18- Sınav giriş belgesi verilmek suretiyle sınava alınan ve sınavı başarmış sayılanlardan sınav katılım başvuru formunda, gerçeğe aykırı bildirimde buldukları anlaşılınların sınavları geçersiz sayılır ve sınavı başardıkları ilan edilmiş olsa bile iptal edilir. Bunlar hiçbir hak talebinde bulunamayacakları gibi haklarında Türk Ceza Kanunu'nun ilgili madde hükümleri uygulanmak üzere ilgili meslek odasınca o yer Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur. Ayrıca bu kişiler ilgili meslek odası onur kuruluna sevk edilirler.

Sınav Sonuçlarının Duyurulması

Madde 19- Sınav sonuçları, soru ve yanıtlarıyla birlikte sınav bitim tarihinden başlamak üzere en geç 30 gün içinde ilgili meslek odası tarafından ilan edilir, sonuçlar sınava girenlere ayrıca bir yazı ile bildirilir.

Belge Verilmesi

Madde 20- Sınavda başarı gösterenler, uzmanlık belgelerini almak üzere ilgili meslek odasına başvururlar.

Başvurular, ilgili meslek odasınca 30 gün içinde sonuçlandırılarak hazırlanacak belgeler, başvuru sahiplerine teslim edilir.

Sınav Sonuçlarına İtiraz

Madde 21- Sınava katılanlar, sınav sonuçlarının ilan tarihini izleyen 10 gün içinde ilgili meslek odasına bir dilekçe ile başvurarak sınav sonuçlarına itiraz edebilirler. Bu itirazlar sınav komisyonu tarafından en geç 10 gün içinde incelenir ve sonuç ilgiliye yazılı olarak bildirilir.

Sınav Belgelerinin Saklanması

Madde 22- Sınavla ilgili tüm belgelerin, ilgili meslek odaları tarafından sınav tarihinden itibaren en az 5 yıl süreyle saklanması sağlanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Doğrudan Belge Edinme Koşulları

Doğrudan Belge Verilmesi

Madde 23- Aşağıda belirtilen koşulları yerine getiren mühendis ve mimarlara sınava tabi tutulmadan ilgili meslek odasınca uzmanlık alanları dikkate alınarak, belgeleri verilir.

1- 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda değişiklik yapan 601 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlük tarihinde, en az 12 yıl mesleki deneyime sahip olmak,

2- Yüz kızartıcı bir suçtan hüküm giymemiş olmak. Kamu çalışanı olan mühendis veya mimarlar mesleki deneyime sahip olduklarını: Görevde buldukları veya ayrıldıkları kurumlarından, alacakları belge ile çalıştıkları meslek içi ihtisas alanlarını ve çalışma süresini belirtecek şekilde belgelendirirler.

Serbest veya özel kesimde ücretli çalışan mühendis veya mimarlar mesleki deneyim durumlarını: Çalıştıkları özel kuruluşlardan meslek alanı ile ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile üyesi bulunduğu meslek odasından alacakları belge ile çalıştıkları meslek içi ihtisas alanlarını ve çalışma süresini belirtecek biçimde belgelendirirler.

TMMOB nin ilgili meslek odasına üye olmak koşulu, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışan mühendis veya mimarlar için aranmaz. İlgili meslek odalarınca, belirtilen koşulları sağlayan mühendis ve mimarlara sınava tabi olmaksızın doğrudan belge verilmesinde, başka şart aranmaz.

Ayrıca, ilgili meslek odalarınca düzenlenecek uzman mühendis veya uzman mimar belgelerinde, uzmanlık konuları ile denetim hizmetlerine yönelik mesleki deneyim ve bilgi birikiminin ilişkilendirildiği ihtisas alanları ayrı ayrı belirtilir.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Mesleki Deneyim Süresi ve Değerlendirilmesi

Madde 24- Mühendis ve mimarların uzman mühendis veya uzman mimarlar denetiminde çalışma koşullarına ilişkin esaslar, aşağıdaki hususlar da dikkate alınarak ilgili meslek odasınca düzenlenir ve izlenir.

a) Serbest veya özel kesimde ücretli veya kamu kurum ve kuruluşlarında, eğitim kurumlarında çalışmış ya da çalışmakta olan mühendis ve mimarlar için ilgili meslek içi ihtisas alanlarında çalıştıkları süre mesleki deneyim süresinden sayılır.

b) Mühendis veya mimarların, mezuniyetleri sonrasında, yurt içi ya da yurt dışı eğitim veya yatırımcı (uygulayıcı) kuruluşlarında katıldıkları mesleki geliştirme amaçlı, lisansüstü veya doktora eğitim programlarını tamamlamaları kaydıyla geçen süre mesleki deneyim süresi olarak değerlendirilir.

c) Yeni mühendislik veya mimarlık disiplinlerinin, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununa göre üye olarak kabul edilecekleri en yakın ihtisas odası meslek mensuplarından, uzmanlık belgesine sahip olanlarının denetiminde çalışacakları süre, uzman mühendis veya uzman mimar denetiminde çalışmak durumunda oldukları süreden sayılır.

Belgenin Süresi ve Ücreti

Madde 25- Belgenin geçerlilik süresi, uzmanlık konularına göre verildiği tarihten itibaren 2 yıldan az, beş yıldan fazla olmamak üzere ilgili meslek odasınca belirlenir. İlgili meslek odasınca alınacak belge ücreti, yıllık üye ödentisi tutarının 4 katını, süresi biten belgenin yenileme ücreti ise 2 katını geçemez.

Mesleki Ahlak Kurallarına Uyma Yükümlülüğü

Madde 26- Uzman mühendis veya uzman mimarlar mesleklerini icra ederken, bilimin ve tekniğin gereklerini yerine getirmek, ülkenin çıkarını, kamunun yarırını ön planda tutmak, kanunlar ve yönetmeliklere uymak, meslektaşlarıyla ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmakla yükümlüdürler. Bu kapsamda TMMOB ve ilgili meslek odalarının düzenledikleri mesleki davranış ve meslek ahlakı ilkelerine de uymak zorundadırlar. TMMOB ve bünyesindeki meslek odaları, meslek disiplini ve ahlakını korumak için uzman mühendis veya uzman mimarların belgelenmesi ve çalışma esaslarının belirlenmesi konusunda tüzük ve

yönetmelikler çerçevesinde gerekli denetimleri yapmakla yükümlüdürler.

Belgenin İptal Edilmesi

Madde 27- Bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinde öngörülen koşullardan (a) ve (b) bentleri hükümlerini karşılayamaz duruma düşenler ile yine Yönetmeliğin 18 inci maddesinde belirtilen gerçeğe aykırı bildirimde buldukları anlaşılan ve gerçek dışı belge kullandıkları belirlenen, ayrıca 26. madde hükümlerine aykırı davranan ve sağlık nedenleriyle sürekli çalışamaz duruma düşen mühendis ve mimarların belgeleri, ilgili meslek odasınınca iptal edilir.

Bildirimde Bulunma Yükümlülüğü

Madde 28- Bu Yönetmeliğin 25 inci maddesine göre belgesi yenilenmeyenlerle, 27. madde uyarınca belgesi iptal edilenlerin durumu, öncelikle Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca ve uzmanlık konusu ile ilgili diğer Bakanlıklara meslek odasınınca en geç 15 gün içinde bildirilir.

Uygulamada Ortaya Çıkabilecek İhtilafların Çözümü

Madde 29- Uzmanlık konusu ihtisas alanlarının belirlenmesinde, ilgili meslek odaları arasında ortaya çıkabilecek ihtilaflar, Bakanlık görüşü alınarak TMMOB Yönetim Kurulunca karara bağlanır.

Geçici Madde 1- 3/2/2000 tarihli ve 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 4 üncü maddesi kapsamında, uzman mühendis veya uzman mimar belgesi edinmek üzere ilgili meslek odalarına yapılmış olan başvurulardan, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihe kadar sonuçlandırılmamış olanlar, bu Yönetmelik hükümlerine tabidir. Ayrıca 595 sayılı KHK'nın geçici 4 üncü maddesi kapsamında verilen uzman mühendis veya uzman mimar belgeleri de ilgili meslek odalarınınca, bu Yönetmeliğin 25 inci maddesi gereğince belirlenen sürenin bitiminde bu Yönetmelik hükümlerine göre değerlendirilerek yenilenir.

Geçici Madde 2- TMMOB veya ilgili meslek odalarınınca yürürlüğe konulmuş tüzük, yönetmelik ve diğer düzenlemelerin, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununa 601 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile eklenen maddeler ve bu Yönetmelik hükümlerine aykırı düşen madde hükümleri en geç 6 ay içinde değiştirilir. Bu düzeltmeler gerçekleşinceye kadar, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu ve bu Yönetmelik hükümleri uygulanır.

Yürürlük

Madde 30- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 31- Bu Yönetmelik hükümlerini Bayındırlık ve İskan Bakanı yürütür.

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	26.05.1979	
Doğum yeri	İstanbul	
Lise	1994-1997	Özel Kültür Koleji Fen Lisesi
Lisans	1998-2002	Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fak. Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	2002-2005	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Yapı Programı

Çalıştığı kurum(lar)

2000-2001	İstanbul Tekstil Kent – Garanti Koza İnşaat
2001-2002	Kemer Country – Kütük Evler Projesi
2002-2004	Beyaz İnşaat - Florya
2004-Devam ediyor	Ataköy Konakları - Ataköy